

Onsdagen den 17 mars

Kl. 10.00

Statens kulturråd

§ 1 Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Redogörelser

1975/76:17 och 18 till finansutskottet

Förslag

1975/76:19 till finansutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:2233–2239 till utbildningsutskottet

1975/76:2240–2250 till socialförsäkringsutskottet

1975/76:2251 till socialutskottet

1975/76:2252 till konstitutionsutskottet

§ 4 Föredrogs men bordlades åter

lagutskottets betänkande 1975/76:14

näringsutskottets betänkande 1975/76:37

civilutskottets betänkanden 1975/76:16 och 18

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen

1975/76:152.

§ 6 Anslag till vissa kulturändamål

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:29 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till konst, litteratur, musik, teater m. m. samt arkiv, museer, kulturminnesvård m. m. jämte motioner.

Punkten 1

Statens kulturråd

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100, bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten B 2 (s. 21–24) föreslagit riksdagen att till Statens kulturråd för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 204 000 kr.

Onsdagen den
17 mars 1976

Statens kulturråd

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1975/76:1357 av herr Nisser (m),
1975/76:1358 av herr Nisser (m) och
1975/76:2015 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga
hemställs att riksdagen uttalade att statens kulturråds styrelse och nämnder borde ges en allsidig politisk sammansättning (yrkande 4).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Statens kulturråd för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 6 204 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1357,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1358,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2015, yrkande 4.

Reservation hade avgivits

1. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa
att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:2015, yrkande 4.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 29 behandlas under en mängd olika punkter anslag till konst, litteratur, teater, museer m. m. Behandlingen sker i anslutning till årets budgetproposition. I denna är det särskilt anmärkningsvärt att en del förväntade förslag lyser med sin frånvaro. Det gäller särskilt ett nytt statsbidragssystem för läns museerna, något som har orsakat flera motioner. Utskottets bestämda uttalande om att man förväntar sig ett förslag till nästa års riksmöte väcker åtminstone vissa förhoppningar om en tillfredsställande lösning.

Man kan emellertid hysa vissa tvivel om effekten av ett uttalande av utskottet, vilket framgår av den punkt som jag här skall ta upp och som rör statens kulturråd.

I årets partimotion från moderata samlingspartiet upprepar vi vårt tidigare framförda krav på att kulturrådets styrelse och nämnder bör ges en allsidig politisk sammansättning.

Kulturrådet har en central roll inom det svenska kulturlivet. Det skall bl. a. utarbeta planer för att förverkliga de kulturpolitiska målen, belysa effekterna av samhällets insatser och genomföra diverse utredningar. Därvid gäller det inte bara de uppdrag som ges av riksdagen, utan kulturrådet kan också på eget initiativ sätta i gång utredningar. Det kommer förmodligen att dröja länge innan några resultat av alla dessa utredningar kan skönjas.

Med en sådan koncentration av makt hos kulturrådet är det uppenbart otillfredsställande att riksdagspartierna inte har full insyn i kulturrådets verksamhet. Från moderat håll kan vi inte acceptera att regeringen inte uppfyller de krav som riksdagen har framfört. 1974 yrkade vi i en partimotion att styrelsen för kulturrådet med hänsyn till att den får en myck-

et stark maktställning borde ges en helt parlamentarisk sammansättning.

Utskottet fann inte skäl att tillstyrka detta yrkande om ett riksdagsuttalande av den innebörd jag har antytt. Det heter dock i betänkandet: "Utskottet vill emellertid framhålla att vad som sägs i propositionen inte talar emot att styrelsen kommer att ges ett parlamentariskt inslag med företrädare för olika politiska partier. Utskottet finner det önskvärt att så blir fallet." Samma år yrkades också i en partimotion från centern på en parlamentarisk förankring av styrelsen med representanter nominerade av riksdagspartierna.

Detta yrkande ansåg utskottet bli i huvudsak tillgodosett genom det tidigare citerade uttalandet. Det hette slutligen i betänkandet: *Vad utskottet anförde beträffande frågan om parlamentariskt inslag i styrelsen bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.* – Så skedde också.

Utskottet påminner nu om sina tidigare uttalanden i frågan och säger, att dessa uttalanden alltjämt har sin fulla giltighet. Utskottet tycker därför inte att det finns anledning att göra några nya uttalanden av samma innebörd.

Men här har det väl ändå skett en anmärkningsvärd glidning i utskottets uppfattning. Kulturrådets styrelse och nämnder har ju inte fått den sammansättning som utskottet hoppades för två år sedan. Det borde därför finnas all anledning för utskottet att upprepa sina tidigare krav.

Från moderata samlingspartiets sida anser vi det nödvändigt att riksdagen på nytt gör ett kraftfullt uttalande om en allsidig politisk sammansättning av kulturrådets styrelse och nämnder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Reservanterna har sagt att det inte blivit en allsidig representation i statens kulturråd. Såsom fru Diesen nämnde har vi i skrivelse till regeringen givit till känna att vi anser det vara önskvärt med en allsidig sammansättning av statens kulturråd, med företrädare för olika politiska partier. Det är ju regeringen som utnämner ledamöterna i statens kulturråd, och jag har i min hand en lång lista över vilka som är med såväl i styrelsen för statens kulturråd som i nämnderna. Huruvida det finns något parti som inte är representerat på denna lista kan jag inte yttra mig om. Av listan framgår dock att inte alla politiska partier är representerade av riksdagsledamöter. Men det är inte sagt att det absolut skall vara politiker i dessa sammanhang.

Moderata samlingspartiet yrkar att riksdagen skall uttala att statens kulturråds styrelse och nämnder bör ges en allsidig politisk sammansättning. Om fru Diesen menar att det innebär att man skall sätta in riksdagsledamöter i detta sammanhang, bör fru Diesen upplysa oss om det.

Vi har inte velat säga mer än att vi står för det uttalande som vi gjorde tidigare. Att nu upprepa detta har vi inte ansett oss behöva. Vi

förutsätter givetvis att man läser det uttalande som riksdagen redan gjort och verkställer vad riksdagen där har begärt. Detta uttalande står vi som sagt för, och det har fortfarande sin fulla giltighet.

Därför vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Utskottets värderade ordförande har ju verkligen tagit på sig en hopplös uppgift när han här försöker försvara en sjuk sak. Det går nämligen inte att försvara regeringens handlande – regeringen har inte uppfyllt de önskemål som utskottet och riksdagen tidigare uttalat. Det går inte heller att försvara utskottet, som inte står kvar vid sin tidigare ståndpunkt.

Herr Mattsson säger att han har en lång lista på ledamöter i styrelse och nämnder, men den listan är väl inte längre än den förteckning som vi alla har tillgång till. Och av den framgår det mycket tydligt att de olika riksdagspartierna inte har en fullvärdig representation, framför allt i styrelsen men också i nämnderna, vilket skulle vara önskvärt.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Min uppgift är nog inte så hopplös. Kulturutskottet har inte sagt att man inte skulle kunna sätta in representanter för de olika partierna i styrelsen.

Om det skulle vara på det sättet, fru Diesen, att regeringen inte har följt upp vad riksdagen här sagt – och det anses att regeringen inte har gjort det – får väl regeringen förklara sig, men dessutom får konstitutionsutskottet granska detta för att se, om regeringen inte har respekterat vad riksdagen uttalat.

Min uppgift är därför som sagt inte hopplös. Jag har inte heller stått här och försvarat regeringen, utan jag har talat för utskottet, som har haft en uppfattning tidigare och som har samma uppfattning i år i den här frågan.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Jag vill bara citera vad utskottet har anfört i sitt betänkande. Där sägs: "Då riksdagen år 1974 behandlade frågan om inrättande av statens kulturråd uttalade kulturutskottet att det var önskvärt att styrelsen för kulturrådet gavs ett parlamentariskt inslag med företrädare för olika politiska partier. Detta uttalande gav riksdagen som sin mening till känna för Kungl. Maj:t. Utskottet uttalade i detta sammanhang också att det vid utseende av ledamöter i kulturrådets tre nämnder självfallet borde vara en strävan att ge varje nämnd allsidighet i fråga om åsiktsinriktning i förening med sakkunskap och erfarenhet av arbetsområdet."

Med hänsyn till detta tidigare uttalande och den glidning i uppfattning som utskottet nu antyder tycker jag det är anmärkningsvärt att man

inte i stället ansluter sig till moderata samlingspartiets krav på ett förnyat uttalande.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Det är ändå så att när riksdagen har gjort ett uttalande – detta går ju till regeringen i skrivelse – vore det väl konstigt om vi år efter år skulle behöva upprepa det. Vi får väl i stället räkna med att riksdagens beslut respekteras. Om det *inte* respekteras, blir det såvitt jag förstår konstitutionsutskottets sak att anmärka på detta.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Utskottets ordförande undrar om det verkligen skall vara nödvändigt att år efter år upprepa för regeringen de uttalanden som vi gör. Ja, jag anser att med den regering vi har är det nödvändigt!

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nilsson i Agnäs och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 1 mom. 4 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nilsson i Agnäs och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 273
Nej – 49

Punkten 2

Bidrag till folkbibliotek

Regeringen hade under punkten B 3 (s. 24–29) föreslagit riksdagen att till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 14 631 000 kr.

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Bidrag till folkbi-
bliotek*

Onsdagen den
17 mars 1976

*Bidrag till folkbi-
bliotek*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1975/76:771 av herr Korpås (c) och fru Wigenfeldt (c),
1975/76:1336 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet,
2. att normerna för folkbibliotekens verksamhet skulle fastställas av härför lämplig central myndighet, förslagsvis kulturrådet,
3. att statsbidrag skulle kunna utgå till kommunerna för uppfyllande av dessa normer.

1975/76:1348 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen till Bidrag till folkbibliotek anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 2 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 16 631 000 kr., och

1975/76:2147 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga hemställdes att riksdagen beslutade uttala att service, beståndet av böcker och andra media på invandrarpråk vid biblioteken borde utökas kraftigt (yrkande 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionen 1975/76:1348 till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 14 631 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:771,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2147, yrkande 2,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1336.

Reservationer hade avgivits

2. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad, Eriksson i Ulfsbyn och Norrby samt fröken Eliasson och fru Göthberg (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och med bifall till motionen 1975/76:1348 till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 16 631 000 kr.,

3. av fru Nordlander (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:2147, yrkande 2,

4. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad, Eriksson i Ulfsbyn och Norrby samt fröken Eliasson och fru Göthberg (samtliga c) som – vid bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angivna lydelse.

5. av fru Nordlander (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hem-
ställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:1336.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Centerpartiet har alltid fäst stor vikt vid folkbibliotekens utveckling. I många motioner under årens lopp har vi pekat på att biblioteken intar en central ställning i kulturlivet och att detta gäller särskilt på mindre orter och i den rena glesbygden.

Jag är naturligtvis medveten om att alla riksdagens partier känner varmt för folkbiblioteken. Det som skiljer oss åt är att centern vill prioritera dem litet högre. Det är därför centerns representanter i kulturutskottet har en annan mening vad beträffar det statliga stödet än utskottsma-
joriteten. Vi är inte nöjda med budgetpropositionens förslag utan vill bättra på det med 2 milj. kr.

Folkbiblioteksverksamheten är till helt övervägande del en primärkommunal angelägenhet. Under senare år har det riktats en hel del kritik mot kommunernas ambitioner att sköta denna angelägenhet.

I sin partimotion nu i vår skriver vpk att det kärva ekonomiska läget för kommunerna på många håll lett till en kulturell nedrustning. Liknande påståenden har förekommit i pressen. Jag tror det är att ta till litet i överkant. Centern är försiktigare i sin motion vad ordvalet beträffar. Vi talar om viss stagnation, att servicenivån försämrats i tätorterna och att utvecklingen i glesbygderna fortfarande släpar efter.

Jag tror vi måste bedöma kommunernas insatser rättvist. Det är riktigt att man på sina håll tvingats till vissa inskränkningar i t. ex. öppethållandet på biblioteken. Det är naturligtvis inte bra. Men det måste bedömas mot bakgrunden av kommunernas allmänna ekonomiska läge. Kommunerna har i gemen prioriterat kulturanslagen högt – det visar sig när man granskar dem närmare. Och faktum är att under hela 1970-talet har kulturutgifterna fått en ökande andel av de totala kommunala utgifterna.

Vad jag har sagt här om kulturutgifterna gäller också den del som är biblioteksutgifter.

Detta visar, menar jag, att kommunerna känner sitt ansvar för såväl folkbiblioteken som kulturlivet mera allmänt. Inget har inträffat som tyder på att vi nu skulle ha behov av en bibliotekslagstiftning eller några centralt fastställda normer som reglerar kommunernas bibliotekspolitik. Det föreslås i den nyssnämnda partimotionen från vpk. Riksdagen kan avvisa det förslaget i år lika väl som tidigare år.

Nu förhåller det sig givetvis så, att även om de sammanlagda kommunala medelsanvisningarna för kulturella ändamål är tillfredsställande finns det enstaka kommuner som inte kunnat hänga med i den allmänna uppräckningen, som inte förmått hålla samma takt som de andra. Och stundom rör det sig om kommuner som sedan gammalt har ett dåligt utgångsläge.

Efter den senaste kommunsammanslagningen är det fortfarande så, att de befolkningsmässigt små kommunerna också regelmässigt är mycket stora till ytvidden. De har därmed glesbygdsproblem att kämpa med som gör all kommunal service dyrare per invånare räknat – och det gäller inte minst kultursektorn.

Det är just först och främst för dessa kommuner som de statliga anslagen för biblioteksverksamhet kan få stor betydelse.

Statens kulturråd har för budgetåret 1976/77 föreslagit en höjning av anslaget Bidrag till folkbibliotek med drygt 7 milj. kr. Departementschefen – och utskottets majoritet – stannar vid en avsevärt lägre nivå och föreslår en höjning med blott 1 875 000 kr. Det ställer sig mycket svårt för oss inom centern att vara nöjda med det.

Under anslaget finns en delpost, Lokal biblioteksverksamhet. Härifrån kan kulturrådet anvisa bidrag till enskilda kommuner för inköp av bokbuss och för allmän upprustning. Denna post utgör f. n. drygt 6,3 milj. kr. Kulturrådet vill höja den med 3,4 miljoner, men i propositionen har man stannat vid 700 000 kr.

Det rör sig egentligen inte om ett stort anslag. Men för de kommuner som kan komma i fråga rör det sig om ett viktigt bidrag, som kan ge stora effekter när det gäller att reducera de lokala och stundom regionala olikheterna i biblioteksverksamheten. Budgetpropositionens föreslagna höjning, 700 000 kr., kan knappast räcka för att bibehålla nuvarande bidragsnivå. Vi reserverar föreslår därför att posten räknas upp med 1 milj. kr.

Centern har flera gånger tidigare betonat vikten av att invandrargrupperna har en bättre tillgång till böcker på sina egna modersmål. Jag behöver inte gå in på alla de skäl som talar för den saken.

Det finns ett antal mindre kommuner som har en eller ibland två främmande språkgrupper av så pass omfattande storleksordning att de har rätt att kräva ett visst grundbestånd av litteratur på sitt eller sina modersmål – handböcker, tidskrifter, barnböcker och ett mindre urval skönlitteratur för vuxna. Det är självklart att en sådan sak innebär ekonomiska pårestningar av så att säga onormal art för dessa kommuner – vad angår såväl inköp som personalkostnader. Invandrarkommunerna skall självfallet kompenseras genom statsbidrag. Situationen är naturligtvis inte bättre för de större kommuner som har tre, fyra eller flera språk bland sina invandrare.

Länsbiblioteken och lånecentralerna har sina givna arbetsuppgifter när det gäller att hålla litteraturförsörjningen för invandrarna på en rimlig nivå.

År 1972 utarbetades inom skolöverstyrelsens bibliotekssektion en fem-årig plan för att bygga upp beståndet av invandrarlitteratur i landet såväl centralt – på länsbibliotek och lånecentraler – som lokalt i de enskilda kommunerna. Kostnaden beräknades 1972 till 12 milj. kr. enbart för det centrala beståndet.

Bidraget till inköp av invandrarlitteratur uppgår innevarande budgetår

till 1,7 milj. kr. För att inhämta eftersläpningen föreslår kulturrådet att anslaget för nästa budgetår räknas upp med drygt 4 milj. kr. I propositionen föreslås emellertid en höjning med blott 800 000 kr. – en femtedel. Detta belopp framstår som alltför blygsamt. Vårt ansvar för invandrargrupper och språkliga minoriteter är större än så – om vi skall leva upp till vårt anseende som kulturnation. Centerreservanterna föreslår därför att detta delanslag skall räknas upp ytterligare 1 milj. kr. Vi är medvetna om att även ett så pass mycket större anslag är nästan pinsamt i underkant.

Herr talman! Med vad jag har sagt vill jag yrka bifall till reservationen 2 vid kulturutskottets betänkande nr 29, och som en följd härav får jag också yrka bifall till reservationen 4.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Folkbiblioteken är en av de viktigaste kulturspridarna för de många människorna i vårt land. Särskilt gäller det för dem som har begränsade ekonomiska resurser.

I kulturrådets betänkande Ny kulturpolitik sägs bl. a. att folkbiblioteken i flertalet kommuner bör utgöra den institutionella grunden för ett mer differentierat kulturutbud och att biblioteken bör erbjuda ett alternativ till det kommersiella kulturlivet när det gäller att skapa aktivitet i närmiljö.

Det råder, som här har sagts, inga delade meningar om folkbibliotekens roll och funktion i samhället, men däremot skiljer det sig i bedömningarna av satsningen på denna verksamhet. Tyvärr måste man konstatera att trots den fina utveckling i biblioteksbyggandet som skett på vissa platser har helhetsbilden inte förbättrats. Snarare är det så att klyftorna mellan den bättre och den sämre biblioteksservicen som erbjuds i olika kommuner har vidgats. Oftast drabbar det försämrade utbudet dem som bor på mindre orter och i glesbygder, där man enbart är hänvisad till biblioteken för den centrala kulturverksamheten. Bibliotekens utveckling mot en mer mångsidig verksamhet än bokutlåning är i sig positiv.

Eftersom biblioteken är en kommunal angelägenhet blir standarden beroende dels på det ekonomiska utrymmet i kommunen, dels på intresset från ansvariga att prioritera denna verksamhet. Det är ingen överdrift om man säger att det kärva ekonomiska läge som kommunerna befunnit sig i under ett antal år på många håll lett till omfattande social och kulturell nedrustning när det gäller folkbiblioteken.

Som de statliga bidragen i dag är utformade krävs det av kommunerna en så stor ekonomisk motprestation att de anser att detta inte rymms inom deras ekonomiska ramar. Resultatet blir att de statliga bidragen inte alltid kan utnyttjas. Exempelvis gäller det bokbussarna, där statliga bidrag utgår till inköp av själva bussen, men för driften skall kommunen själv svara, och så blir det kanske ingen bokbuss. Bokbussarna är annars ett fint komplement till biblioteken. Bokbussen har ju den fördelen att den kan komma direkt ut till bostadsområden och arbetsplatser där bokkonsu-

Onsdagen den
17 mars 1976

Bidrag till folkbibliotek

menterna finns.

Det har i undersökningar visat sig att närheten till lånemöjligheten har stor betydelse för lånefrekvensen. Särskilt för kvinnor med barn men också för barnen har avståndet till biblioteket en avgörande betydelse. Därför får indragningar av biblioteksfilialer och det minskade öppethållandet, som många kommuner laborerar med av besparingsskäl, negativa konsekvenser. Att det samtidigt drabbar den kategori människor som av ekonomiska skäl är utestängda från vissa andra kvalitativa kulturutbud är allvarligt.

Jag tycker inte att detta är den bit av självbestämmanderätten som kommuninvånarna har anledning att slå vakt om, detta sagt med hänsyn till de stora skillnader i standard och kvalitet som finns mellan folkbiblioteken i olika kommuner. Det är inte bara i standard och kvalitet det skiljer utan också i kostnader för boklånen. Kommunen själv beslutar huruvida avgift skall utgå eller inte både när det gäller lån och reservationsavgifter.

För att komma till rätta med standardskillnaderna mellan kommunerna på biblioteksområdet är den väg som vänsterpartiet kommunisterna angivit i motionen 1336 möjlig, dvs. en normerande lagstiftning för biblioteksverksamheten med regler för en vidgad statsbidragsgivning. En sådan lagstiftning finns i andra nordiska länder. Den ger en viss garanti för standard, och den har också haft en utjämnande effekt mellan kommunerna. El. a. krävs att det i alla kommuner skall finnas bibliotek med en barnavdelning med utbildad barnbibliotekarie. Här har vi mycket få utbildade barnbibliotekarier. Statsbidragen är också i grannländerna flera gånger större än i vårt land.

Utskottet har avstyrkt vår motion med hänvisning till föregående års ställningstagande och därför att det i propositionen 1975:20 har, som det sägs, anförts övertygande skäl mot en bibliotekslagstiftning. Men om vänsterpartiet kommunisterna hade funnit skälen övertygande, så hade yrkandena i motionen 1336 inte återkommit.

Vi övertygas mer av de synpunkter som framförts i yttrandet från Föreningen Bibliotek i samhället (BIS) rörande litteraturutredningens slutbetänkande. I det yttrandet sägs att "enbart råd och anvisningar från en central myndighet inte är tillräckliga åtgärder för att få ett acceptabelt biblioteksväsen i hela landet inom rimlig tid." BIS framhåller också att en lagstiftning mycket väl kan kombineras med att en central myndighet fastställer och kontinuerligt reviderar normerna för folkbiblioteken.

En annan fråga, som vi har tagit upp i motionen 2147, rör biblioteksverksamheten för invandrarna. På grund av sina språksvårigheter är invandrarna ännu mera beroende av att det finns böcker att låna på deras hemspråk. Detta gäller såväl vuxna som barn. Det finns ingen statlig bidragskonstruktion till skolornas bestånd av böcker på invandrarspråk, och det kanske man heller inte skall sträva efter. Det är bättre att satsa de samlade resurserna på centrala bibliotek, dit alla kan nå. Vi har invandrarminoriteter som bor så, att de inte har någon att tala

med. Ingen kan deras språk. De kan inte köpa en tidning på sitt hemspråk. De har inga kommunikationsmöjligheter. För dem är biblioteken den enda möjligheten. Därför krävs en ökad satsning till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk.

Ett krav på samma nivå som för svenska invånare är att det borde finnas minst tre volymer för varje invandrare. I dag finns det en volym för de finska invandrarna: för andra minoriteter varierar det från ingenting till 0,5. Det är helt otillfredsställande. Här finns det mycket att ta igen. Under många år intresserade sig biblioteken inte särskilt för invandarnas litteraturbehov. Den utländska litteratur som inköptes var inriktad på svenska läsare. Hur många böcker som fanns på ett främmande språk bestämdes av hur mycket det språket användes av oss svenskar.

Invandrarpolitiken har ända fram till slutet av 1960-talet varit inriktad på att få invandrarna att anpassa sig till Sverige så fort som möjligt. I linje härmed ansågs det nästan fel att köpa in böcker på invandrarpråk till biblioteken, eftersom det kunde hindra ansträngningarna att få invandrarna att lära sig svenska. Här har nu en omvärdering skett, och det ändrade tänkandet på det området har ofta berott på den ökade opinionen från aktiva invandrargrupper samt på progressiva biblioteksarbetare, som genom sina kontakter har haft en annan inställning. Nu går den officiella politiken ut på att ge invandrarna möjlighet att bevara sin kulturella identitet. Litteraturutredningen föreslog att 12 milj. kr. skulle satsas på fem år för att bygga upp centrala och regionala litteraturbestånd på invandrarpråken.

Utöver åtgärder på det ekonomiska området måste åtgärder vidtas för att förbättra bibliotekens hela verksamhet för invandrarna.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 5, som är bifogade förevarande betänkande. Vi kommer också att stödja reservationen 2 av utskottets centerpartister om höjda anslag till folkbiblioteken.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Nordlander förde återigen den kulturella nedrustningen på tal. För att kunna tackla kommunernas problem med kulturpolitiska och andra anslag måste vi utgå från verkligheten. Det är naturligtvis olämpligt att läsa upp siffror här i kammaren – det är alltid svårt att hålla siffror i huvudet – men jag skall ändå nämna ett par.

De samlade kommunala kulturutgifterna år 1970 uppgick till 455 milj. kr. År 1975, alltså förra året, hade de stigit till 1 017 milj. kr. Det kan inte kallas för kulturell nedrustning – det tror jag vi lugnt kan fastslå.

Det bör också nämnas att de kommunala kulturutgifterna vuxit betydligt snabbare än de statliga utgifterna inom kultursektorn. Om den tredje kulturpropositionen för budgetåret 1976/77 går igenom kommer de statliga utgifterna inom kultursektorn att uppgå till 655 milj. kr., samtidigt som de kommunala ligger på det kanske dubbla beloppet – det skall vi komma ihåg.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Bidrag till folkbi-
bliotek*

Det kan också nämnas att just utgifterna för bibliotek inom kommunerna från 1972 till 1975 ökade från 261 till 415 milj. kr. Det tyder inte på någon nedrustning.

Detta skall vi ha klart för oss. Då förstår vi också bättre den omständigheten att det fortfarande finns olikheter mellan kommunerna här i landet. Vi kan alltså tryggt överlämna omsorgen om biblioteksväsendet till primärkommunerna. Men vi måste komma ihåg att vissa primärkommuner har svårt att hänga med i svängarna. Det är där det statliga anslaget skall sättas in, och det är därför vi vill höja det.

Fru Nordlander sade också att klyftan mellan de små och de större kommunerna har ökat när det gäller biblioteksservicen och den kulturella servicen i allmänhet. Jag tror inte det påståendet är riktigt korrekt. Situationen är inte analyserad. Jag kan i varje fall nämna att medieanslaget, som används för inköp av böcker, från 1975 till 1976 ökade med nära 20 % i de allra minsta kommunerna, de som har upp till 10 000 invånare, medan det ökade betydligt mindre i de större kommunerna. Det är skada att det ökade mindre i de större kommunerna, men detta visar i alla fall att det finns en hög ambitionsnivå inom de mindre kommunerna. Men staten måste in och hjälpa till.

Fru NORDLANDER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag är helt på det klara med kommunernas svårigheter. Men det är inte bara de ekonomiska svårigheterna som påverkar bibliotekens situation. Det är också de intressen som visas från de ansvariga.

Det är möjligt att åtstramningarna på biblioteksområdet ännu inte fått så stora verkningar. Men det finns risk att de på längre sikt kan åstadkomma svåra skador. Vi har så sent som denna vecka hört att förhandlingar pågår om ett permanent skattestopp, ett skattetak, för kommunerna. Det inger ökad oro för den sociala och kulturella verksamheten. Vi anser att en lagstiftning med fastställda normer – naturligtvis tillsammans med ökade statsbidrag – vore ett skydd och en garanti för en viss biblioteksstandard.

Herr GREEN (s):

Herr talman! Om jag inte missminner mig var det herr Sture Palm och någon annan socialdemokrat som för två år sedan i en motion som behandlades i kulturutskottet använde uttrycket "bättre kulturmiljö". Motionärerna ville med ökade offentliga insatser dels bredda kulturkonsumenternas skara, dels skapa vettiga alternativ såväl kvalitativt som kvantitativt till det många gånger bedrövliga kommersiella utbudet och framför allt till elitkulturen.

En bättre kulturmiljö innebär enligt min personliga tolkning helt enkelt att de värden som man kan finna i ett rikt kulturliv görs lättare tillgängliga för de många människorna. Kulturell utjämning är lika viktig som social och ekonomisk utjämning och kan ske endast med stöd och insatser av samhället och med prioritering av de kulturellt underförsörjda grup-

perna.

Jag vill påstå att kulturmiljön på ett märkbart sätt också har förbättrats under senare år, även om mycket återstår innan vi som sysslar med de här frågorna kan känna oss helt tillfreds. Man kanske kan säga att islossningen har börjat och att hoppet har tänts att vi en vacker dag skall kunna konstatera öppet vatten.

Det finns tyvärr fortfarande alltför många som ser satsningar inom kultursektorn enbart som ett nödvändigt ont. Det gäller även politiker, även om skaran minskar undan. Fler och fler inser att kulturpolitiken är ett politiskt instrument, rätt brukat lika effektivt som något av de andra vi använder oss av i vårt arbete för ett rättvisare samhälle.

Och naturligtvis har de principiella riktlinjer – förutom ett ökat statligt stöd – som slogs fast i den första kulturpropositionen 1974 och följdes upp i senare budgetpropositioner betytt mycket för den ökade förståelse man i dag finner för de här frågorna. Kommuner och landsting har stimulerats att öka även sina insatser dels för att möjligheten till statsbidrag har ökat, dels också för att man för första gången har kunnat konstatera försöket från statsmakterna att få ett samlat grepp över kulturpolitiken.

Naturligtvis kan vi alla tycka att de ekonomiska satsningarna inom vissa kulturområden, som vi av olika skäl känner extra starkt för, borde varit större. Men vi måste samtidigt inse att det ekonomiska utrymmet har sina begränsningar – begränsningar som oundvikligen tvingar fram prioriteringar.

En annan sak som är värd att påpeka är att kulturdebatten under senare år inte bara vitaliserats utan också breddats, vilket inneburit att viljan till kulturinsatser har fått en helt annan status än tidigare. Och det gäller alla nivåer inom samhället. Vi har med andra ord fått en något bättre kulturmiljö, vilket inte minst har förbättrat bibliotekens situation, som behandlas under punkten 2 och som jag något skall beröra.

Vad jag vill slå fast är att det föreligger ingen skillnad i uppfattning mellan majoriteten och reservanterna beträffande för det första bibliotekens betydelse som centra för kulturaktiviteter av skilda slag, för det andra invandrar- och andra språkliga minoriteters möjligheter att där finna litteratur på sitt eget modersmål. Detta fastslås i budgetpropositionen, och i konsekvens därmed föreslås också en uppräkningsmedel med 800 000 kr. till inköp av invandrar- och minoritetslitteratur. Den uppräkningsmedel kompenserar kostnadsökningarna men gör det också möjligt att till viss del utöka verksamheten inom det här området. Utskotts- majoriteten finner därför ingen anledning att göra det uttalande som föreslås i reservationen 3 av fru Nordlander.

Frågan om en bibliotekslag, som förts fram av vpk, behandlades så sent som föregående år. Utskottet ansåg då en sådan lag vara helt obefogad. Samma uppfattning har utskottet i dag, inte minst med tanke på att utvecklingen inom biblioteksområdet visar en klar tendens till förbättringar såväl kvalitativt som kvantitativt, och avstyrker alltså även

Onsdagen den
17 mars 1976

Bidrag till folkbibliotek

i år motionskravet.

I en centerpartimotion föreslås att bidraget till folkbiblioteken skall räknas upp med 2 milj. kr. utöver vad som föreslås i propositionen. Syftet skulle bl. a. vara att ge biblioteken ökade möjligheter till inköp av in-
vandrarlitteratur. Men med hänvisning till vad jag tidigare anfört, förutom det faktum att den reella höjningen i årets budgetproposition ändock uppgår till i det närmaste 1,9 miljoner, så anser sig inte majoriteten i utskottet kunna tillstyrka kravet i centermotionen.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan under punkten 2.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som det här har sagts att kulturen skall vara tillgänglig för de många människorna. Men för alla kommunalpolitiker är det inte naturligt att kulturverksamheten är en av de viktigaste uppgifterna. De är inte beredda att prioritera den verksamheten. Biblioteken, som borde vara det mest centrala i ett bostadsområde, får ofta sina lokaler i utkanten en eller flera trappor upp i en fastighet, vilket försvårar besöken för många. I stället får butikerna de bästa lokalerna.

Det är därför vi anser att en lagstiftning skulle kunna fylla en funktion för att åstadkomma en utjämning mellan kommunerna och skapa bättre förhållanden där man har en annan syn på den här verksamheten och där man i första hand satsar på någonting annat.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Jag tror att fru Nordlander har fel på den här punkten. Kommunalpolitikerna prioriterar biblioteken när det gäller anslag inom deras sektor. Det kan man ganska lätt belägga med siffror. En annan sak är att vissa grupper anser att biblioteken prioriteras för dåligt. En del politiker anser att barndaghemmen i stället bör prioriteras mera.

Kommunerna har det bekymmersamt, men om man granskar situationen tyder allting på att kommunerna under senare år har fortsatt att prioritera biblioteken och det allmänna kulturlivet.

Fru Nordlander återkommer nu och säger att det behövs en lagstiftning. Det är en fråga som har förföljt mig i många år. Vi grunnade över den frågan i litteraturutredningen. Vi gjorde en omfattande analys och beskrivning av situationen och gjorde jämförelser med andra länder, där man har en bibliotekslagstiftning. De första lagstiftningarna på detta område kom till, om jag minns rätt, i Danmark, England och Tyskland. Det man där har uppnått med en lagstiftning har vi uppnått utan lagstiftning. Varför skall vi då komma med en lagstiftning efteråt? 1910 eller 1915 hade vi behövt en bibliotekslagstiftning. I dag finns det ingenting som tyder på att vi behöver en sådan, och då behöver vi inte heller ta upp tiden med att diskutera den saken.

Fru Nordlander nämnde i sitt första inlägg att kommunerna har möjligheter att avgiftsbelägga lånen i biblioteken. Det påståendet är alldeles

riktigt, men det har icke hänt att några kommuner har gjort det. Om det skulle inträffa och om det skulle bli allmänt, då skall jag tillsammans med fru Nordlander begära att vi får en bibliotekslag som förhindrar dylikt. Men jag tror att kommunernas ansvar för den delen av kulturlivet är så stort att de aldrig kommer att framlägga några propåer om avgiftsbeläggning på utlåningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sundman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 2 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sundman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 102
Avstår - 1

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Nordlander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 2 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Nordlander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nordlander begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 306
Nej - 16
Avstår - 2

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fru Nordlander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 2 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fru Nordlander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nordlander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 309
Nej - 15

Punkten 3

Tidskriftsstöd

Regeringen hade under punkten B 4 (s. 29-31) föreslagit riksdagen att till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 969 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:414 av herr Wikström (fp), vari hemställts att riksdagen till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 5 640 000 kr.,

1975/76:579 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen till Tidskriftsstöd anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 2 969 000 kr.,

1975/76:768 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade att till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisa ytterligare 4 000 000 kr. så att det sammanlagda tidskriftsstödet därmed uppgick till 5 640 000 kr. för nämnda budgetår, och

1975/76:1351 av fru Mogård m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och motionerna 1975/76:414, 1975/76:579 och 1975/76:768 samt med bifall till motionen 1975/76:1351 till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

Reservationer hade avgivits

6. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad, Eriksson i Ulfabyrn och Norrby samt fröken Eliasson och fru Göthberg (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och motionerna 1975/76:414, 1975/76:768 och 1975/76:1351 samt med bifall till motionen 1975/76:579 till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 2 969 000 kr.,

7. av fru Nordlander (vpk) och herr Wikström (fp) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 samt motionerna 1975/76:579 och 1975/76:1351 ävensom med bifall till motionerna 1975/76:414 och 1975/76:768 till Tidskriftsstöd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 5 640 000 kr.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! I centermotionen 579 framhålles helt kortfattat att "tidskrifternas betydelse som idé-, debatt- och informationsorgan är oomtvistad". Det är en truism som är så självklar och som upprepats så många gånger att jag misstänker att åtskilliga i kanslihuset och här i riksdagen blivit en smula avtrubbade. Man reagerar svagt eller inte alls, när frågan om det statliga tidskriftsstödet förs på tal.

Tidskriftsstödet bygger ytterst på ett delbetänkande av 1968 års litteraturutredning. Det var resultatet av en tämligen grundlig analys av de kulturella och ideella tidskrifternas ekonomiska situation.

Tidskrifternas bristande bärighet – och den blir sämre för varje år – hänger naturligtvis samman med att utgivande av tidskrifter är en mycket personalintensiv verksamhet som svårligen låter sig rationaliseras. Det går ju – dess bättre – inte att ersätta redaktörer, artikelskribenter och debattörer med på ett eller annat sätt programmerade datorer. Till detta kommer att kostnaderna för pappersvaror och grafiska produkter stigit mycket starkt och snabbt. På de åtta senaste åren har de väsentligt mer än fördubblats.

Litteraturutredningens betänkande resulterade i att ett snålt tillmätt tidskriftsstöd kom till stånd budgetåret 1971/72. Därefter har det inte hänt så mycket. En rimlig uppräknig av anslaget har hejdats med hänvisningar till sittande eller kommande utredningar.

Det förväntades att pressutredningen skulle komma med förslag om åtgärder för tidskrifterna. Det har den inte gjort. I sitt betänkande förra

året har den bara konstaterat att det krävs en ny granskning av tidskrifternas ekonomiska situation, deras relationer till organisationslivet och deras roll i samhällsdebatten. Enligt rykten i tidningarna i förra veckan har regeringen just tillsatt denna nya utredning.

Det är mot den bakgrunden som utbildningsministern ställer sig avvisande till statens kulturråds äskande att tidskriftsstödet för det kommande budgetåret skall räknas upp med 4 milj. kr. Han föreslår i stället en höjning på blott 329 000 kr. – en tiondel alltså.

De kulturella och ideella tidskrifternas belägenhet har drastiskt försämrats bara de senaste åren. Jag gissar att herr Wikström i sitt inlägg om en stund kommer att ge exempel på detta. Det förhåller sig helt enkelt så att tidskrifterna i dag inte längre orkar vänta på ett förbättrat statligt stöd. Medan gräset växer och utredningsmännen arbetar dör kon.

Jag kan nämna att i Aftonbladet i går fanns ett ledaravsnitt som hette "Ord och pengar". Där tas fram samma kritik mot hanteringen av tidskriftsstödet som vi här framför.

"Sive Hallgren, chefredaktör i Skogsindustriarbetaren har uttryckt sin besvikelse i Aktuellt i politiken", citerar man i ledaren. Och artikel-författaren påpekar: "Kritiken mot den snåla behandlingen av kulturtidskrifterna har varit omfattande, arg och väl underbyggd." Inte minst det sistnämnda vill jag understryka.

Det är naturligtvis alltid klokt att grunda ett beslut på en omsorgsfull utredning – gärna flera sådana. Men enligt centerns bestämda uppfattning måste riksdagen se till att så många tidskrifter som möjligt kan överleva den tid den nya utredningen arbetar.

Den höjning som departementschefen föreslår räcker inte. Det är alldeles uppenbart och det framgår också med all önskvärd tydlighet av kulturrådets anslagsäskande. Centern finner det nödvändigt att höja anslagsposten med ytterligare 1 milj. kr. Det är ändå bara en sjuttiofjärdedel av den höjning av stödet till dagspressen som i förra veckan föreslogs av finansministern.

Fru Nordlander och herr Wikström har reserverat sig för en höjning enligt kulturrådets äskande. Jag vill gärna uttrycka mina sympatier för detta. Centerledamöterna i utskottet har dock stannat för en mindre höjning i förhoppning att den tillsatta utredningen skall kunna arbeta mycket snabbt. Det mesta av vad den behöver utreda finns ju redan utrett – om man letar i pappershögar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 6.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Under detta år sökte 159 kulturtidskrifter bidrag med sammanlagt 7,3 milj. kr. Statens kulturråd kunde genom sin tidskriftsnämnd ge bidrag med 1,2 miljoner till 72 tidningar. Av dessa fick 21 bidrag för första gången.

De flesta som fick bidrag fick nöja sig med små belopp, 5 000 eller 10 000 kronor. Till dem hör teatertidskriften Entre, Hemslöjden, Mu-

sikkultur, Studiekamraten, Värld och Vetande, Amnestybulletinen och Rallarros.

87 tidskrifter blev helt utan bidrag. Bland dem märks arkitekttidningen, Att bo, De Blindas Tidskrift, Folkets Hus, Synpunkt, Populär Tidskrift för konst och Utbildningstidningen.

Kulturrådet anordnade i föl två konferenser för kulturtidskrifternas redaktörer. De berättade om kraftigt höjda kostnader för papper och tryckning och snabbt stigande distributionskostnader. Men de berättade också om en myckenhet av ideella oavlönade insatser. De sade att många tidskrifter skulle tvingas till nedläggning om inte bidrag kunde utgå och stödbeloppen kraftigt höjas.

Statens kulturråd insåg den ohållbara situationen. Skulle tidskriftsstödet få effekt krävdes en ordentlig uppskrivning av beloppet. Kulturrådet begärde en uppräknig med 4 milj. kr. så att kulturtidskrifterna skulle kunna hålla näsan över vattnet.

Men utbildningsministern prutade ned de fyra miljonerna till 329 000 kr.

Reaktionen hos kulturtidskrifternas redaktörer och på dagspressens kultursidor var entydig och häftig. En framstående kulturkritiker recenserade statsrådets förslag med orden: "Mord, herr statsråd".

Så motionerade ledamöter från fyra partier i riksdagen om höjningar. I utskottet anslöt sig socialdemokraterna omedelbart till det lägsta budet, som naturligen var moderaternas.

Vad är nu skälet till utbildningsministerns njugghet? Är det brist på god vilja? Knappast. Är det valhänthet? Ja, till stor del.

Är det brist på kunskap om tidskrifternas situation? Ja, tydligen. Är det dåligt gehör i finansdepartementet? Ja, säkert.

Statsrådet hänvisar till att övrig ideell och facklig press behöver få sitt ekonomiska läge granskat. Ja, det behövs. Men varför låta många kulturtidskrifter hotas av nedläggning och död under tiden? Kulturtidskrifterna behöver hållas vid liv, inte få en gravsvepning i form av en utredning.

I förra veckans nummer av Aktuellt i politiken kommenterar Sive Hallgren, redaktör för Skogsindustriarbetaren, utbildningsdepartementets behandling av kulturtidskrifterna: "Kulturtidskrifterna får stå kvar därute i kylan. Vi kan inte rädda dem. Röster tystnar. Bara de mest cyniska kan trösta sig med att de tidskrifterna täckte smala sektorer.

I arbetsgruppen har vi påtalat den ohållbara situationen. Kulturrådet har gjort det. Men tydligen är man i kanslihuset helt ovetande om läget.

Har kontaktkanalerna slammat igen? Varför lyssnar man inte? Läser man inga tidskrifter? Det har strömmat ut en flod av texter i tidskrifter som beskrivit det hårdnande läget.

Jag är inte bara bedrövad. Jag är förbannad. Ty jag har gjort parti-programmets 33:e punkt till min: Reella förutsättningar skapas för yttrandefrihetens utnyttjande.

Så kan man gå från punkt till punkt i kulturpolitiken och hitta samma

snålhet överallt. Samma gnetighet. Var finns den susande vinden? Vi längtade efter den, nu vet jag i alla fall att den inte kommer.”

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 7.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Efter de inlägg som redan gjorts i denna fråga behövs inga ytterligare motiveringar till yrkandet i vänsterpartiet kommunisternas motion nr 768. Bara helt kort:

Det måste anses i hög grad nödvändigt att omedelbart och kraftigt öka tidskriftsstödet. Tidskrifternas betydelse har blivit allt större i en tid då nya massmedia används för en oblyg påverkan av människornas åsikter och värderingar, en påverkan där den som utsätts för den ofta inte är medveten om detta. Böcker och tidskrifter kräver eftertanke. De förmedlar vårt levande språk, som är ett oerhört betydelsefullt vapen i mänsklighetens frigörelseprocess.

Men tidskrifterna dras med svåra ekonomiska problem. Papperet har stigit kraftigt i pris, portoutgifterna har ökat, andra utgifter har ökat. Det behövs därför ett kraftigt ökat tidskriftsstöd för att tidskrifterna skall kunna klara sig.

Utskottet hänvisar till den utredning som skall tillsättas. Men risken är – som redan sagts – att många tidskrifter dör medan en utredning arbetar. Utredningen är f. ö. ännu inte tillsatt. Eller är den det? Den utredning som begärdes av pressutredningen skulle enligt flera tolkningar gälla organisationstidskrifterna, inte ha en allmän karaktär.

Det avgörande är emellertid behovet av kraftigt ökat stöd omedelbart. Jag yrkar därför bifall till reservationen 7 under punkten 3, vilken innebär att tidskrifterna får det anslag som statens kulturråd begärt.

Fru JOHANSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Naturligtvis kan man tycka att mer pengar skall läggas på tidskriftsstödet. Man kan tycka om de flesta ting att mer pengar skall ges till dem. Men för kulturrådets utskott som för alla övriga utskott gäller det att prioritera.

Enligt förslag av pressutredningen kommer situationen för den här formen av tidskrifter, kulturtidskrifter och ideella tidskrifter att ses över. Direktiven ligger klara och man måste väl avvakta vad denna utredning kommer till för resultat innan man vidtar några större åtgärder.

Faktum är ändå att utskottsmajoriteten medgivit en höjning utöver vad som föreslås i propositionen. Där har föreslagits en höjning, som motsvarar de faktiska kostnadsökningarna enligt den siffra som kulturrådet kommit fram till. Det är en kostnadsökningskompensation på 16 %, nämligen 329 000 kr. Utskottsmajoriteten har ovanpå detta lagt ytterligare 531 000 kr., vilket alltså innebär en reell höjning utöver de rena kostnadsökningarna. Propositionen föreslår 1 969 000 kr. medan utskottsmajoriteten höjt detta till 2 1/2 milj. kr. Denna höjning innebär inte att man kan utöka stödet till fler tidskrifter, men det innebär en klar för-

bättring för dem som nu har stöd.

Den utredning som aviserats kommer att få ta ställning till tidskrifternas roll i samhället, deras förhållande till organisationerna osv., och jag tror verkligen det är klokt att avvakta vad man kommer fram till där. Säkert har vi sedan ett bättre beslutsunderlag, vilket brukar garantera ett bättre resultat.

Stödet skall ju ändå vara ändamålsenligt, så att man får största möjliga nytta av de resurser som satsas. Betoningen bör ligga på grundbidragstanken även i framtiden. Skälet till att kulturtidskrifter skall ingå i utredningens uppdrag är att vi har ganska krångliga gränsdragningsproblem mellan dem och övriga tidskrifter.

Till fackföreningstidskrifter och andra större, ideella tidskrifter går det nog inte att överföra grundbidragstanken. Kanske det för deras del i stället bör vara ett distributionsstöd via postportot. Men det här kommer alltså utredningen att ge svar på, och jag tycker verkligen att man i avvaktan på den bör låta sig nöja med den reella höjning som utskottsmajoriteten ändå föreslagit.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Jag hörde några uppgifter under debatten om att den höjning som föreslås i budgetpropositionen motsvarar de reella kostnadsökningarna mellan 1975/76 och 1976/77 och därutöver också en viss ökning av det egentliga värdet av bidraget till tidskrifterna. Det kan hända att de uppgifterna är riktiga. Jag har tyvärr inte sådana handlingar till hands att jag kan kontrollera om det stämmer, men jag utgår från att så är fallet. Men det hjälper inte upp situationen, eftersom anslaget nu varit för lågt under en följd av år. Det behövs därför en rejäl lyftning för att det verkligen skall bli någon fason på detta anslag.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det finns ingen anledning att rikta någon kritik mot fru Johansson i Uddevalla. Det är ju departementet som får ta på sig ansvaret för den bedömning som gjorts. Det är självfallet en hopplös uppgift att för kulturtidskrifterna förklara varför man varit så njugg med anslagen. Jag tycker att fru Johansson har gjort sitt allra bästa för en ståndpunkt som är helt omöjlig.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Också jag kan vara överens med fru Johansson om att en utredning behövs, men kostnaderna finns redan i dag, och det är lika viktigt med stöd till tidskrifter som det är att tidningar får stöd. Det gäller kulturtidskrifter och facktidskrifter som vi inte kan vara utan, och det är klart fastslaget att det inte finns utrymme för att vänta på ett utredningsresultat.

Fru JOHANSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! För herr Sundman vill jag återigen påpeka att vi från utskottsmajoriteten utöver kostnadsökningen på 16 % har föreslagit en dryg halvmiljon. Sedan vill jag också påpeka hur svårt det tydligen är att ta ställning i denna fråga, eftersom mittenpartierna trots stora ansträngningar inte lyckades komma överens utan fick dela upp sig när det gällde att framställa förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 6 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. samt 3:o reservationen nr 7 av fru Nordlander och herr Wikström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Sundman begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Wikström begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 antar reservationen nr 6 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 7 av fru Nordlander och herr Wikström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wikström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	83
Nej	–	48
Avstår	–	186

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sundman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 190
Nej - 126
Avstår - 1

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Bidrag till Västerbottensteatern,
m. m.*

Punkterna 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Bidrag till Västerbottensteatern, m. m.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Fastän ingen reservation föreligger vill jag säga några ord vid den här punkten, som ju behandlar bl. a. våra motioner om musikertjänster till Norrlandsoperan.

I utredningen Ny kulturpolitik, 1972, var en av målsättningarna decentralisering av kulturutbudet. Musikutredningen 1973 konstaterade att endast Stockholms-, Göteborgs- och Malmöregionerna hade något utbud att tala om på musikens område. Så fick vi alltså Norrlandsoperan. En kort historik visar att landstinget i Västerbottens län och Umeå kommun beslöt att satsa på saken. När propositionen kom i mars 1974 innehöll den förslag om att operan skulle få formen av en stiftelse. Den har nu fungerat i knappt två år och fungerat bra.

Vi har i motionen 362 sagt att det är glädjande att Norrlandsoperan kommit till, men vi är samtidigt bekymrade över att det inte finns tillräckligt många musikertjänster. I förra veckan skulle detta ärende ha varit uppe till behandling. I ortspressen hade man optimistiskt skrivit om fler musikertjänster vid Norrlandsoperan, vilket på sätt och vis var riktigt, för motionerna har ju, som synes på s. 8 i betänkandet, givit utdelning genom att vissa pengar när de frigjorts från annat håll skall fördelas till dessa tjänster i norr. Det är mycket bra i och för sig men vi hoppas att det skall bli en fortsättning.

Jag har med mig här ett papper som visar operans egen syn på sin ställning och där man den 30 januari i år summerar olika synpunkter och bakgrunden till hur operan kommit till. Målsättningen för Norrlandsoperan är att efter hand ge ett utbud av opera och musikteater i hela övre Norrland. Man har därvid haft musikutredningens intentioner som vägledande. Vid planeringen av Norrlandsoperan har man tagit fasta på det profileringsförslag som förts fram då det gäller regionmusiken, vilket innebär att man inom Umeåavdelningen av regionmusiken skulle

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Bidrag till Väster-
bottensteatern,
m. m.*

få tio stråkmusikertjänster. Detta har emellertid inte kunnat förverkligas utan operan har varit tvungen att låna musiker från annat håll. I vissa fall har detta varit ogörligt och följderna har blivit inställda premiärer och kompromisslösningar som inte är särskilt befordrande för intresset. Dessutom har kostnaderna ökat avsevärt på grund av att man varit tvungen att betala resorna tur och retur Stockholm, varifrån musikerna hämtats. Detta har naturligtvis också bara varit en provisorisk lösning. Dessutom har osäkerheten om hur det skulle bli med orkestern gjort att planeringssituationen vid operan har varit mycket svår. Man har begärt 11 grundbelopp, i praktiken 11 tjänster, men sedan man läst budgetpropositionen har förhoppningarna minskat, framhålles det.

I detta sammanhang vill jag särskilt citera det som anförs i slutet av skrivelsen. Det är alltså operans egna ord:

”Norrlandsoperan uppfattar prioriteringarna i årets statsverksproposition som ett resultat av avvägningar mellan de regionala behoven och tolkar prioriteringarna som att regeringen anser det mer angeläget att bygga ut redan befintliga och skapa nya institutioner i områden som redan är väl försörjda på musik och annan kulturell verksamhet. Det kan svårigen vara i linje med den slutliga kulturpolitiken att lokalisera ytterligare resurser till orter på bekvämt pendelavstånd från Stockholm och Malmö.” Jag tycker att det är exakt det riktiga som här sägs. Man måste uppfatta det så att det gäller en prioritering av redan gynnade områden, och vi kan ju inte vara nöjda med det förhållandet.

Sedan säger operan att om det skall vara en ändamålsenlig verksamhet så är det nödvändigt med musik. En opera utan musik är ju otänkbar. ”Det kan inte ligga i kulturpolitikens anda att initiera verksamhet och sedan inte ta ansvar för den.” Skrivelsen slutar med att skall man få duktiga artister och upprätthålla en hög konstnärlig kvalitet, är det absolut nödvändigt att man också får de resurser som behövs.

I samband med att Norrlandsoperan har varit här i Stockholm – och för resten är här just nu – har pressen sagt att dess föreställningar är väl värda att ses och i klass med det bästa som ges i vårt land på det området.

Det finns naturligtvis andra utbud av musik och teater i norr. När kulturutskottet var på resa i Västerbotten 1974, hade vi tillfälle att i Robertsfors se ett musikprogram, ett sångspel, som gjorde starkt intryck på oss. Jag läste förra veckan i pressen i Västerbotten att en ny sådan musical var slutsåld på två timmar. Man hade satt upp någonting som lockade människor så oerhört, nämligen Sagor för Kalifen. Jag vill gärna här passa på att ge de vänner i Robertsfors som arbetar med detta ett erkännande och en applåd för deras insats. Vi behöver mycket sådant. Det räcker inte bara med statliga operor. Å andra sidan är det klart att skall vi här i Sverige ha ett statsunderstött utbud på detta område så måste det spridas; det är absolut nödvändigt.

Jag vågar också ta en minut i anspråk för att framhålla att vi har

en rad motioner för stöd åt samernas kultur genom att en arkivarietjänst i samiska skulle inrättas vid dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå. Det är väl riktig, som vi säger i utskottsbetänkandet, att vi inte kan sitta och pricka in tjänster. Men jag vill gärna understryka att detta är en oerhört nödvändig satsning. Motionerna bygger ju på skrivelser från berörda fakulteter vid Umeå universitet, som säger att det finns omistligt material som kan gå förlorat. Jag kan i stort sett instämma i det särskilda yttrande som vpk har fogat till betänkandet.

Jag har inga yrkanden.

Fru RÖNNUNG (s):

Herr talman! Det var med förvåning och besvikelse som jag fick veta att det borgerligt styrda Jönköpings läns landsting tackat nej till de i statsverkspropositionen avsatta medlen för inrättande av en regional teater. Mot detta beslut reserverade sig de socialdemokratiska ledamöterna. Det fanns många anledningar att göra detta.

Planerna på en regional teater var långt framskridna. Länsteaterföreningen fick först i uppdrag att göra en utredning. Denna utredning underströk vikten av att staten lämnade bidrag enligt de nya bestämmelserna och att Riksteatern under ett inledningsskede åtog sig att vara huvudman.

Förvaltningsutskottet fattade den 14 april 1975 ett positivt beslut i frågan, och regeringen har i årets budgetproposition anslagit det begärda beloppet. Riksteatern hade redan gjort vissa förberedelser för att kunna starta verksamheten enligt planerna. Bl. a. hade man tillsammans med Jönköpings kommun och länsteaterföreningen ingående undersökt lokalfrågan. Länets kommuner var villiga att satsa pengar på teaterprojektet. Förvaltningsutskottets ordförande – centerpartist – tackade nej till ekonomiskt stöd från kommunalt håll. Teaterfrågan var en ren landstingsangelägenhet och inga kommunala pengar behövdes, hette det. Några ekonomiska betänkligheter att landstinget inte skulle klara kostnaderna hyste man tydligen inte.

Jag upprepar: Planerna var redan långt framskridna för att få i gång en regional teaterverksamhet. Som mycket märklig framstår därför de borgerliga ledamöternas kovändning. Den ena dagen är ekonomin inget problem, nästa dag är de ekonomiska problemen oöverkomliga.

Jag måste djupt beklaga att de ansträngningar som gjorts på det förberedande stadiet varit förgäves och att de statliga pengar som stått till förfogande förblivit outnyttjade.

Till landstingets obestridliga uppgifter hör att stödja kulturen. Varför skall just Jönköpings läns invånare, som därtill betalar Sveriges högsta landstingsskatt, inte få sitt legitima behov av kultur – i detta fall teater – tillgodosett?

Att misstänka det borgerligt styrda landstinget för kulturfientlighet

Onsdagen den
17 mars 1976

*Bidrag till Väster-
bottensteatern,
m. m.*

är möjligen att gå för långt. Men agerandet rimmar mycket illa med de vallöften om en decentraliserad kultur som centern skyltade med i förra valet.

Jag anser att de borgerligt förtroendevalda visat en nonchalans och en bristande förståelse för människors behov av kultur. Jag behöver väl knappast erinra om den förstämning som det negativa beskedet i teaterfrågan väckt i skolorna, inom föreningslivet och inte minst inom vårdsektorn. Sjuka människor behöver också kulturell stimulans.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr WIKLUND (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet under punkten 6 för att få en smula klarhet i hur kulturutskottet diskuterat de här frågorna i anslutning till den motion som väckts av mig och ett antal andra riksdagsledamöter. Kulturutskottet har nämligen kommit fram till ett ställningstagande som förvånar mig en aning.

Det är väl riktigt som utskottet anfört att statens kulturråd getts be- myndigande att besluta om grundbeloppen. Det är ju också detta vår motion 1975/76:581 avser. Utskottet säger att det förra året uttalade sig för en prioritering av Norrlandsteatrarna, men utskottet finner samtidigt endast anledning att biträda motioner om anslag direkt till Västerbot- tensteatern. Att dessa motioner bifalles har jag ingenting emot – det förstår var och en, eftersom jag är ganska nära granne med Västerbot- tensteatern. Jag vill också instämma i vad herr Nilsson i Agnäs sade t. ex. om den lyriska sidan av Västerbottensverksamheten. Det är f. ö. överensstämmande med utskottets förslag och riksdagens beslut 1975.

Även om det på papperet blir ett ökat anslagsbelopp borde väl kon- sekvensen då ha varit att man gjort ett uttalande att det knappa antalet grundbelopp för teaterinstitutionerna som har tagits upp i propositionen i första hand skulle ha tilldelats teatrar i Norrland, exempelvis region- teatern i Västernorrland. Men så blev inte fallet. Utskottet föreslår blankt avslag på min motion och bifall till de motioner som rör Västerbot- tensteatern. Jag tycker att linjen inte förefaller riktigt rak och klar och skulle alltså önska ett besked av någon utskottets talesman om vad som varit grunden till att utskottet hamnat i en enligt min mening så konstig situation.

Nu hoppas jag att uttalandet om att statens kulturråd skall svara för fördelningen kommer att medföra att rådet inte känner örönmärkningen i propositionen så stark utan följer sin linje i anslagsframställningen och tilldelar regionteatern i Västernorrland åtminstone två eller tre grund- belopp. Det behövs. Och det bidrar till att den teatersatsning som lands- tinget i Västernorrland gjort under ett antal år får ett bevis på uppskattning från de anslagsgivande statliga organen.

Herr talman! Jag har inget yrkande utan nöjer mig med att uttala förhoppningen att mitt inlägg skall bli en fingervisning om att teaterlivet

i Norrland har behov av stöd. Det har ju också utskottet skrivit. Visserligen har endast en motion avlämnats genom mig, men den har flera partiers företrädare också skrivit under. Det kanske skulle ha varit bättre om olika partiers riksdagsmän var för sig hade motionerat, så att det hade blivit en stor samling motioner. Jag hoppas emellertid att inte det är orsaken till att kulturutskottet har visat vad jag tycker är en negativ attityd till yrkandet i min motion.

Någon talesman för kulturutskottet kanske kan förklara vad orsaken varit till att man först har tillstyrkt bidrag till Västerbotten men sedan avstyrker motionen om bidrag till en teater, som visserligen ligger 24 mil söderut men ändå i Norrland.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga några ord om den s. k. Norrlandsoperan, som herr Nilsson i Agnäs här tidigare talat om och som också berörs i ett antal motioner som vi nu behandlar.

Det var en mycket glädjande satsning som gjordes när Norrlandsoperan kom till stånd. Det var ett viktigt led i decentraliseringen av kulturutbudet. Vi har emellertid i kulturutskottet vid flera tillfällen uppmärksammat på Norrlandsoperans problem under uppbyggnadsskedet. Det har fattats musikertjänster, och det har gjorts att man vid skilda framträdanden har fått låna musiker från Stockholm. Det har naturligtvis varit ett stort problem. Men den gångna tiden har ju varit en uppbyggnadstid för Norrlandsoperan – den pågår ännu, och då får man väl finna sig i att sådana här födslovänder kan uppkomma.

Jag vill här också betona att det har varit en stark uppslutning från Umeå kommun, som är den närmast berörda kommunen, och från Västerbottens läns landsting. Det är detta som gjort att det varit möjligt att ändå bedriva verksamheten så framgångsrikt som fallet varit. Som bekant har Norrlandsoperan fått mycket goda recensioner, bl. a. vid sitt senaste framträdande, och den kommer också att nästa vecka uppträda här i Stockholm. Det kan ju vara intressant att notera att turnéverksamheten sålunda sträcker sig ett gott stycke söderut.

Kulturutskottet har i skilda sammanhang visat stora ambitioner när det gäller att stödja utvecklingen mot ett decentraliserat kulturutbud av detta slag. Redan innan Norrlandsoperan var bildad hade vi nöjet att träffa dem som sedan kom att utgöra stommen i operaensembeln. Det var under kulturutskottets resa i Västerbotten som vi träffade den dåvarande sånggruppen Sångens makt, vilken sedan så framgångsrikt har fört arbetet vidare.

Jag har velat anföra dessa synpunkter på Västerbottensteatern Norrlandsoperan.

Sedan vill jag också säga något som svar till herr Wiklund, som här redovisade ett visst missnöje och ansåg att kulturutskottet har agerat litet inkonsekvent. Jag vill peka på att herr Wiklund i klämman till sin motion 581 har hemställt "att riksdagen beslutar att det skall an-

Onsdagen den
17 mars 1976

*Bidrag till Väster-
bottensteatern,
m. m.*

komma på statens kulturråd att, inom i budgetpropositionen föreslaget antal grundbelopp, avgöra hur de nya grundbeloppen för budgetåret 1976/77 skall fördelas mellan de regionala teatrarna etc. Vi har kunnat konstatera att den ordningen redan gäller. Den har vi inte velat ändra, och vi har inte heller kunnat märka att det någon annanstans finns några ambitioner att ändra den. Vi har därför ansett det formellt riktigt att med detta konstaterande avstyrka motionen.

Bakom motionen ligger – det har vi naturligtvis märkt – en strävan att öka insatserna för Västernorrlands teater. Men principen i utskottet har varit och är att vi inte skall ta över kulturrådets uppgift att fördela grundbeloppen, och detta har vi velat markera. Men vi har i skilda sammanhang ändå gjort mera principiella uttalanden. Ett av dessa gjorde vi i fjol, då vi underströk det angelägna i en satsning på musiklivet i övre Norrland. Vi har alltså märkt att här finns en regional obalans som bör beaktas vid fördelningen. Detta har vi upprepat också i år.

Däremot är det inte riktigt som herr Wiklund säger att utskottet blankt bifallit motionerna om Västerbottensteatern. Förhållandet är detta: Tack vare att Jönköping inte ville vara med och satsa frigjordes en del pengar – detta har Catarina Rönnung nyligen i sitt anförande beklagat, och jag kan förstå henne. Kulturutskottet kunde då ta 300 000 kr. av de pengar som frigjordes från Jönköping och så att säga lägga dem på detta konto. Genom detta initiativ har kulturutskottet skapat ett ökat utrymme för kulturrådet att fördela flera grundbelopp än som eljest hade varit fallet. Vi har då konstaterat att syftet med motionerna om Västerbottensteatern – i motionernas klämmor yrkas på ytterligare grundbelopp – därmed i väsentlig mån bör kunna tillgodoses. Vi har alltså skapat utrymme för det.

Jag vill tillägga att dessa 300 000 kr. enligt våra beräkningar skulle ge kulturrådet möjlighet att också tillgodose andra behov. Det är därvid möjligt för kulturrådet att också i någon mån tillgodose behovet av ökade anslag för Västernorrland. Herr Wiklund talade om två, tre grundbelopp för Västernorrland. Om jag räknat rätt skulle det ökade utrymme som vi här anvisar medge att man tillgodosåg önskemålen när det gäller Helsingborg, Västerbotten och Västernorrland. Men låt mig tillägga att detta är ett räkneexempel. Det är inte ett försök att från kammarens talarstol ge ytterligare pekpinna till kulturrådet.

Herr WIKLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få tacka Georg Andersson i Lycksele för den förklaring han givit till yrkandet om avslag på motionen. Den kan jag i någon mån acceptera. Men jag har fortfarande svårt att förstå att utskottet kan säga att man inte på något sätt vill öronmärka pengar som skall fördelas av kulturrådet. Det har ju gjorts i propositionen. Det skulle man väl då ha sagt ifrån. Kulturrådet begärde över 50 grundbelopp men tilldelades 13, vilket resulterade i den här knappa fördelningen. Jag sade dessutom i mitt anförande att de 300 000 ger möjligheter att ändra det.

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Bidrag till Väster-
bottensteatern,
m. m.*

Jag hoppas att vi härmed har klargjort att kulturrådet måste ha möjligheten att fördela grundbeloppen.

Sedan tycker jag nog att man inte skall sälja skinnet förrän björnen är skjuten – Jönköping kan ju uppträda en gång till, och då kanske de 300 000 kronorna försvinner.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet eftersom jag tyckte att fru Rönnung på ett osympatiskt sätt angrep Jönköpings läns landsting, och dessutom hade hon i sitt anförande några felaktigheter som jag vill rätta till inför kammaren.

När länsteaterns vara eller inte vara i Jönköpings län diskuterades förra året var förvaltningsutskottet på ett tidigt skede enigt i åsikten att man skulle ta den kostnaden för landstingets del. När staten för 1975 fastställdes i Jönköpings läns landsting lyckades emellertid socialdemokraterna, den gången i samarbete med moderaterna, undandra landstinget en inkomst på mellan 6 och 7 milj. kr.

Kulturpolitiska utredningens förslag remitterades i vanlig ordning till utbildnings- och kultur nämnden för yttrande. Nämnden beslöt på grundval av den ekonomiska situation som uppstått – här finns ju i kammaren ledamöter av landstinget i Jönköpings län som vet att vi 1975 får ett underskott på ca 30 milj. kr. – att rekommendera landstinget att skjuta på beslutet att ta emot regional teater. Mot detta beslut reserverade sig nämndens ordförande, socialdemokraten herr Isakson, och folkpartisten Olsson i Eksjö. När denna fråga den 12 januari i år behandlades i förvaltningsutskottet, som vid den tidpunkten visste hur stort underskottet för 1975 skulle bli, beslöt man att skjuta på beslutet i enlighet med utbildnings- och kultur nämndens förslag.

Av de sex socialdemokratiska ledamöterna i förvaltningsutskottet reserverade sig två, herr Isakson och herr Nordholm, tillsammans med herr Olsson i Eksjö mot beslutet. Men den socialdemokratiska landstingsgruppens ordförande herr Rigmark, HS:s ordförande och vice ordföranden i förvaltningsutskottet herr Vilander, herr Ek i Bodafors och herr Rosin i Tranås gick på utskottets linje.

Vid landstingsmötet i februari fanns ett förslag från förvaltningsutskottet att man skulle vänta med startandet av länsteatern och ett förslag från socialdemokraterna, inte om att – märk det – man skulle besluta starta en länsteater utan om att man skulle uppskjuta beslutet till juni landstinget för att man till dess skulle hinna diskutera frågan med primärkommunerna och höra om de ville ta sin del av kostnaderna. Landstinget beslutade i enlighet med FU:s förslag att skjuta på beslutet om länsteatern.

Sedan dess har länsteaterföreningen ändå haft ett sammanträde. Man inbjöd kommunerna i länet samt Kommunförbundets länsavdelning till ett sammanträde för att diskutera frågan om ett gemensamt ansvarstagande för kostnaderna. Vid det sammanträdet meddelade kommunerna

länsteaterföreningen att de inte var intresserade att delta i kostnaderna.

Det är på det sättet frågan ligger till. Det är sålunda felaktigt om kammaren fick det intrycket av fru Rönnungs anförande att socialdemokraterna skulle ha föreslagit att man skulle ta emot detta anslag och därmed också starta en länsteater.

Fru RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag vidhåller mycket bestämt att det borgerligt styrda landstinget har handlat egendomligt i teaterfrågan. Man gör alltså långt gående planeringar för en regional teaterverksamhet, man begär statliga pengar och man tycker inte ens att kommunerna behöver inskrida med medel trots att de erbjudit sig att göra det.

Vid omröstningen i landstinget ställde sig samtliga s-ledamöter bakom reservationen. Inrättandet av en teater kan ju bara ta i anspråk några promille av landstingets miljardbudget, och inrättandet av en regional teater kan omöjliggen ge några märkbara konsekvenser på ekonomin i dess helhet.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Som jag tidigare sade gick den socialdemokratiska reservationen ut på att man skulle skjuta på beslutet till junilandstinget. I reservationen föreslogs alltså icke inrättandet av en länsteater.

Denna länsteater skulle inrättas under andra halvåret 1976. Kostnaderna för landstingets del skulle under året uppgå till 400 000 à 425 000 kr. Men för det där påföljande året, 1977, var det naturligt att med den penningvärdeförsämring som äger rum räkna med en kostnad som närmar sig miljonen.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Jag tycker i och för sig inte att det finns någon anledning att här i riksdagen ha en landstingsdebatt som gäller Jönköpings läns landsting. Men när herr Magnusson i Nennesholm agerar på det sätt som han gör här i kammaren kan jag inte underlåta att säga att den socialdemokratiska landstingsgruppen vid voteringen röstade för att vi skulle ta länsteatern till Jönköping, och voteringen gällde att frågan skulle avgöras omedelbart. I förhoppningen om att vi skulle kunna uppnå en kompromiss ville vi i första omgången skjuta på det slutliga ställningsstagandet till junistinget för att på det sättet få tid att ta upp en diskussion med kommunerna om deras villighet att bidra till finansieringen för den händelse Jönköpings läns landstings borgerliga majoritet inte ansåg sig kunna ta det ansvar som man tidigare lovat kommunerna att ta.

Det är nu inte mycket att göra åt detta. Som företrädare för socialdemokratin i Jönköpings län beklagar jag att den borgerliga majoriteten visat en sådan njugethet när det gäller den aktivitet som är värdefull för länets invånare. Jag har svårt att finna att en så förhållandevis liten utgift som det handlar om för Jönköpings län – även under år 1977

– i en budget som närmar sig miljardbelopp skulle kunna vara ett avgörande skäl mot en länsteater, i synnerhet som man kan ha glädje av teatern även för andra verksamhetsgrenar som direkt berör landstinget.

Vi får väl hoppas att Jönköpings läns landsting vid ett senare tillfälle får möjlighet att komma tillbaka och att de borgerliga ledamöterna i landstinget tar sitt förnuft till fånga. Samtidigt kan jag förstå att statsmakterna frågar sig hur landstinget agerar, när det först uttrycker en beredvillighet att stödja länsteatern men sedan, när det kommer till kritan, säger nej i ett läge där regeringen erbjuder statsbidrag enligt budgetpropositionens förslag.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Herr Gustavsson i Nässjö anklagade mig för att ha tagit upp debatten om Jönköpings läns landsting. Det var emellertid inte jag. Jag kan inte förklara det på annat sätt än att herr Gustavsson inte var inne i kammaren när fru Rönnung tog upp den debatten. Jag anser precis som herr Gustavsson att det är onödigt att föra denna diskussion här i riksdagen.

När herr Gustavsson fortsätter att diskutera voteringen vill jag framhålla att det bara är att läsa landstingsprotokollet. Om han vill studera denna fråga ytterligare, kan han lyssna på inspelningarna från oktoberlandstinget, där en framstående socialdemokratisk ledamot var en av de första att förklara att landstinget inte kunde ta på sig kostnaderna för denna sak just nu.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Jag lovar kammaren att jag skall undvika att gå upp ytterligare en gång efter detta inlägg.

Jag vill emellertid till herr Magnusson i Nennesholm säga att beslutet vid oktobertinget gällde att man skulle skjuta frågan till februaritinget. Beslutet vid februaritinget gällde ett slutligt ställningstagande av landstinget till denna fråga. Det kan man läsa i protokollet, herr Magnusson. Jag har väl hela tiden talat om februaritinget. Man kan också lyssna på debatten på band. Vi kanske gemensamt kan göra det, när vi träffas i Jönköping nästa gång.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Då kommer herr Gustavsson i Nässjö att märka hur fel han hade i sitt anförande här.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

Regionmusiken

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande 1975/76:29 behandlas min motion om regionmusikavdelningen i Västerås. Bakgrunden till motionen är i korthet följande.

Under de senaste två åren har det pågått ett s. k. profileringsarbete inom regionmusiken. Det skall genomföras successivt och pågår fortfarande. Genom ett beslut som fattats av den centrala ledningen, regionmusikens styrelse här i Stockholm, har den framtida organisationen fastställts. Det kommer när förslaget genomförts att finnas totalt 590 musikertjänster inom regionmusiken, varav 576 är fördelade på de 8 regionerna. Resterande 14 tjänster skall t. v. ingå i en grupp icke ortsanknutna musiker/artister.

De båda Norrlandsregionerna har vardera två musikavdelningar med 31 eller 32 musiker i varje avdelning. De sex musikregionerna i södra och mellersta Sverige har vardera tre musikavdelningar. Om vi utesluter den största musikavdelningen, Stockholms med 50,5 tjänster, och den minsta avdelningen, Västerås med 17 tjänster, har musikavdelningarna i Svealand och Götaland i medeltal 24 tjänster.

Min motion gäller det märkliga undantaget: Västerås musikavdelning. Eftersom inga hållbara skäl har anförts till att denna musikavdelning skall vara så liten att den inte längre kan fungera såsom en självständig blåsorkester, anser jag att musikavdelningen i Västerås vid det fortsatta profileringsarbetet skall tilldelas lika stora resurser som flertalet övriga musikavdelningar. Jag har i motionen yrkat att riksdagen borde göra ett uttalande med den innebörden.

Kulturutskottet avstyrker detta yrkande. Man vill inte uttala någon mening om hur det slutliga resultatet av profileringsarbetet skall se ut beträffande Västeråsavdelningens resurser.

Däremot har utskottet en hel del att säga om hur det fortsatta profileringsarbetet skall gå till. Utskottet understryker kraftigt uttalandet i årets budgetproposition att det fortsatta profileringsarbetet bör ske "under aktiv medverkan av berörd personal och i nära samråd med vederbörande regionala och lokala myndigheter, institutioner och organisationer". Detta är ett viktigt önskemål, och jag instämmer helt i vad utskottet skriver på den punkten.

Men då uppstår den viktiga frågan: Vilka garantier har vi för att departementschefens och riksdagens klart uttalade önskemål kommer att uppfyllas? Jag utgår ifrån att riksdagen kommer att godkänna utskottets skrivning. Finns det några garantier för att regionmusikens styrelse kommer att rätta sig efter vad som står i betänkandet?

Det är dessa frågor som tas upp i det särskilda yttrande som fru Göthberg och herr Wikström fogat till betänkandet. Där sägs att det kom-

pletterande material som inhämtats av utskottet visar att det brustit i samråd beträffande Västerås musikavdelning.

Innan styrelsen fattade sitt beslut hade tre instanser protesterat mot profileringsbeslutet. Regionintendenten i Norrköping underströk i sitt utlåtande att han inte med gott samvete kunde ansluta sig till förslaget eller det beslut som skulle fattas, bl. a. därför att "regionens allmänna musikliv icke beretts tillfälle att yttra sig över förslaget". Från regionmusikavdelningen i Västerås förelåg en reservation, där man krävde 22 tjänster, dvs. fem fler än de föreslagna 17 tjänsterna. Västerås musiksällskap anslöt sig helt till musikavdelningens uppfattning, dvs. kravet på 22 tjänster.

Eftersom dessa klara meningsyttringar inte alls beaktats vid styrelsens beslut, kan man fråga sig hur det fortsatta profileringsarbetet skall kunna ske under "aktiv medverkan av berörd personal" – samma personal som protesterat mot beslutet.

Vid en uppvaktning hos regionmusikens styrelse som gjordes från Västerås kommun några månader efter det att beslutet var fattat påpekade kommunens representant – kommunalrådet Birger Grip – att kommunen inte varit informerad i erforderlig omfattning och att kommunen "endast ryktesvis" fått höra talas om redueringen av musikavdelningens numerär.

Såvitt jag kan förstå blev det under utskottsbehandlingen helt klarlagt att det varit så dåligt med information, hänsyn och samråd, att det borde ha framgått av utskottets betänkande. Det anser också fru Göthberg och herr Wikström i sitt särskilda yttrande.

Jag finner det nödvändigt att säga några ord om det remissutlåtande över motionen som regionmusikens styrelse lämnat i utskottet. I detta remissvar nämns det inte ett ord om protesterna från Västerås – från musikavdelningen, musiksällskapet och kommunen. Det enda man får veta är att Västerås musiksällskap "helt stött den nya inriktningen vad beträffar den enkla uppsättningen träblåsinstrument". Detta är visserligen sant. Men borde då inte utskottet ha upplysts om att både musikavdelningen och Västerås musiksällskap krävde 22 musiker, däribland fem saxofonister, bland vilka det med stor sannolikhet skulle komma att finnas musiker som även hanterar något av instrumenten flöjt, oboe, klarinett eller fagott?

Remissutlåtandet från regionmusikens styrelse ger intryck av att profileringsbeslutet skulle ha stöd från Västerås. Därmed är styrelsen så pass långt borta från sanningen, att man kan tala om ett direkt försök att föra riksdagens kulturutskott bakom ljuset.

Av det jag här har sagt torde det framgå, att jag inte har så mycket att invända mot utskottets skrivning. Vad jag vänder mig emot är att profileringsbeslutet vad det gäller Västerås musikavdelning inte har fattats under de förutsättningar som departementschefen enligt uttalandet i budgetpropositionen anser nödvändiga och som också utskottet anser borde vara för handen.

Avslutningsvis vill jag citera några meningar i utskottets skrivning som jag finner viktiga. Sedan utskottet framhållit att det endast är den första fasen i profileringsarbetet som nu har avslutats, skriver utskottet följande: "Något slutligt ställningstagande till den framtida organisationen och inriktningen skall denna etapp av arbetet inte innebära. Inte minst med hänsyn till förändringar i det regionala och lokala musiklivet utanför regionmusiken måste man räkna med att tidigare intagna ståndpunkter kommer att behöva omprövas."

Jag vågar hoppas att utskottet här har haft Västeråsavdelningen i tankarna. Fru Göthberg och herr Wikström drar enligt min mening en helt riktig slutsats, när de i det särskilda yttrandet säger att de krav på hänsynstagande och samråd som utskottet ställer inte kan tillgodoses med mindre än att regionmusikens styrelse omprövar sitt beslut att skära ner regionmusiken i Västerås till endast 17 tjänster.

Herr talman! Jag ställer inget yrkande. Men jag uttalar den förhoppningen, att när regionmusikens styrelse under de närmaste åren möblerar om bland landets 590 regionmusiker det ändå skall bli möjligt att ge Västeråsavdelningen de resurser som en entydig opinion kräver.

I detta anförande instämde fru Göthberg (c).

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Inom regionmusiken har under ett par år pågått ett profileringsarbete. Första fasen av detta arbete är nu avslutad, och man har lagt fram förslag rörande musikensembles framtida uppgifter och sammansättning. Förslagen har utarbetats regionalt inom regionmusiken i samarbete med företrädare för Rikskonserter och försvaret och i samråd med bl. a. länsbildningsförbund, landsting och kommuner.

Det är emellertid tydligt att man i Västerås inte är nöjd med den här profileringsplanen. Det har vi fått klart besked om av herr Enlund. Det är själva samrådsförfarandet som herr Enlund anser vara mycket otillfredsställande.

Utskottet har ju, som herr Enlund nämnde, understrukit att det skall vara ett samråd med och en aktiv medverkan av berörd personal och ett nära samråd med vederbörande regionala och lokala myndigheter, institutioner och organisationer.

Det är givetvis önskvärt att de förslag på grundval av vilka beslut träffas är väl förankrade ute i regionens musikliv. Men nu undrar herr Enlund vilka garantier vi har för att man framdeles kommer att ha sådant samråd som utskottet har förutsatt att man skall ha. Från utskottets sida måste vi tro att riksdagens beslut respekteras. Jag vet inte hur förhållandena skulle bli ute i landet om man inte kan lita på att det som vi beslutar här i riksdagen blir respekterat av dem som är berörda av besluten och som skall följa upp dessa.

Det är riktigt att ståndpunkter i fråga om antalet tjänster m. m. kommer att behöva omprövas i det fortsatta profileringsarbetet, och styrelsen måste givetvis här som på många andra områden följa frågan med uppmärksamhet, för det kan naturligtvis komma fram nya idéer och förslag som bör övervägas. Det måste vara en målsättning för oss att åstadkomma ett effektivt utnyttjande av det musikliv som finns i regionen i dess helhet. Att det skall vara ett samråd är herr Enlund och utskottet i övrigt sålunda helt överens om. Det skall vara ett mycket omfattande samråd med olika lokala myndigheter, institutioner och organisationer; det vill jag gärna stryka under. I den mån detta icke äger rum anser inte heller utskottet att intentionerna bakom beslutet har iakttagits. Men herr Enlund vet ju att man inte i ett utskott kan följa detaljerna så noga att man kan säga hur många tjänster de olika musikavdelningarna skall ha. Det skulle nog bli en för svår uppgift för ett riksdagsutskott att göra detta, utan det måste delegeras till olika styrelser. I det här fallet är det regionmusikens styrelse i resp. region som har den uppgiften.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Det är värdefullt att herr Mattsson i Lane-Herrestad stryker under vikten av att vissa beslut, innan de genomförs, är väl förankrade på det lokala planet. Om regionmusikens styrelse gjort en skiss över organisationen där man rör sig med bortemot 600 musiker och ordnar 21 avdelningar som får möjligheter att verka som självständiga blåsorkestrar medan en avdelning inte får det – och detta har skett utan någon egentlig motivering från regionmusikens styrelses sida – då tycker jag det finns anledning för riksdagen att reagera på ett sådant sätt att en ändring kommer till stånd.

Herr Mattsson i Lane-Herrestad säger att han förutsätter att man skall kunna lita på att hänsyn tas till vad riksdagen beslutat. Det hoppas jag också. Det skulle betyda att utskottets skrivning skulle förplikta regionmusikens styrelse att i det fortsatta profileringsarbetet ta hänsyn till opinionen i Västerås och Västmanland. Jag vill gärna hoppas att herr Mattsson får rätt på den punkten. Men jag hoppas också, herr talman, att regionmusikens styrelse drar den slutsatsen av riksdagsbehandlingen. Om det verkligen skall bli på det sättet måste regionmusikens styrelse ompröva sitt profileringsbeslut beträffande Västerås musikavdelning.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Jag vill bara tillägga att det ju skall ske ett effektivt utnyttjande av musiklivet i regionen. Jag är därför inte helt övertygad om att varje musikavdelning skall uppträda som en självständig avdelning, utan man kan behöva hjälpa varandra. Det vill jag minnas framgått av vad jag tidigare tagit del av i arbetet rörande regionmusiken. Men

det förringar på intet sätt vad jag sagt tidigare att samråd och samarbete skall äga rum.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Herr Mattsson i Lane-Herrestad är inte övertygad om att alla de här avdelningarna behöver fungera som självständiga blåsorkestrar. Om man har den uppfattningen vore det önskvärt om det funnes en klarläggande motivering till varför Västerås musikavdelning som den enda i Sverige skall drabbas av en nedskärning så att den inte kan fungera som självständig blåsorkester. Någon sådan motivering har inte anförts i samband med beslutet och inte heller i det remissvar som regionmusikens styrelse har lämnat till utskottet. Där står: "Att av svårtydbara rättviseskäl tilldela Västerås musikavdelning lika många tjänster som Östra regionens övriga avdelningar saknar, --- musikaliska och kulturpolitiska grunder." Det är det enda som sägs. Men att därav dra någon slutsats om att det skulle finnas motiv för att just Västerås skulle drabbas av nedskärningen är väl ändå inte möjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9

Musikaliska akademien

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Kulturutskottets betyg över motionen 1337 är att motionären tagit upp ett viktigt problem. Sedan gör man vad man brukar kalla ett välvilligt avstyrkande.

Enligt min åsikt är betyget tämligen ointressant. Vad jag menar är intressant är den hoppfulla ton man slår an för framtiden. Resultatet av de satsningar som i dag görs inom de många musikutbildningsområdena kan avläsas på många olika sätt, t. ex. att antalet musikensembler ökar.

Vi är i dag många som är hämmade av den kompakta mur som, bildligt talat, finns framför notskåpen. Kommersiella och juridiska hinder reglerar och binder verksamheten på ett klart otillfredsställande sätt. Jag tillhör dem som menar att vi så snart som möjligt måste få en helt ny syn och uppläggning inom detta område. För RSAO- och SOR-orkestrarna, ja, varför inte för all musikverksamhet i stort, måste få gälla att de skall ha tillgång till den musik de vill och kan spela.

Statens kulturråd har här, herr talman, en mycket angelägen uppgift. Låt bara inte den förändring som nu aviseras i betänkandet dröja alltför länge.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Under den här punkten har anslaget uppräknats med 444 000 kr. Med det ökade intresset för Musikaliska akademiens verksamhet kan naturligtvis sägas att det behövs ett högre anslag. Motionären har emellertid hemställt att det skall göras en översyn av den utlåningsverksamhet som Musikaliska akademien bedriver.

Jag tycker att vi i utskottet varit mycket välvilliga mot motionären. Det är sannerligen inte alla motionärer som kan få läsa att ett enhälligt utskott anser att den fråga motionären tagit upp är mycket viktig. Men här har vi sagt detta.

Vi vet att Musikaliska akademiens bibliotek varit föremål för utredning genom statskontorets försorg, och det har lagts fram ett förslag om en förbättrad och utvidgad service. Nu skall den utredningen bli föremål för beredning i regeringens kansli, och därmed får vi en översyn även av utlåningsverksamheten. Jag tycker att motionären då bör känna sig mycket nöjd, översynen kommer, och ett enhälligt utskott har sagt att i motionen tagits upp en mycket viktig fråga. Vi hoppas att Musikaliska akademiens bibliotek skall kunna ge en utvidgad service.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Jag har inte behandlat anslagets storlek utan mera försökt peka på de kommersiella och juridiska hinder som i dag finns för notutlåning. Det är inte så att man har bekymmer i detta avseende med att få låna det som finns i Musikaliska akademiens bibliotek, utan det är svårigheter för Musikaliska akademien att skaffa noterna för utlåning. Man får i vissa fall vända sig till andra organ, notförlag etc., då materialet på grund av olika hinder inte finns i Musikaliska akademiens bibliotek.

Jag tycker det är bra att vi är överens om detta, utskottets värderade ordförande och jag. Enigheten bör tjäna saken på ett positivt sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 10–16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Bidrag till läns museerna

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! En mera ingående debatt om den här punkten i utskottets betänkande kan lämpligen ske i samband med behandlingen av den sär-

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Naturhistoriska
riksmuseet*

skilda kulturproposition som vi fick motta häromdagen. Och eftersom utskottet i sin skrivning ger uttryck för samma mening som jag själv framfört i min motion 1382, nämligen att man förutsätter att vi till nästa budgetår får förslag till nytt statsbidragssystem för läns museerna, har jag inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Eftersom herr utbildningsministern i motsats till de flesta av sina kolleger visar så stort intresse för debatten här när vi handlägger frågor som lyder under hans departement att han är närvarande, skulle jag vilja ta upp en annan sak och framföra till honom en allmän besvikelse från alla dem som på olika nivåer är engagerade i kulturvårdsfrågor över den behandling som den här frågan tidigare har fått i departementet.

Det gick som en röd tråd genom förarbetena till propositionen, och utbildningsministern sade själv i propositionen att man förutsatte ett samtidigt genomförande av den till länsstyrelserna knutna regionala kulturminnesvården och det nya bidragssystemet till läns museerna, men när vi hade fått igenom den ena halvan av reformen gick luften ur det hela. Vi har full förståelse för att det kan inträffa saker och ting som gör att man inte kan fullborda reformer på en gång, men i så fall skall orsaken härtill meddelas – inte bara uttryckas på två korta rader i budgetpropositionen som kan sammanfattas i fyra ord: Jag struntar i riksdagen. Vi skulle gärna velat ha en redogörelse för orsaken.

Nu förutsätter vi att statsrådet inte genom ett ytterligare uppskov ger oss anledning besinna det riktiga i det gamla talesättet, något moderniserat i tiden: Förliten eder icke på statsråd!

Jag har inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19

Naturhistoriska riksmuseet

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! I sex år utredde man naturhistoriska riksmuseets verksamhet innan riksdagen 1965 fattade beslut om den nuvarande organisationen. Äntligen skulle alltså museet kunna fullgöra de uppgifter som åvilar ett stort centralmuseum. Ja, det trodde man, men det blev ingenting av med den saken.

1965 års musei- och utställningssakkunniga, den s. k. MUS 65, tillsattes, och i avvaktan på dess betänkande blev det stopp på de stolta planerna. Allt vad man lyckats ordna är ett par biträdestjänster och två tjänster

för handläggare, alla genom omdisposition mellan olika utgiftsslag. All övrig personal som de senaste åren tillförts museet har varit forskare som så att säga medfört i boet sina egna strängt avgränsade forskningsområden och inte inneburit någon förstärkning av museets kapacitet som helhet betraktad.

MUS 65 tryckte hårt på behovet av en personell upprustning just på riksmuseet, och kulturrådet betonade i sin anslagsframställning för nästa budgetår likaså behovet av denna upprustning – men allt förgäves eller åtminstone nästan förgäves. En kansliskrivare och en konservator var allt som utbildningsministern tog med i årets budgetproposition.

Det kan vara skäl i att dröja ett ögonblick vid vad detta innebär. Sedan tiden före museets nya organisation, 1965, ligger personalstaten praktiskt taget stilla. Men trycket från regionala museer ökar ständigt; man ropar på hjälp till upprustning av sina egna naturhistoriska avdelningar, på hjälp med tillfälliga utställningar, vandringsutställningar och mycket annat. Köerna bara växer, och hos den för vandringsutställningarna ansvarige ligger f. n. 40 ärenden som på grund av brist på personal helt enkelt inte kan åtgärdas.

Olika kommunala instanser, skolor och även statliga instanser som statens naturvårdsverk väntar sig väldigt mycket av vad som skall komma från den stolta byggnaden ute i Frescati. Och personalen vill ingenting hellre än hjälpa till. Hade den personalen inte arbetat under förhållanden som kanske snarare leder tankarna till ett kall än till ett yrke, hade väl över huvud taget ingenting hänt. Nu har det gått trots allt, men särskilt rationellt kan det knappast vara att professorer skall sitta och knacka på maskin eller slå in utlåningsföremål i paket i stället för att ägna sig åt kvalificerad forskning. Det rätta ordet för sådant utnyttjande av högt utbildad arbetskraft är väl snarast rovdrift.

Vi är nu en bra bit inne på Europarådets internationella våtmarksår, och det utställningsmaterial som skulle skickas ut för att – i likhet med alla välordnade utställningar – bättre än i ord göra klart för vårt folk, och myndigheter inte minst, vad det hela gäller skall iordningsställas av riksmuseet. Men museets personalförhållanden är sådana att trots att man här samarbetar med utomstående organisationer, såsom Svenska naturskyddsföreningen och jägarförbund och andra, får man under tiden lägga ned all annan utställningsverksamhet. Mer än en utställning i taget kan man inte klara med nuvarande personaluppsättning.

Det kan vara befogat att här, åtminstone tills vidare, något i förbigående nämna några ord om den rent otroliga underbemanning som råder vid en del andra av våra botaniska museer. Jag tänker på dem vid våra universitet. De lyder inte under MUS 65, men eftersom utbildningsministern är här vill jag passa på att prata litet om ett ämne som ligger mig särskilt varmt om hjärtat.

Om vi tittar på de botaniska museerna i Lund och Uppsala och jämför dem med motsvarande museer i exempelvis Köpenhamn och Helsingfors får vi en bra måttstock på hur man ser på botaniken i vårt land. Alla

Onsdagen den
17 mars 1976

*Naturhistoriska
riksmuseet*

fyra museerna är ungefär lika stora, ca 2 miljoner ark, och lika aktiva i vad gäller in- och utlåning och aktiv forskningsverksamhet. Vissa år har Lund t. o. m. varit betydligt aktivare än Köpenhamn. Men i fråga om heltidsanställda botaniker har Köpenhamn 11, Helsingfors 10, Lund och Uppsala vardera en enda. Befattningen i Uppsala är vakant, och inför återbesättandet har det t. o. m. talats om att byta ut den tjänsten mot en tjänst i molekylärbiologi. Kan man komma mycket längre i botanisk kulturell nedrustning i Linnés gamla land?

Det här är inte i första hand en historisk fråga utan en fråga om museernas möjligheter att fungera som forskningsunderlag. Där håller vi på att komma på efterkälken så pass grundligt att jag vill uttrycka en vädjan att utbildningsministern verkligen tar sig en titt på de här förhållandena.

Jag skall, herr talman, inte ta upp kammarens tid genom att yrka bifall till min motion utan slutar med denna vädjan till utbildningsministern.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Det var inte så mycket till utskottet herr Wachtmeister i Johannishus vände sig som till statsrådet.

Jag tycker att utskottet har uttalat sig mycket positivt när vi skriver att de önskemål om ytterligare förstärkningar som framförts i motionen är beaktansvärda. Efter herr Wachtmeisters anförande är jag kanske något förvånad över att han inte begärt mer än tre tjänster; det föreföll som om det fanns behov av många fler. Vi har i utskottet emellertid svårt för att avgöra hur många tjänster som skall vara placerade på det ena eller andra området.

Här yrkas inte någonting annat än bifall till utskottets hemställan. Jag vill än en gång bara ha sagt att det enligt utskottets mening är beaktansvärda önskemål om förstärkningar som har framförts. Utskottet har inte ansett sig kunna gå längre. Det är mycket vanligt att det kommer in önskemål om flera tjänster, men det vill till mycket starka motiv för att utskottet skall kunna gå in i detalj i en sådan här fråga. Det har vi inte kunnat göra i detta fall.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Jag ville, snäll som jag är, inte besvära utskottets ordförande genom att tvinga honom att gå upp i någon polemik före lunchen. Det var därför jag hela tiden riktade mig till utbildningsministern och inriktade mitt anförande, inte på vad som står i min motion, utan på hur vi skall ha det i framtiden.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20

Utskottets hemställan biföljs.

Punkten 21

Statens sjöhistoriska museum

Regeringen hade under punkten B 27 (s. 80–82) föreslagit riksdagen att till Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 425 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975/76:411 av fröken Eliasson (c) och herr Sundman (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att till Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader anvisa ett i förhållande till budgetpropositionen med 122 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 6 547 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionen 1975/76:411 till Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 6 425 000 kr.

Reservation hade avgivits

8. av herrar Mattsson i Lane-Herrestad, Sundman, Eriksson i Ulfsbyn och Norrby samt fröken Eliasson (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och motionen 1975/76:411 till Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 6 564 000 kr.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Det marinarkeologiska intresset har vuxit snabbt här i Sverige. Till icke ringa del hänger det samman med fyndet och bärgningen av regalskeppet Wasa. Wasavarvet är ett internationellt sett helt unikt museum. Det kan nämnas att det är landets mest besökta museum om man undantar Skansen.

Det finns gott om mycket gamla skeppsvrak runt de svenska kusterna. Det beror dels på den olyckliga omständigheten att skärgårdsfarvatten för var svårnavigerade – det är de för all del i dag också – dels på den lyckliga omständigheten att det inte finns skeppsmask i våra kustområden mot Östersjön. Masken finns dock på västkusten ner mot Öresund, kring de danska öarna och vid Östersjöns södra kustområden.

Av dessa skäl har vi här i landet utomordentligt goda förutsättningar för skeppsbyggnadshistorisk och handelshistorisk forskning. Inom sjöhistoriska museet finns numera erfarenheter och kunskaper samlade inom det marinarkeologiska området som torde sakna motsvarigheter i andra länder.

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

Statens sjöhistoriska museum

Onsdagen den
17 mars 1976

Statens sjöhistoriska museum

Museet har efter Wasabärgningen påbörjat en inventering av vrak, främst inom Stockholms skärgård. Samtidigt har intresset för sportdykning flammat upp, och man räknar med att det finns betydligt över 10 000 amatördykarare i Sverige. Det är självklart att de är intresserade av gamla vrakfynd. Jag är övertygad om att de allra flesta känner respekt och ansvar inför dessa kulturminnen. Risk finns ändå att någon genom okunnighet eller genom vårdslöshet kan vålla skador.

I sin anslagsframställning inför det kommande budgetåret påpekar sjöhistoriska museet att utvecklingen – inte minst exploateringstrycket i kustregionerna – ställt ökade krav på museets fältundersökningsavdelning. Man begär därför förstärkta resurser inom denna sektor.

Statens kulturråd har i sitt yttrande tillstyrkt att museet på sin fältavdelning får en personalförstärkning med en amanuens och en assistent.

Departementschefen har inte ansett sig kunna biträda detta i budgetpropositionen. Kulturutskottet har i sitt betänkande nr 5 i höstas uttalat, att det är angeläget med ett effektivt skydd för de marina fornlämningarna. Detta till trots vill utskottets majoritet inte ge museet sitt stöd på denna punkt.

Centerledamöterna i utskottet har en annan uppfattning. Vi tycker inte att det i och för sig alltid är så lustigt att gå in i en speciell institutions anslagsframställning – det påpekade utskottets ordförande nyss – och peka på att de eller de önskade tjänsterna bör inrättas. Just i det här fallet finner vi det dock vara angeläget att sjöhistoriska museet får åtminstone två av de tre tjänster det behöver för sitt fältarbete. Museet kämpar dess värre mot tiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 8.

Herr GREEN (s):

Herr talman! Utan att på något sätt förringa frågans betydelse ber jag att kort och gott få yrka bifall till utskottets hemställan under denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sundman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 29 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sundman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 232
Nej - 89

Punkterna 22-25

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 7 Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1975/76:13 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser anslag till centralnämnden för fastighetsdata jämte motion

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Anslag till statistiska centralbyrån m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1975/76:14 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser anslag till statistiska centralbyrån m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 9 (finansdepartementet) under punkterna B 2-B 4 (s. 14-37) föreslagit riksdagen att

1. godkänna i regeringsprotokollet föreslagna organisatoriska förändringar av statistiska centralbyrån,
2. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder som behövdes med anledning av de organisatoriska förändringarna,
3. på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1976/77 anvisa
  - a. till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser ett förslagsanslag av 158 611 000 kr.,
  - b. till Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
  - c. till Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975 ett förslagsanslag av 26 367 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:876 av herr Westberg i Ljusdal (fp), vari hemställdes

1. att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle anhålla om åtgärder för att bättre samordna, komplettera och förstärka den prognosverksamhet på arbetsmarknadens område som bedrevs på olika håll och då främst genom statistiska centralbyråns prognosinstitut med syfte att få fram dels sådana prognoser om behovet av arbetskraft, som gav en totalbild av arbetsmarknadens behov och angav den väntade fördelningen mellan

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

olika yrkesgrupper, dels rullande prognoser som underlag för anpassningsåtgärder inom utbildnings- och omskolningsområdet, när läget förändrades.

2. att riksdagen beslutade anvisa statistiska centralbyrån ett med 270 000 kr. förhöjt anslag för arbetsmarknadsprognoser,

1975/76:1944 av herr Magnusson i Borås m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 140 000 000 kr.,

1975/76:2040 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen begärde att regeringen gav statistiska centralbyrån i uppdrag att snarast fullfölja utredningen angående den dolda brottsligheten, varvid kostnaderna för utredningen borde täckas genom omdisponering av beviljade anslag, och

1975/76:2046 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts angående statistiska centralbyråns utvecklingsarbete med ett system för regionalräkenskaper.

Utskottet hemställde

1. beträffande den dolda brottsligheten att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2040,

2. beträffande arbetsmarknadsprognoser att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:876, yrkandet 1,

3. beträffande regionalräkenskaper att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2046, såvitt nu var i fråga.

4. beträffande föreslagna organisatoriska förändringar av statistiska centralbyrån att riksdagen godkände vad i regeringsprotokollet föreslagits,

5. att riksdagen bemyndigade regeringen att vidta övergångsåtgärder som behövdes med anledning av de organisatoriska förändringarna,

6. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1975/76:876, yrkandet 2, 1944 samt 2046, den sistnämnda såvitt nu var i fråga, på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1976/77 till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser anvisade ett förslagsanslag av 158 611 000 kr.,

7. att riksdagen på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1976/77 skulle

a. till Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

b. till Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975 anvisa ett förslagsanslag av 26 367 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande den dolda brottsligheten av herr Adolfsson (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2040 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

2. beträffande regionalräkenskaper av fru Olsson i Hölö, herrar Åkerfeldt och Mattsson i Skee samt fru Ingvar-Svensson (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2046, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

3. beträffande anslag

a. av herr Adolfsson (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:1944 samt med avslag på motionerna 1975/76:876, yrkandet 2, och 2046, såvitt nu var i fråga, på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1976/77 till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser anvisade ett förslagsanslag av 140 000 000 kr.,

b. av fru Olsson i Hölö, herrar Åkerfeldt och Mattsson i Skee samt fru Ingvar-Svensson (samtliga c) som – vid bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:2046, såvitt nu var i fråga, samt med avslag på motionerna 1975/76:876, yrkandet 2, och 1944 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1976/77 till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser anvisade ett förslagsanslag av 158 971 000 kr.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! I det nu aktuella betänkandet behandlas bl. a. anslag till statistiska centralbyrån avseende statistik, register och prognoser, uppdragsverksamhet samt folk- och bostadsräkningen 1975. Anslaget till SCB ökas med 33 milj. kr., men av detta belopp är mer än 29 milj. kr. pris- och löneomräkning. Föredragande statsrådet anser att SCB bör konsolidera och se över sin verksamhet inom ramen för ett måttligt ökat anslag. Det finns anledning att understryka den uppfattningen. Dessutom måste uppmärksamheten skärpas när det gäller nya uppgiftskrav på allmänheten och inte minst de hårt pressade mindre företagen. Ett sätt att minska uppgiftskraven är att förbättra samordningen.

Ett exempel på sådan samordning är arbetet på regionalstatistikens område. En arbetsgrupp inom SCB har utrett just denna fråga i syfte att bättre tillgodose statistikbehov inom länsstyrelsernas och kommunernas arbetsområde och att finna former för att undvika onödigt dubbelarbete vid statistikframställningen och samordna den regionala statistiken. Som ett inslag i den samordningen arbetar SCB med utvecklingen av en regionalstatistisk databas. En sådan databas för gemensam användning innebär naturligtvis inte något ställningstagande till hur ansvar och resurser för samhällsplaneringens statistikbehov skall fördelas i framtiden.

SCB föreslår dessutom att verket skall få resurser för att fortsätta kart-

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Anslag till statistiska
centralbyrån
m. m.*

lägga möjligheterna att utveckla ett system för regionalräkenskaper. Därigenom skulle en bättre regionaliserad sysselsättningsstatistik kunna erhållas. För den uppgiften behöver SCB 360 000 kr. Från centerns sida anser vi att det här utvecklingsarbetet har ett direkt samband med utvecklingen av en regionalstatistisk databas. Dessutom pågår på olika håll – i ett antal kommuner och inom expertgruppen för regional utredningsverksamhet, ERU – arbete med olika modeller av regionalräkenskaper. Det ligger naturligtvis en risk i att arbete pågår på en mängd olika håll samtidigt, nämligen risken att man arbetar fram olika modeller som inte utan vidare kan samordnas och jämföras på riksplanet. Det innebär alltså en risk för slöseri med resurser.

Vi är från centerns sida övertygade om att en utveckling av regionalräkenskaper är en viktig utvecklingslinje för att fördjupa våra kunskaper om välstands- och välfärdsutvecklingen i olika delar av landet. Dessutom kan ett regionalstatistiskt system öka effektiviteten i samhällets regional- och sysselsättningspolitik. Vi får helt enkelt ett bättre underlag för den politiken.

Vi kan dessutom konstatera, att Sverige inte är något föregångsland på det här området. Regionalräkenskaper på olika ambitionsnivåer, som nu håller på att ytterligare höjas, finns i Norge och Nederländerna i form av regionaliserade nationalräkenskaper. I Finland arbetar man med regionala produktionskonton m. m. F. ö. finns ansatser till regionalräkenskaper i ett flertal industriländer, t. ex. inom EG-området.

Det är helt klart att Sverige har anledning att ägna regionalstatistiken speciellt intresse med hänsyn till landets ytvidd i kombination med en regionalt sett ojämn befolkningsfördelning. Det räcker i det här avseendet att hänvisa till den aktuella debatten om Stålverk 80 och övre Norrlands hittills ensidiga roll som råvaruleverantör. Spridningseffekter av olika regionalpolitiska satsningar kräver ökade kunskaper, som ett system av regionalräkenskaper skulle kunna ge.

SCB-arbetsgruppens förslag – Samordning och samarbete inom regionalstatistiken – har varit på remiss till centrala myndigheter, länsstyrelser och vissa kommuner. Avsnittet om regionalräkenskaperna har fått ett mycket positivt bemötande av remissinstanserna. Det gäller främst remissvaren från kommuner och länsstyrelser.

Låt mig som exempel på detta bara citera vad planeringskontoret i Stockholms läns landsting säger:

”Det är ytterst angeläget att i detta sammanhang framhålla behovet av en kraftig utbyggnad av den regionala statistiken. Det är viktigt att arbetet med själva räkningsystemet fortsätter.”

Tyvärr har utskottsmajoriteten inte följt centerns förslag med hänvisning till, som man säger, ”den relativt ambitiösa satsningen inom regionalstatistiken”. Föredragande statsrådet är lika kortfattad i sitt avstyrkande av SCB:s förslag. Han säger: ”Beträffande SCB:s förslag att utveckla ett system av regionalräkenskaper har jag inte beräknat några medel för fortsatt utvecklingsarbete.”

Någon motivering ges alltså inte. Det kan bero på att viljan att förbättra beslutsunderlaget för regional- och sysselsättningspolitiken inte är särskilt stor, men jag hoppas att det inte är så. Det ekonomiska argumentet är nämligen inte särskilt starkt. Det rör sig om 360 000 kr. Vi hävdar från centerns sida, att det gäller att öka effektiviteten i fråga om de medel som anslås för regional- och sysselsättningspolitiken. I det sammanhanget rör det sig som bekant om miljardbelopp. Då kan 360 000 kr. mycket väl försvaras. Dessutom är det så – vilket utskottsmajoriteten bör uppmärksamma – att regionalstatistikens sammanlagda medelsökning i procent är mindre än vad SCB får i procentuell ökning totalt sett för statistik, register och prognoser. Det stämmer inte riktigt med vad utskottsmajoriteten skriver om en relativt ambitiös satsning.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen 2, till följdreservationen 3 b angående anslaget och i övrigt till civilutskottets hemställan i dess betänkande nr 14.

Herr ADOLFSSON (m):

Herr talman! Då det är av yttersta vikt att tillvarata alla möjligheter att spara skattemedel och då det finns orsak att iakttäta stor försiktighet när det gäller insamlandet och utvecklingen av data, kan enligt vår bedömning anslaget till statistiska centralbyrån minskas. Det bör ändå genom omdisponeringar finnas utrymme kvar för att genomföra den undersökning av den dolda brottsligheten som moderata samlingspartiet föreslagit. Då resultatet av företagen provundersökning i detta avseende beräknas föreligga i år, är det av vikt att huvudundersökningen kommer till stånd i direkt anslutning till denna provundersökning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer i civilutskottets betänkande nr 14 där moderata samlingspartiets namn återfinnes.

Herr HENRIKSON (s):

Herr talman! Jag skall kort kommentera de reservationer som är fogade vid detta utskottsbetänkande.

I reservationen 1 har man följt upp ett yrkande i en moderat partimotion, innebärande krav på att den s. k. huvudundersökningen rörande den dolda brottsligheten genomförs under nästkommande år, en fråga som herr Adolfsson nyss nämnde. Som framgår av utskottsbetänkandet har en provundersökning rörande dessa frågor gjorts genom SCB:s försorg, och avsikten var att utvärderingen av denna undersökning skulle föreligga färdig i maj 1975. Genom förseningar har emellertid tidsprogrammet förskjutits, och därför har SCB i sina petita till regeringen inte tagit upp några medel för nästkommande budgetår för den s. k. huvudundersökningen. Finansministern har för sin del på den punkten följt SCB:s förslag – en omständighet som förefaller helt naturlig.

Inte heller utskottet har ansett att de skäl som har förebringats i moderaternas partimotion är av den halten att vi haft anledning att frånga det förslag som föreligger i propositionen. Därför har utskottet avstyrkt

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

förslaget i fråga. Jag ber alltså att på den här punkten få yrka bifall till utskottets hemställan.

I reservationen 2 har den fråga tagits upp som Olof Johansson i Stockholm här nyss pläderade för, nämligen frågan om ytterligare medel för ett system för s. k. regionalräkenskaper.

Såsom framgår av utskottsbetänkandet har finansministern i budgetpropositionen föreslagit medel till fortsatt utvecklingsarbete för upprättande av ett regionalstatistiskt kansli och för anslutning regionalt av det centrala företagsregistret. Däremot har inga medel tagits upp till just det ändamål varom denna reservation handlar, beräknade av SCB till 360 000 kr. I reservationen 3 b föreslås därför, i konsekvens med reservationen 2, att ytterligare medel skall upptas med 360 000 kr. för ifrågavarande ändamål.

Civilutskottet har inte ansett sig böra biträda centerpartiets förslag på den här punkten. De av finansministern framlagda förslagen innebär såsom framgår av betänkandet att för regionalstatistiska ändamål skall upptas ca 4,9 milj. kr. för nästa budgetår, en medelsökning med 900 000 kr.

Man kan naturligtvis ha olika meningar om huruvida detta är ambitiöst eller inte. Olof Johansson i Stockholm tycktes för sin del anse att ambitionsgraden här var för låg. Utskottsmajoriteten har emellertid ansett att ambitionsnivån är av det slaget att ytterligare medel inte bör tas upp för detta ändamål, och alltså har vi avstyrkt förslaget. Jag ber därför att här få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olof Johansson nämnde i sitt anförande att bl. a. Stockholms läns landstings planeringskontor har haft en positiv inställning till tankegångarna rörande regionalräkenskaper. I och för sig är det väl ingen som är negativ till ett allt bättre statistiskt underlag, men jag ber ändå att få citera några rader ur remissutlåtandet från Stockholms läns landstings planeringskontor. Där sägs bl. a.:

”Vad slutligen gäller utformningen av systemet för regionalräkenskaper finns det skäl att varna för en alltför hög ambitionsnivå. Att döma av den takt i vilken den regionala statistiken byggts ut kommer för överskådlig framtid bristen på data att helt omöjliggöra användandet av mera sofistikerade räkenskapssystem. Det förefaller därför onödigt att i dag bygga upp ett system som inkluderar finansiella strömmar eller välfärds-komponenter som ligger utanför det traditionella ekonomiska räkenskapssystemet. Om regionalräkenskaper skall komma till användning inom rimlig tid krävs att ambitionerna hålls på en sådan nivå att man kan fylla systemet med data.”

Bakom de orden skymtar i varje fall jag ett visst dilemma, nämligen i fråga om möjligheterna att på ett meningsfullt sätt just nu och inom den närmaste framtiden bygga upp en form av regionalräkenskaper.

Slutligen, herr talman, till reservationen 3 a, där moderata samlingspartiet föreslår en nedprutning av anslagen för de ändamål som vi nu behandlar, alltså anslagen till statistiska centralbyrån m. m., som upptar

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

18 611 000 kr. Detta förslag bör, anser jag, ses mot bakgrund av att man vill öka SCB:s insatser när det gäller den s. k. dolda brottsligheten. Några förslag från motionärernas sida hur SCB skall omfördela sina medel har inte lämnats. Detta överlämnar man alltså åt SCB. Jag tycker det hade varit klädsamt om moderaterna hade anvisat hur en fördelning borde ske. Om man skall lämna utrymme för de önskemål moderaterna har hade det varit rimligt att tala om på vilka punkter en nedskärning borde ske. Detta har man alltså inte gjort. Man säger bara att dessa kostnader får täckas genom omdisponering av anslaget. Det är, enligt mitt förmenande, ett något lättvindigt sätt att skilja sig från frågan.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till civilutskottets förslag på samtliga punkter.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar bara att utskottsmajoriteten på den här punkten hade talat om en relativt ambitiös satsning inom regionalstatistiken. Jag ägnade mig då åt litet procenträkning och konstaterade att satsningen på hela den här biten – på statistik, register och prognoser – ökar anslaget med 20,9 procent. För den regionalstatistiska delen ökar den med 18,5 procent. Där ligger alltså ambitionsnivån lägre än totalt sett.

När det sedan gäller ambitionsnivån inledningsvis för sådana här regionalräkenskaper så vill jag bara helt kort hänvisa till vad vi säger i vår reservation: "Det är naturligt att utvecklingsarbetet inledningsvis inriktas på en måttlig ambitionsnivå, där särskilt behoven av förbättrad statistik för sysselsättnings- och regionalpolitiska bedömningar ges prioritet." Detta stämmer utomordentligt väl med vad SCB har sagt på den här punkten. Man bör inte lägga sig på en hög ambitionsnivå inledningsvis. Det är också detta som Stockholms läns landstings planeringskontor uttalar sig mot, samtidigt som man säger att det är viktigt att arbetet med själva räkenskapssystemet fortsätter – vilket det alltså inte kan göra, eftersom finansministern inte föreslår några medel. Utskottsmajoriteten följer ju finansministern i det avseendet.

Sedan tror jag också att detta på sikt kan leda till bakslag. Vi bygger upp en regionalstatistisk databas. Då är det väldigt viktigt hur man bygger upp den och vilken statistik man plockar in i det systemet. Vi menar från centerns sida att genom att bygga upp en regionalstatistisk databas samtidigt med ett system för regionalräkenskaper, så kommer regionalräkenskaperna att kunna påverka den regionalstatistiska databasen. Detta måste vara rimligt och en gardering inför framtiden så att man inte då behöver förändra den regionalstatistiska databasen när man kommer på bättre tankar och också satsar på ett regionalstatistiskt system. Vi tror att det här systemet måste komma. Vi hoppas, att herr Henrikson håller med oss på den punkten.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska
centralbyrån
m. m.*

Herr HENRIKSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Naturligtvis kan man när det gäller sådana här frågor ha olika utgångspunkter för vad man anser bör genomföras. Av det remissmaterial som jag tidigare återopade och som herr Olof Johansson nämnde framgår det mycket klart att det är delade meningar om den här frågan. Det är delade meningar främst om huruvida vi nu är framme vid den tidpunkt då man bör tillmötesgå dessa önskemål.

Jag sade tidigare att det i och för sig finns ett intresse av ett så gott underlag som möjligt för beslut som skall fattas – oavsett om de fattas här eller på andra håll.

När det gäller just detta med regionalräkenskaper är meningarna mycket delade. Södermanlands län säger bl. a.: "Då ett utbyggt system med regionalräkenskaper bedöms vara kostnadskrävande synes dock en utbyggnad härav ej vara ett förstahandsintresse."

Östergötlands läns landsting har också kritiska synpunkter när det gäller att nu genomföra detta. Samma är förhållandet med vissa kommuner som jag här av tidsskäl inte går i på. Bilden är med andra ord splittrad när det gäller uppfattningarna i den här frågan, och jag tror att utskottets inställning för dagen i varje fall är den rimliga. Vi får se vad som kommer att hända i framtiden.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara helt kort korrigera den något skeva framställning som herr Henrikson gör om remissopinionen. De största skillnaderna finns mellan centrala myndigheter å ena sidan och länsstyrelse och kommuner å den andra. Här finns alltså den gamla kända motsättningen mellan centrum och periferin. Tyvärr är det nog också så att våra delade värderingar om betydelsen av regionalpolitiken och ett bra underlag för den till en del ligger bakom våra olika ställningstaganden i den här frågan.

Herr HENRIKSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste som herr Olof Johansson i Stockholm nu kom in på trodde jag inte skulle behöva förekomma i den här debatten. Jag tror inte att det här var fråga om att vi har olika intresse för att tillgodose rimliga krav på beslutsunderlag, framtaget genom olika slag av statistiska undersökningar och bearbetning av dessa undersökningar. Jag tror inte heller att riksdagen, som då får förmodas vara det mest centrala av allt centralt som tänkas kan, skulle hysa den uppfattningen att vad som sker ute i de olika regionerna skulle sakna intresse. Tvärtom torde det förhålla sig så att intresset är väl företrätt också här när det gäller att inse betydelsen av en rimlig och riktig regional utveckling.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Sysselsättningsfrågorna är av allra största vikt, det är vi alla ense om. Målsättningen "arbete åt alla" får aldrig bli endast en

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

vacker tanke utan måste vara en engagerande riktpunkt för allt vårt samhällsarbete. Men skall vi lyckas nå det målet, måste vi ta till vara alla möjligheter som står oss till buds när det gäller att främja en vettig sysselsättningspolitik. En angelägenhet som då träder fram i fokus och i detta sammanhang pockar på uppmärksamhet är kravet på kännedom om arbetsmarknadens utveckling och behov och utbildningsmöjligheternas anpassning till dessa behov. Det är absolut nödvändigt med bättre samordning och anpassning därvidlag, om målsättningen "arbete åt alla" någonsin skall bli verklighet.

Detta är anledningen till att jag år efter år tagit upp frågan om en förstärkning av prognosverksamheten på arbetslivets område för att därmed möjliggöra en anpassning av utbildningsmöjligheterna till arbetslivets behov. Tyvärr har jag rönt ringa förståelse för min strävan från utskottets och riksdagens sida, men jag vet att detta är frågor som tränger på och som kommer att uppmärksammas på ett helt annat sätt i en nära framtid. Det får då bli min tröst att jag tidigt tog upp dessa frågor.

I sitt betänkande i år skriver utskottet helt kort:

"Eftersom i motionen 876 upptagna frågor på skilda sätt beaktas finner utskottet inte skäl tillstyrka motionen."

Men det hör till bilden, ärade kammarledamöter, att utskottet självt tidigare i sin framställning återger vad statistiska centralbyrån anser:

"SCB har i petita för budgetåret 1976/77 föreslagit en undersökning av anpassningsmekanismerna på arbetsmarknaden. Enligt centralbyrån saknas f. n. tillräckliga kunskaper om anpassningsmekanismerna när det gäller att ta hand om olika utbildningsgrupper på arbetsmarknaden. Det saknas också kunskaper om verkan av utflödet från utbildningsväsendet på den arbetskraft som redan befinner sig i arbete. Undersökningens övergripande syfte avses vara att studera anpassningsmekanismerna på arbetsmarknaden med särskild inriktning på de förhållanden som uppkommer p. g. a. bristande överensstämmelse mellan utflödet från utbildningsväsendet och arbetsmarknadens efterfrågan på olika utbildningsgrupper." Och utskottet tillägger: "Finansministern har inte beräknat medel för undersökningen." Man tar alltså inte tillräcklig hänsyn till det behov som här är dokumenterat.

Det råder inte något som helst tvivel om att SCB vill och kan göra mer på det här området, om SCB får större resurser.

För egen del är jag helt övertygad om behovet av en förstärkning av prognosverksamheten och om möjligheterna att åstadkomma nyttiga resultat av en sådan satsning, ifall nödiga resurser ställs till förfogande.

Man behöver inte vara länge i kontakt med arbetsmarknaden för att upptäcka behovet av en bättre anpassning mellan utbildningsmöjligheter och arbetsmarknad. Inte sällan träffar man företagare som klagat över brist på arbetskraft, medan vi samtidigt har långa köer på arbetsförmedlingen. Den s. k. anpassningsmekanismen fungerar helt enkelt inte.

Det kan aldrig upphöra att förvåna mig hur regering och riksdag villigt anslår miljardbelopp för omskolningsverksamhet under det att man är

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

tämligen kallsinnig när det gäller att ställa medel till SCB:s förfogande för att skaffa fram material som gör en bättre anpassning mellan utbildningsmöjligheter och arbetsmarknadens behov möjlig. Med andra ord: Att laga i förväg intresserar mindre än att bota i efterhand.

Utskottet nämner i förbigående att "inom SCB övervägs att med anledning av skrivelse från regeringen i maj 1975 begära medelsförstärkning för bl. a. prognosverksamheten för att möjliggöra ytterligare beräkningar av den typ som gjordes för U 68". Men varför i all världen är utskottet då så kallsinnigt gentemot motionsyrkandet?

Man har inom SCB:s prognosinstitut påbörjat ett utvecklingsarbete för att tillgodose behovet av anpassning mellan utbildningsväsen och arbetsmarknad, men man har inte resurser att fortsätta och fullfölja det arbetet. Sysselsättningsutredningen säger också i sitt betänkande Arbete åt alla att den statistiska informationen om arbetsmarknaden behöver kompletteras för att man skall kunna bygga upp en aktiv sysselsättningsplanering. SCB uppger att SCB f. n. inte har resurser att utföra egna näringsgrensprognoser.

Allt det här understryker, som jag ser det, med stor kraft vikten av att centralbyrån och dess prognosinstitut får ökade resurser. Och detta är ingen obetydlig fråga. Tvärtom är frågan av mycket stor betydelse, särskilt för vår ungdom som söker in till skolor och över huvud taget vill utnyttja utbildningsmöjligheter av olika slag, liksom för alla ungdomar som är färdiga med sin utbildning och skall orientera sig på arbetsmarknaden.

För egen del fäster jag utomordentligt stor vikt vid de här frågorna och begär en bättre kartläggning av arbetsmarknaden, dess utveckling och behov, inte minst därför att det utgör förutsättningen för den anpassning av utbildningsmöjligheterna som jag menar är så viktig. Det här är en ungdomsfråga av mycket stor vikt – jag tar inte tillbaka ett ord av det påståendet. Och jag kan inte annat än vädja till er alla, kammarledamöter, att ta på det här problemet med mycket stort ansvar och med mycket stort allvar. Enligt min mening är varje litet framsteg av betydelse för ungdomarnas sysselsättningsmöjligheter.

I min motion yrkar jag att riksdagen i skrivelse till regeringen skall anhålla om åtgärder för att bättre samordna, komplettera och förstärka den prognosverksamhet på arbetsmarknadens område som bedrivs på olika håll – då främst genom statistiska centralbyråns prognosinstitut – med syfte att få fram dels sådana prognoser om behovet av arbetskraft som ger en total bild av arbetsmarknadens behov och anger den väntade fördelningen mellan olika yrkesgrupper, dels rullande prognoser som underlag för anpassningsåtgärder inom utbildnings- och omskolningsområdet när läget förändras samt att riksdagen beslutar anvisa statistiska centralbyrån ett med 270 000 kr. förhöjt anslag för arbetsmarknadsprognoser. Jag vet att det är ett relativt litet belopp i sammanhanget, men det är ändå ett uttryck för en vilja att gå längre i det här avseendet. Och det för oss ett steg framåt på vägen mot den målsättning som jag

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

här talat om.

Herr talman! Trots att jag vet att det i nuvarande läge med ett enhälligt utskott på avslagslinjen inte tjänar mycket till, kan jag inte göra annat än yrka bifall till mina motionsyrkanden. Skulle dessa avslås, så är jag beredd att rösta för reservationen 2. som också rör en viktig fråga och betyder ett väsentligt steg framåt.

Herr HENRIKSON (s):

Herr talman! När man lyssnade på herr Westberg i Ljusdal fick man nästan det intrycket att de 270 000 kr. som det här handlar om är vad som egentligen behövs för att allting sedan skall vara väl beställt. Jag utgår ifrån att det var litet övertoner i herr Westbergs inlägg nyss.

Utskottets ställningstagande är självfallet inte något uttryck för att vi nedvärderar betydelsen av de frågor som tagits upp i motionen rörande sysselsättningen för såväl ungdomar som andra grupper. Men som framgår av betänkandet har vi redovisat att det på många områden f. n. görs insatser just i syfte att främja det som ligger bakom herr Westbergs motion, nämligen utarbetandet av så goda prognoser på arbetsmarknaden att man så långt möjligt kan stimulera sysselsättningen för alla medborgare i samhället. Vi är alla överens om att dessa frågor är ytterst betydelsefulla, och här är det mera en fråga om vilka metoder och medel vi skall sätta vår lit till. Vi får inte – och nu uttalar jag mig personligen, eftersom det inte framgår av betänkandet – hänge oss åt någon övertro på att prognoser i sig löser alla problem. Det tror jag f. ö. inte heller att herr Westberg menar. Där har ju herr Westberg också möjligheter att nyansera sig något.

I utskottets betänkande nämner vi det arbete som pågår genom sysselsättningsutredningens försorg och framför allt det fortsatta arbetet som utredningen skall ägna sig åt samt de förslag som kan bli en följd av det arbetet. Dessutom görs det betydande insatser utanför de anslag som vi just nu diskuterar. Vi har bl. a. den ökade satsningen på datautrustningen, en fråga som vi kommer att behandla inom den allra närmaste tiden. Den satsningen kommer att innebära ökade möjligheter för dem som skall sköta dessa uppgifter att ta fram det underlagsmaterial som det kan föreligga behov av.

Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar är ju en sak som vi av och till blir påmind om i anslutning till att resultaten av dessa undersökningar redovisas. Deras syfte är självfallet inte – som man kanske ibland får ett intryck av att det skulle handla om – att den ena eller andra får möjlighet att kritisera hit eller dit. De har naturligtvis det mera allvarliga syftet att skapa kännedom om förhållandena på arbetsmarknaden.

Utskottet menar – på den punkten är utskottet enhälligt, som också herr Westberg konstaterade – att det i dagsläget inte finns skäl att tillmötesgå motionsyrkandet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag också på denna punkt.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Herr Henrikson anklagar mig för att ta till övertoner i debatten. Jag vill till mitt försvar säga att det inte är första gången jag försökt vinna förståelse för dessa synpunkter här i kammaren. Men det är sista gången jag har tillfälle att diskutera dessa problem i Sveriges riksdag. Under sådana omständigheter tycker jag att man har rätt att säga ifrån i en fråga som man känner för och anser vara utomordentligt viktig.

Jag tror ingen – inte ens herr Henrikson – kan påstå att anpassningen mellan arbetsmarknadens behov och utbildningsmöjligheterna i dag fungerar tillfredsställande. Jag behöver bara påminna om akademikeröverskottet, låt vara att det är något mindre nu än tidigare. I det sammanhanget upplevde vi denna bristande anpassning utomordentligt starkt. Vi har just nu lärarproblemet som kräver insatser, därför att anpassningsmekanismerna inte fungerar.

Nu säger statistiska centralbyrån: Får vi resurser, så skall vi gå vidare och skaffa fram bättre verktyg för en anpassning mellan arbetsmarknad och utbildningsmöjligheter. När man nu säger det och begär ytterligare resurser, varför kan vi då inte gå centralbyrån något till mötes och därmed skapa fram de ytterligare resurser som behövs?

Jag håller givetvis med herr Henrikson – det måste jag göra – när han säger att 270 000 inte kan vara helt avgörande. Nej, det sade jag redan i mitt första anförande. Men det vore uttryck för en vilja från riksdagens sida, och det skulle föra ett stycke på väg. Det väsentliga är att vi kommer ett stycke framåt för att sedan kunna gå vidare. Jag finner att detta är utomordentligt viktiga ungdomsfrågor. Det tar jag inte tillbaka ett ord av.

Herr HENRIKSON (s):

Herr talman! Jag vill påminna herr Westberg om att regeringens förslag på denna punkt innebär ett medelstillskott utöver tidigare anslag med 900 000 kr. Självfallet kommer en del av dessa pengar att användas för just de ändamål som herr Westberg nu ömmar för.

Jag måste beklaga mig själv för att jag är den som måste göra herr Westberg besviken sista gången han har tillfälle att diskutera dessa frågor i kammaren. Jag tror emellertid inte att röstläget i sig spelar så stor roll. Det viktiga är snarare den sakliga tyngden i argumentationen. Jag vill inte frångå herr Westberg vare sig det ena eller det andra i detta sammanhang. Men här är det som sagt fråga om hur mycket vi kan satsa på olika områden. Vi kan båda trösta oss med att dessa ändamål successivt i ökad omfattning kommer att bli tillgodosedda.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att ännu en gång få citera följande passus för herr Henrikson:

”Undersökningens övergripande syfte avses vara att studera anpass-

Onsdagen den
17 mars 1976

Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.

ningsmekanismerna på arbetsmarknaden med särskild inriktning på de förhållanden som uppkommer p. g. a. bristande överensstämmelse mellan utflödet från utbildningsväsendet och arbetsmarknadens efterfrågan på olika utbildningsgrupper."

Detta har utskottet citerat ur statistiska centralbyråns petita. Men utskottet tillägger: "Finansministern har inte beräknat medel för undersökningen." Och utskottet följer finansministern. Vad mer återstår att säga härom?

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Adolfsson och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Adolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Adolfsson och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Adolfsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	267
Nej	-	44
Avstår	-	4

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 876 av herr Westberg i Ljusdal i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Olsson i Hölö m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja bevarad. Sedan herr Olof Johansson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

*Anslag till statistiska centralbyrån
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Olsson i Hölö m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olof Johansson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 226
Nej - 85
Avstår - 4

Mom. 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 a av herr Adolfsson och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Adolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande nr 14 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 a av herr Adolfsson och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Adolfsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265
Nej - 44
Avstår - 5

Mom. 7

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs civilutskottets betänkande 1975/76:15 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser vissa anslag inom kommundepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 5

Kompletterande teleanordningar i beredskapssyfte

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 16 (kommundepartementet) under punkten C 4 (s. 77-79) föreslagit riksdagen att på driftbudgeten under fjortonde huvudtiteln till Bidrag till kostnader för kommunal beredskap för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1975/76:519 av fru af Ugglas m. fl. (m) och 1975/76:868 av herr Eriksson i Ulfabyrn m. fl. (c, m, fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att frågan om kommuns skyldighet att efter förordnande av länsstyrelsen vidta kompletterande teleanordningar blev lagreglerad,
2. att kommun tillförsäkrades statsbidrag med lägst 90 procent av skälig kostnad för kompletterande teleanordningar som kommun ålades anskaffa och svara för i fredstid (15 § första stycket).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:519 för budgetåret 1976/77 på driftbudgeten under fjortonde huvudtiteln till Bidrag till kostnader för kommunal beredskap anvisade ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,
2. beträffande kompletterande teleanordningar att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:868.

Reservation hade avgivits beträffande kompletterande teleanordningar av fru Olsson i Hölö, herrar Åkerfeldt och Mattsson i Skee samt fru Ingvar-Svensson (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:868 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Herr ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Under den här punkten behandlas frågan om kommunal beredskapsplanläggning.

Ursprungligen beräknades arbetet med den kommunala beredskapsplanläggningen vara avslutat under budgetåret 1975/76. Detta förutsatte i sin tur ett anslag på 2,5 milj. kr. årligen. Anslagen kom emellertid att bli betydligt lägre, och därför har den ursprungliga målsättningen inte kunnat uppfyllas. Nu anger departementschefen i budgetpropositionen att denna planering bör kunna avslutas under budgetåret 1977/78.

Centerns representanter i civilutskottet har under en följd av år träget

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Kompletterande
teleanordningar i
beredskapssyfte*

Onsdagen den
17 mars 1976

*Kompletterande
teleanordningar i
beredskapssyfte*

reserverat sig på denna punkt och velat följa den ursprungliga målsättningen. Då det nu anges att planen kommer att vara färdig under budgetåret 1977/78, tycker vi att måluppfyllelsen ligger så pass nära i tiden att man kan avvara vårt yrkande om högre anslag i år.

Innan jag går vidare vill jag erinra om att om riksdagen från början hade bifallit centerreservationen, hade denna viktiga del av totalförsvarsplaneringen varit helt genomförd under detta budgetår. Under de gångna åren har vi från centern varit ensamma om vårt yrkande på denna punkt. Det är därför med en viss glädje vi noterar att insikten om denna planerings betydelse har spritt sig i år.

I en moderatreservation yrkas på höjt anslag. Det är visserligen välkommet med stöd till förstärkta insatser, men det är i nuläget något av att kasta in jästen efter brödet i ugnen. Utskottet har därför avstyrkt motionen med hänvisning till att vi nu är så pass nära det uppställda målet.

Det är emellertid en annan sak, som centerledamöterna liksom föregående år har reserverat sig emot och som jag skulle vilja ta upp, nämligen en brist i lagen om kommunal beredskap. Enligt den lagen kan statsbidrag inte utgå för de kompletterande teleanordningar som installeras av kommunerna i beredskapssyfte. Utbyggnaden av dessa anordningar har med åren blivit en allt viktigare del av beredskapsåtgärderna. Åtgärdernas omfattning kunde inte helt förutses 1964, då lagen tillkom och planeringsverksamheten började. Det styrks av att televerket under tio år inte gav ut några fackanvisningar för hur detta skulle gå till. Fackanvisningarna kom först 1974.

I sina anvisningar säger televerket att utbyggnaden i största möjliga utsträckning bör ske redan i fredstid. Under civilförsvarsberedskap kommer verkets resurser inte att räckta till ens för att göra förberedda anordningar. Enligt anvisningarna skall vidare i fredstid upprättas och à jour-hållas en s. k. krigstelekatalog, där alla erforderliga abonnemang bör finnas upptagna. Men när det saknas statsbidrag för dessa kostnader, kommer kommunerna att vara mindre benägna att göra de installationer och teckna de abonnemang som krävs för att den krigsorganiserade kommunen skall fungera som avsetts.

Även Kommunförbundet har påtalat detta förhållande. Där beräknar man att ca hälften av landets kommuner kräver kompletterande anordningar för att kunna fungera i krigsorganisationen. Därför kräver förbundet att skyldigheten att vidta kompletterande teleanordningar skall lagfästas och att statsbidrag till dessa anordningar skall utgå med 90 % liksom till vissa andra anordningar, t. ex. gas, el och vattenförsörjningen, som redan nu omfattas av denna lagstiftning.

Vi från centern har funnit detta vara ett angeläget och rimligt krav. Därför har vi reserverat oss på denna punkt, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen av fru Olsson i Hölö m. fl.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Kompletterande
teleanordningar i
beredskapssyfte*

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Till det utskottsbetänkande som nu behandlas här, som här har nämnts, fogats en reservation, avseende den kommunala beredskapsplanläggningen. Reservationen är föranledd av motionen 868 från center-, moderat- och folkpartiledamöter med herr Eriksson i Ulfsbyn som första namn. I den motionen yrkas att kommunernas skyldighet att utföra kompletterande teleanordningar i beredskapssyfte skall lagregleras och att statsbidrag skall utgå för detta ändamål. Det yrkandet överensstämmer med yrkandet i en motion som civilutskottet behandlade 1974.

I lagen om kommunal beredskap stadgas bl. a. skyldighet för kommunerna att vidta reservanordningar för gas-, vatten- och elektricitetsförsörjning samt de andra anordningar som erfordras för en planlagd inkvartering i kommunen. För sådana ändamål utgår statsbidrag med 90 %, eller med den högre andel av kostnaden som regeringen bestämmer.

Nu vill motionärerna som sagt att även kommunernas skyldighet att sörja för kompletterande teleanordningar skall lagregleras och att samma statsbidrag skall gälla i detta avseende. I motionen påpekas mycket riktigt att Kommunförbundet i fjol gjorde en framställning till regeringen med hemställan om en sådan ordning. Vad som inte framgår av motionen men väl av utskottsbetänkandet är att regeringen i oktober förra året avvisade framställningen. Därigenom intog alltså regeringen samma ståndpunkt som civilutskottet och kammaren gjorde när ärendet förra gången behandlades i riksdagen.

Då vi inom utskottsmajoriteten anser att det inte har framkommit något nytt i den här frågan, vidhåller vi vårt tidigare ställningstagande och yrkar avslag på motionen.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Olsson i Hölö m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Åkerfeldt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 5 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Olsson i Hölö m. fl.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Yrkesfiskares rätt
till avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter har röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerfeldt begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-röstning gav följande resultat:

Ja - 215
Nej - 80
Avstår - 1

§ 10 Yrkesfiskares rätt till avdrag för ökade levnadskostnader m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:33 med anledning av motioner om yrkesfiskares rätt till avdrag för ökade levnadskostnader m. m.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Vid skatteutskottets betänkande nr 33 har inte fogats någon reservation. Därför skall jag heller inte komma med något yrkande. Jag vill emellertid inte underlåta att säga några få ord i denna fråga.

Den flykt från yrkesfisket som vi tyvärr har måst bevittna under en följd av år har ju den senaste tiden gjort att myndigheterna börjat inse allvaret i vad som håller på att ske. Det har också tagits vissa initiativ. Regeringen har t. ex. på jordbruksdepartementets initiativ tillsatt en fiskerikommitté, som i vissa fall har arbetat mycket snabbt.

Men det finns vissa förhållanden i vårt nuvarande skattesystem som skrämmer bort en stor del av yrkesfiskarna. Jag skall inte gå in på något Pomperipossaresonemang här. Jag kan heller inte peka på att fiskarna har så stora inkomster att det blir sådana verkningar som i Pomperipossafallet. Men det finns ändå faktorer i systemet som gör att fiskarna som egenföretagare känner sig satta åt sidan.

Det har skett en del förbättringar på detta område, och i utskotts-betänkandet nämns också om detta. Riksskatteverkets beslut att medge rätt till vissa avdrag anser jag vara ett första steg på rätt väg. Utskottet säger också i sitt betänkande att man förutsätter att riksskatteverket tar initiativ till ändringar av grunderna för avdragsberäkningen. Jag vill gärna understryka att det är viktigt att så sker.

I den motion som jag står som första namn på, 1975/76:1046, begärdes en utredning på denna punkt. Alldenstund det nu sitter en speciell fiskerikommitté, hade det varit lämpligt att utskottet uttalat att fiskerikommittén bör se över denna fråga. Yrkesfiskarens arbetsdag är som vi alla vet både lång och hård. Talet om sex timmars arbetsdag låter mer eller mindre som ett hån i en yrkesfiskares öron. De brukar visserligen själva sällan eller aldrig räkna sina arbetstimmar, men att de har en lång arbetsdag med hårt arbete vet vi.

Förra året lämnade mellan 600 och 700 personer yrkesfisket. Vi hade

hoppats kunna stoppa denna trend, men den tycks ändå fortsätta, och antalet yrkesfiskare i vårt land är nu nere i någonting mellan 4 000 och 5 000.

I Norge har man ungefär liknande problem, och det har vi i någon mån också pekat på i motionen. Men i Norge har man gått litet längre för att göra yrkesfisket attraktivt och få folk att stanna kvar i yrket samt att säkra rekryteringen. Därför har yrkesfiskarna där rätt att göra avdrag med 8 000 kr. under förutsättning att de har gjort ett visst antal veckor till sjöss – jag tror att det är ända nere i 15 veckor nu. Vi pekade på detta och sade att man skulle kunna tänka sig något liknande i Sverige.

Utskottet har inte följt den linjen. Utskottet har yrkat avslag på motionen men hänvisat till att riksskatteverket sysslar med frågan. Jag vill påstå att de speciella förhållanden som gäller för yrkesfisket är sådana att det vill till speciella åtgärder framöver. Det räcker enligt mitt förmenande inte med vad riksskatteverket hittills lyckats göra. Man måste utan tvekan vidta sådana åtgärder att man får fiskarna att stanna kvar i sitt yrke. Dessa åtgärder – hur de än kommer att utformas – måste vidtas snart, medan vi har några yrkesfiskare kvar.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

I detta anförande instämde herrar Sven Gustafson i Göteborg, Lindahl i Hamburgsund och Karl Bengtsson i Varberg (samtliga fp).

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Jag tänker inte ta upp kammarens tid med att upprepa de argument som herr Åberg har framfört beträffande behovet av en översyn av avdragsreglerna när det gäller fiskarna utan jag instämmer helt i dem. Jag vill bara säga att många kanske inte riktigt har klart för sig vilka margineffekter som uppkommer genom de nuvarande bestämmelserna, som innebär att man inom en så pass vid ram som 125–175 fiskedygn inte får förändrat avdrag. Det medför en margineffekt i storleksordningen 1 000 kr. i avdrag, vilket i sin tur i skatt och sociala avgifter innebär i runt tal 750 kr., eftersom dessa fiskare beskattas enligt reglerna för företagare.

Anledningen till att jag begärde ordet var närmast att jag litet grand vill utveckla problematiken för dem som går i den s. k. kustsjöfarten, eftersom utskottet nästan helt gått förbi den detaljen i motionen och i sitt uttalande uppenbarligen har missförstått densamma. Det är möjligt att jag har varit något oklar i formuleringen i motionen och att utskottet därför har kommit på villospår.

I kustsjöfart gäller att de anställda ombord har sjömansskatt, vilket innebär att de har en särskild beskattning med hänsyn tagen till de speciella förhållanden som ligger i att bo ombord på en båt, att sällan kunna utnyttja de förmåner som det medför att vara på hemmaplan m. m. Men företagarna i kustsjöfart som är ombord på samma båt – i kustsjöfart är det i regel inte mer än högst en tredjedel, oftast inte mer än en fjärdedel

Onsdagen den
17 mars 1976

*Yrkesfiskares rätt
till avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

anställda; resten är företagare – kommer inte i åtnjutande av sjömansskatt. Som företagare beskattas de för den vinst som uppkommer i rörelsen som precis vilken företagare som helst på landbacken. Jag menar att dessa företagare rimligen borde ha rätt att få göra någon form av schablonavdrag med hänsyn till att de befinner sig i samma situation som sina anställda ombord men inte kan utnyttja de fördelar som sjömansskatten innebär för de anställda.

Jag har förståelse för att utskottet menar att man får se över de här bestämmelserna och hänvisar till att betänkandet Samordnad traktamentsbeskattning f. n. är under övervägande inom finansdepartementet. Men jag vill betona att företagarna i fråga inte kan betala ut några traktamenten till sig själva – i den mån de inte driver företagen som aktiebolag. Många av dessa företagare driver sin verksamhet i form av handelsbolag och då blir reglerna annorlunda.

Det är naturligtvis stötande för många av dessa småföretagare att lagstiftningen innebär att de anställda får göra schablonavdrag vid beskattningen medan en företagare, trots att han befinner sig i precis samma situation och är borta mycket hemifrån, inte får göra det.

På liknande sätt förhåller det sig i många andra sammanhang. En företagare får inte betala ut traktamenten till sig själv med mindre än att han bildat aktiebolag. Då kan han ge sig själv samma traktamenten som de anställda får enligt gällande avtal. Bildar man inte aktiebolag, skall man bevisa vilka merkostnader man har och på så sätt få avdrag. Jag känner till ett mycket flagrant exempel på detta.

En person hade varit anställd som handelsresande under många år och uppburit traktamente från företaget. Han hade fört sina anteckningar med utgång från det, och det hade aldrig varit någon diskussion om vilka avdrag han skulle få. Mitt under ett år förlorade han sitt arbete beroende på att företaget gick omkull. Han fick då åka, som det hette, på tantem men sysslade med precis samma verksamhet som tidigare. Då förvägrades han göra avdrag för sista halvåret, av den storleksordning som han hade haft som anställd, eftersom han inte i detalj kunde styrka sina utgifter.

Normalt får man ju inte några kvitton när man ringer från telefonautomater, parkerar bilar vid parkeringsautomater, köper tidningar i en kiosk osv. Allt detta täcks av traktamentet för de anställda och får sedan dras av inom ramen för de statliga traktamentena. Men en företagare som befinner sig i samma situation får inte automatiskt dra av dessa kostnader utan måste styrka sina utgifter, och det är ofta helt omöjligt eftersom han inte får kvitto på alla poster.

Jag hoppas ändå att utskottets positiva skrivning skall leda till att man ser över dessa bestämmelser och försöker förenhetliga villkoren för anställda och företagare. Detta gäller i första hand kustsjöfarten, som jag haft visst intresse att kontrollera förhållandena för.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Låt mig först konstatera att hela utskottet står enigt bakom sitt betänkande. Vi är inga motståndare till att fiskarna eventuellt får ett högre schablonavdrag vid beskattningen, men vi har sagt att fiskarnas organisationer i så fall bör visa behovet härav för riksskatteverket och ta upp förhandlingar med detta för fastställande av nya schablonbelopp.

Jag tror att det var herr Torwald som sade att det krävs ett relativt kraftigt tilltaget antal dagar, från gränsen 150 till gränsen 175 dagar, för att det högre beloppet skall medges. Det står i riksskatteverkets anvisningar: "Schablonbeloppet kan frångås exempelvis om det visas att den faktiska höjningen i levnadskostnaderna varit avsevärt högre. Yrkas högre avdrag, bör uppgifterna om exempelvis antalet fiskedagar kunna styrkas genom förda anteckningar eller på annat sätt. Vidare bör jämkning ske om antalet fiskedagar understiger 125 eller överstiger 175."

Det kan alltså vara anledning att frångå schablonen även om antalet fiskedagar för havsfiske ligger mellan 150 och 175, för den händelse det påvisas att levnadskostnaderna har varit betydligt högre än vad schablonen förutsätter.

Sedan tog Georg Åberg upp något som vi möter då och då i debatten om avgången från fisket, nämligen skattereglerna. I motionerna utgår man oftast vid sina jämförelser från Norge och pekar på att fiskarna där har det så och så ordnat och att motsvarande bör gälla också i Sverige. Herr Åberg sade att de svenska myndigheterna nu har börjat att reagera.

Jag har antecknat mig för ett anförande på tre minuter, men tyvärr kommer jag väl, herr talman, att överskrida den tiden med kanske hundra procent. I det spörsmål som herr Åberg tar upp är det nämligen rätt allvarligt att man gör en jämförelse med Norge.

I senaste numret av västkustfiskarnas tidskrift som har Helge Filipson som redaktör – ansvarig utgivare är Georg Åberg – citeras ur en beskrivning av motsvarande situation i Norge under 1975. Låt mig läsa upp vad Helge Filipson där refererar från Norge! I norska fiskarlagets tidskrift MÆA sägs:

"År 1975 blev på många sätt en väckarklocka bl. a. genom att man efter vart som problemen tornade upp sig fick så klara bevis på vad det betyder att vi har en råfisklov (reglerad fiskmarknad) och en hovedavtale (fiskeriavtal). Kort sagt, att fiskare har ordnade organisationsförhållanden, både fackligt och ekonomiskt, och ett väl etablerat och legaliserat förhållande till myndigheterna. Med råfiskloven och hovedavtalen har vi pekat på två helt avgörande milstolpar för norska fiskare och båda är resultat av initiativ och insatser från fiskarnas fackliga organisationer."

Sedan skriver Helge Filipson i sin ledare, där han kommenterar de svenska myndigheternas sätt att reagera: "Vid årsmöte med Sveriges Fiskares Riksförbund i augusti förra året talade jordbruks- och fiskeriminister Svante Lundkvist varmt för en samordnad svensk fiskhandel." Filipson fortsätter: "Regeringen är villig att hjälpa till om så skulle be-

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Yrkesfiskares rätt
till avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

Onsdagen den
17 mars 1976

*Yrkesfiskares rätt
till avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

hövas, sade han.”

Av detta drar Helge Filipson följande slutsats – och det tycker jag är något som man bör jämföra med situationen på den norska sidan: ”Nu har det inte hänt så mycket i denna sak sedan dess men en del är på gång. Sveriges Fiskares Riksförbund har uppdragit åt Jordbrukets Utredningsinstitut att arbeta med frågan, men en sådan utredning är sannerligen ingen enkel match. Med de starkt varierande försäljnings-system vi har i vårt land måste genomgripande förändringar till. Innan fiskare och fiskets organisationer i väst, syd och ost kan enas om idéer till en centraliserad svensk fiskmarknad – i fiskets ägo – måste mängder av prestige, förutfattade meningar, privatintressen och traditionsbundenhet röjas undan.”

Jag tycker att det i klarhetens intresse bör sägas ifrån att nu har inte bara myndigheterna vaknat, som Georg Åberg sade, utan att nu också fiskets organisationer har vaknat för att gå samman och ena sig om de tag som de kan tänka sig att få myndigheterna med sig på. Den fiskerikommitté som Helge Filipson också refererar till i sin ledare tillsattes en torsdag i höstas, och redan tisdagen därpå var den klar med ett förslag om 15 nya miljoner som stöd till fisket. Jag undrar om fiskets organisationer själva arbetar så snabbt att man där på bara fem dagar kan få fram 15 milj. kr.

Eftersom det inte har yrkats någonting annat tidigare, herr talman, yrkar jag nu bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Jag är en aning förvånad över att Valter Kristenson kommer med en sådan prinsessan-på-ärten-attityd i denna fråga. Jag kanske uttryckte mig oklart, men min mening var att säga att det händer en del på detta område. Jag tror inte jag sade att myndigheterna handlat ”först nu”, utan vad jag ville poängtera var att det faktiskt sker en del saker och ting. Jag sitter själv med i den fiskerikommitté som omnämndes tidigare och som Valter Kristenson påpekar att det skrivits om i tidskriften Svenska Väst kustfiskaren. Den kommittén är tillsatt av regeringen och jag har kunnat konstatera att det varit ett fruktbart samarbete mellan jordbruksdepartementet och fiskets organisationer, så att vi har lyckats komma till relativt hyfsade resultat på de områdena.

Vad vi skall diskutera nu är emellertid skatteutskottets betänkande. Kvar står det förhållandet att i Norge finns vissa bestämmelser på skattesidan vilka underlättar för fiskare. Det är bestämmelser som vi inte har någon motsvarighet till i Sverige men som de svenska fiskarna ser fram emot och gärna vill ha.

Vad sedan organisationssidan beträffar kan jag ge Valter Kristenson rätt i att det håller på att ske ett uppvaknande även inom fiskets organisationer. Jag ger honom rätt i att vi inom organisationerna kanske för länge dröjt kvar i vissa verksamhetsformer. I dagens läge när antalet yrkesfiskare blivit så litet måste man tänka om och organisera om vissa

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Höjning av
försäkringsavdraget
vid inkomsttax-
eringen m. m.*

saker. Det har gjort att de regionala förbunden tonats ner. Det är Sveriges fiskares riksförbund, den samlande organisationen, som får ta hand om det mesta av de stora frågorna. I den dialogen med statsmakterna vill vi arbeta vidare. Även där är Norge ett föredöme genom att statsmakterna gett fiskets organisationer mer eller mindre monopol på många områden. Vi kanske inte kan gå lika långt i vårt land. Fiskarnas antal här betyder inte så mycket befolkningsmässigt sett som de norska fiskarna gör i sitt land. Vi anser dock att vi är inne på rätt väg.

Jag är något förvånad över att herr Valter Kristenson vill konstruera fram en klyfta som jag anser inte finns. Vi har pekat på vissa förbättringar som kan göras undan för undan, och jag tror att vi kan få gehör för våra förslag hos statsmakterna.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! I mitt anförande ville jag påpeka för herr Åberg, att om man på skattesidan jämför sig med norrmännen så bör man även på andra områden inom fisket jämföra sig med de norska förhållandena. Då blir hela jämförelsen riktig, då haltar den inte. Jag är tacksam för herr Åbergs instämmande i det jag sade när jag citerade Helge Filipson. Jag är tacksam för att han utövar en egen kritik för dem han är satt att företräda. Och jag noterar också med tacksamhet att han är beredd till omprövning av tidigare ställningstaganden.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Låt mig bara säga att av den artikel som herr Kristenson refererade ur hade jag läst vartenda ord och godkänt vartenda ord innan den gick i tryck. Det som där har sagts uttrycker således mina egna uppfattningar.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 11 Höjning av försäkringsavdraget vid inkomsttaxeringen m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:34 med anledning av motioner om höjning av försäkringsavdraget vid inkomsttaxeringen m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:293 av fru Karlsson (c) och fru Eklund (c), vari hemställts att riksdagen beslutade höja det s. k. försäkringsavdraget till 500 kr. för ensamstående och 1 000 kr. för äkta makar fr. o. m. 1977 års taxering.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Höjning av
försäkringsavdraget
vid inkomsttax-
eringen m. m.*

1975/76:712 av herr Åkerlind (m), vari hemställt att riksdagen hos regeringen begärde förslag om höjning av avdragsbeloppen för försäkringspremier och

1975/76:1019 av herr Nyhage (m), vari hemställt att riksdagen hos regeringen begärde förslag om undantagande av frivillig sjukpensionsförsäkring från reglerna om begränsad avdragsrätt för inbetalda premier.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1975/76:293,
2. motionen 1975/76:712,
3. motionen 1975/76:1019.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) som ansett att utskottet under 1 och 2 bort hemställa

att riksdagen hos regeringen begärde att motionerna 1975/76:293 och 1975/76:712 överlämnades till 1972 års skatteutredning för beaktande.

2. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1019 hos regeringen begärde förslag om undantagande av frivillig sjukpenningförsäkring från reglerna om begränsad avdragsrätt för inbetald premie.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Försäkringsavdraget för kapitalförsäkringar på 250 kr. för ensamstående och 500 kr. för makar har ju stått oförändrat sedan år 1963. Jag tycker då att det är rätt naturligt att det kommer motioner om förändring av dessa belopp. Det motiveras kanske framför allt av att vi haft en ganska avsevärd penningvärdeförsämring sedan dess. Vi har också haft en utveckling som inneburit att många får erlagga olika försäkringsavgifter som också skall räknas in i dessa belopp. Sålunda är avgifter t. ex. till arbetslöshetskassa inte avdragsgilla annat än inom det här schablonavdraget, medan däremot förmånerna är beskattade.

Nu menar utskottsmajoriteten att detta problem är under beaktande i utredningar. Det är väl i och för sig riktigt i varje fall beträffande 1972 års skatteutredning. Jag kan inte förstå varför man då inte skulle kunna överlämna dessa motioner för beaktande till denna utredning.

I detta betänkande har vi behandlat ytterligare ett yrkande, med anledning av en motion, nr 1019, som går ut på att man skulle få göra avdrag för de avgifter som erläggs för s. k. lång individuell sjukförsäkring. Sådan avgift borde vara avdragsgill vid sidan om de begränsade avdrag som numera finns för pensionsförsäkringar. Detta är ju en försäkringsform som innebär att kompensationskraven efter skatt aldrig kan uppgå till mer än 95 % av inkomsterna. Det finns alltså en sådan begränsning

---

*Höjning av
försäkringsavdraget
vid inkomsttax-
eringen m. m.*

att det inte skall kunna bli något missbruk. Dessa försäkringar fyller en ganska stor uppgift för många personer som inte, t. ex. via sin tjänst, har fått dessa förmåner säkerställda. Det är därför som jag tycker att det är befogat att man även gör en översyn för dessa försäkringar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de två reservationer som fogats till skatteutskottets betänkande nr 34.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Frågan om höjningen av försäkringsavdraget vid inkomsttaxeringen har ju behandlats vid åtskilliga tillfällen, och senast skedde det hösten 1975.

Skatteutskottet har nu haft att ta ställning till två motioner med hemställan om höjning av försäkringsavdraget. Utskottet har intagit samma ståndpunkt som tidigare och hänvisar till att 1972 års skatteutredning har att pröva avdragsreglerna vid taxeringen. Även livförsäkringskommittén har frågan om försäkringsavdragen under övervägande. Utskottet finner alltså inte skäl att, som reservanterna önskar, översända motionerna till 1972 års skatteutredning. De påpekanden som motionärerna gör är säkert väl kända av 1972 års skatteutredning och livförsäkringskommittén, och vi har att invänta de förslag som kommer därifrån.

Den andra frågan gäller motionen 1019 av herr Nyhage, som yrkar att premier för frivillig sjukpensionsförsäkring skall vara avdragsgilla utan begränsningar i avdragsrätten.

Utskottet konstaterar att försäkringstagaren har möjlighet att vid försäkringens tecknande välja om försäringen skall klassificeras som kapital- eller pensionsförsäkring. Väljer försäkringstagaren K-försäringen, alltså kapitalförsäringen, så är premierna avdragsgilla endast inom ramen för försäkringsavdraget, och utfallande försäkringsbelopp beskattas inte. Klassar man försäringen som P-försäkring, dvs. pensionsförsäkring, så medges avdrag för premierna inom ramen för de beloppsmässiga begränsningar som gäller för sådana försäkringar, och utfallande försäkringsbelopp beskattas.

Skatteutskottet förmenar att det av riksdagen beslutade utrymmet för avdrag när det gäller pensionsförsäkringar i flertalet fall tillgodoser även den i motionen aktualiserade försäkringsformen och finner därför inte anledning att tillstyrka motionen.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Tillåt mig bara påpeka att de förmåner som utfaller på grund av en s. k. lång frivillig sjukförsäkring alltid är beskattningsbara, oavsett om man har erhållit avdrag eller inte för premierna.

Detta förhållande att man skulle kunna välja att förklara försäringen vara antingen P-försäkring eller K-försäkring är ju inget motiv för att inte premien i sin helhet bör vara avdragsgill. Jag tycker det är rimligt

Onsdagen den
17 mars 1976

*Höjning av
försäkringsavdraget
vid inkomsttax-
eringen m. m.*

att det avdraget kan göras vid sidan av de snävare bestämmelser som vi sedan föregående års beslut av riksdagen har när det gäller pensionsförsäkringar.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 247
Nej - 50
Avstår - 2

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 255
Nej - 45

§ 12 Föredrogs

Skatteutskottets betänkanden

1975/76:36 med anledning av motion om beskattningsår för bankränta
1975/76:37 med anledning av motion om jämkning av sjömansskatt

Lagutskottets betänkanden

1975/76:10 med anledning av motion angående strandägares rätt att hålla
brygga i annans vattenområde
1975/76:19 med anledning av propositionen 1975/76:48 med förslag till
ändring i lagen (1929:145) om skiljemän m. m.

Försvarsutskottets betänkanden

1975/76:27 med anledning av motion om undervisning av värnpliktiga
i familjekunskap m. m.
1975/76:28 med anledning av motion om vidgad rätt för värnpliktig per-
sonal till tjänstledighet för kommunala förtroendeuppdrag

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 13 Huvudmannaskapet för den militära sjukvården

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1975/76:29 med anledning av
motion om huvudmannaskapet för den militära sjukvården.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:1166 av herr Måbrink (vpk) och fru Ryding (vpk), vari hemställts att riksdagen hos re-
geringen skulle anhålla om förslag i syfte att tjänsterna som läkare, psy-
kiatrer, psykologer jämte personalvårdsdetaljens anställda skulle vara un-
derställda landstingens huvudmannaskap.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1166.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

I motionen 1166 begär vi att den militära sjukvården skall läggas under
landstingens huvudmannaskap. I december förra året behandlade vi mo-
tionen 1975/76:2 av herr Takman m. fl. i anledning av propositionen
1975:74, som också gällde denna fråga. Jag kan här hänvisa till den mo-
tionens motivering och den debatt som då fördes här i kammaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 1166.

Herr OLSSON i Asarum (s):

Herr talman! Försvarsutskottet har i olika sammanhang, senast vid
behandlingen av försvarets sjukvårdsstyrelsens anslag förra året, pekat på
den betydelse som hälso- och sjukvården har för vårt värnpliktsförsvar

Onsdagen den
17 mars 1976

*Reviderat in-
komstbegrepp inom
ATP*

och understrukit behovet av en väl fungerande organisation på området. Man är också på ansvarigt håll medveten om detta. Sjukvårdsstyrelsen lade i december 1973 fram ett betänkande med förslag angående hälso- och sjukvården vid försvarsmaktens fredsförband. Det uppdrag som nu har lämnats försvarets sjukvårdsstyrelse, att ta fram underlag för utformning och organisation av en företagshälsovård inom försvarets förbandssjukvård, är en direkt uppföljning av sjukvårdsstyrelsens tidigare förslag. Med hänvisning till dessa fakta har utskottet avstyrkt motionen 1166.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1166 av herr Måbrink och fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller försvarsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1166.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

§ 14 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

1975/76:30 med anledning av motion om lagring av krossglas

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Reviderat inkomstbegrepp inom ATP

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:24 med anledning av motion om ett reviderat inkomstbegrepp inom ATP.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:1178 av herr Carlshamre m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att motionen -- med förslag till reviderat inkomstbegrepp inom ATP, syftande till förbättrad standardtrygghet -- överlämnades till pensionskommittén för beaktande.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1178.

Reservation hade avgivits av herrar Fridolfsson (m) och Nisser (m) vilka ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1178 hos regeringen begärde att motionen överlämnades till pensionskommittén för beaktande.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Under senare tid har vi som är kritiska mot den s. k. Hagapolitiken – det är många, och vi blir fler för varje dag – fått en lika oväntad som kärkommen draghjälp. I motsats till finansministern, som Astrid Lindgren i sin publicerade korrespondens vördnadsfullt kallar store hövding, tycker jag att det är utmärkt att en som av bemälda hövding inte betraktas som kompetent lägger sig i den politiska debatten. För vem är mer kompetent att yttra sig i den debatten än politikens offer? Skulle kompetens vara det mest utmärkande draget hos en politiker har världen just hört en av sina främsta politiker ta till orda, nämligen Astrid Lindgren.

Den baksida av Hagapolitiken som Astrid Lindgren har pekat på, nämligen borttagandet av Pomperipossataket, är inte någon isolerad företeelse. Det finns fler nackdelar. I motionen 1975/76:1178 av herr Carlshamre m. fl. tas upp en nackdel som människor i yrkesaktiv ålder kanske inte tänker på och som de fackliga organisationerna tydligen inte heller har bekymrat sig tillräckligt mycket om.

När folkpensions- och sjukförsäkringsavgifterna har lagts över till arbetsgivaravgifter har utbytet för löntagarna blivit en högre nettolön utan motsvarande ökning av bruttolönen. Eftersom bruttolönen bestämmer tilläggs pensionens storlek lurar löntagarna på pensionspengar. Som pensionär betalar en f. d. löntagare inga socialförsäkringsavgifter och då har han alltså ändå inget utbyte av avgiftsoverföringarna, men pensionen blir lägre än den annars hade blivit.

Det här är en allvarlig fråga. Missförhållandet måste rättas till. Av riksdagen beslutad pensionssäkerhet, 60 % av de bästa 15 årens bruttointkomster i värdesäkert genomsnitt, måste nås. Något annat är en kränkning av löntagarnas rättssäkerhet. Att det hela inte skulle kunna justeras inom ramen för ATP-avgifterna är uteslutet med hänsyn till det stora överuttaget.

Motionärerna har begärt att pensionskommittén skall beakta detta inför avlåtandet av sina synpunkter på pensionspoäng och standardsäkring av pensionssystemet. Betänkandet kommer ju ändå tidigast i slutet av år 1976, och ledamöterna har god tid på sig att fundera. Alltså är motionsyrkandet minst sagt rimligt.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Reviderat in-
komstbegrepp inom
ATP*

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Den motion som behandlas i betänkandet är en upp-
reppning av motioner som har behandlats de senaste åren. Motionärerna
kommer igen även i år, trots att de tidigare inte har haft några framgångar
med sina framstötter i denna riktning. De har inga framgångar i år heller
i utskottet – vi avstyrker motionen. Vi gör det framför allt med den
motiveringen att hela problemkomplexet beträffande frågan huruvida den
nuvarande övre gränsen för beräkning av pensionsgrundande inkomst
är rätt avvägd eller bör höjas med hänsyn till utvecklingen efter tilläggs-
pensioneringens tillkomst utreds av pensionskommittén. Av årets kom-
mittéberättelse framgår att pensionskommittén avser att i slutet av året
avge ett betänkande om intjänande av pensionspoäng inom tilläggspen-
sioneringen, om avgiftsreglerna inom socialförsäkringarna och om stan-
dardsäkring av pensionssystemet. Under sådana förhållanden anser ut-
skottet att man bör avvakta det betänkandet innan man tar ställning
till motionsyrkandet.

Herr Fridolfsson passade på att vädra sitt missnöje med Hagauppögö-
relserna. Han menar att löntagarna har blivit lurade på pensionspengar
och talar om kränkning av pensionsrätten. Han säger att det är många
som tycker att det är galet och att de blir allt fler. Och herr Fridolfsson
är glad för den draghjälp som han har fått av författarinnan Astrid Lind-
gren. Hennes synpunkter skall jag inte ta upp här.

Jag är emellertid inte så säker på att herr Fridolfsson har rätt när han
säger att löntagarna är lurade. Uppgörelsen är ju sådan att den eventuellt
mindre lönehöjningen kompenseras genom skattesänkning. Det är riktigt
att om löneuttaget är lägre, så blir också pensionspoängen något lägre.
Men om löntagarna nu har nytta av detta – och det har herr Fridolfsson
inte bestridit – så har också pensionärerna nytta av det. Löntagarna är
ju framtidens pensionärer. Som pensionärer i framtiden kommer de också
att beskattas, eftersom de kommer att ha ATP-pension.

Jag kan inte förstå att Hagauppörelsen skulle missgynna löntagarna
till den milda grad som herr Fridolfsson anser. Majoriteten i utskottet
tror inte det. Det är snarare tvärtom. Och det är därför som vi yrkar
avslag på motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag finner det rätt naturligt att de socialdemokratiska
ledamöterna i utskottet med herr Fredriksson i spetsen känner sig illa
berörda när vi diskuterar den här frågan. Det gäller här en löntagarfråga
som skulle åstadkomma applåder på en LO-kongress.

Vi moderater har i motionen och reservationen pekat på en negativ
konsekvens för löntagarna som vi vill rätta till. Herr Fredriksson talade
om vad man har vunnit genom Hagauppörelserna. Från vårt håll har
vi gång på gång slagit fast att ett skattesystem med de här enorma mar-
ginaleffekterna är oacceptabelt. Vi har också slagit fast att marginal-

effekterna tillsammans med de höjda arbetsgivaravgifterna slår igenom på priser och löner. I den nu aktuella motionen har vi velat rätta till en för löntagarna negativ effekt av Hagauppgrörelserna. Det råder nämligen inte något tvivel om att löntagarnas bruttolön som pensionen skall beräknas på kommer att ligga på en lägre nivå. Vi har också pekat på att det gott och väl räcker att via ATP-uttaget göra den kompensation som löntagarna har rätt att fordra.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Jag känner mig inte alls illa berörd av att man diskuterar den här frågan. I reservationen begär ni att motionen skall överlämnas till pensionskommittén. Pensionskommittén har, som jag redan sagt, uppdrag att utreda frågan, huruvida ett tak vid 60 % av lönen är det riktiga eller om det bör höjas. Det är möjligt att det taket inte kommer att ligga fast för all framtid, men hela detta problem ligger ju hos pensionskommittén. Med er reservation försöker ni alltså att slå in en helt öppen dörr.

Sedan förstår jag inte riktigt herr Fridolfssons fortsatta resonemang när han talar om orimliga skatter. Jag tycker att herr Fridolfsson på den punkten är ganska ologisk i sitt resonemang. Ni är ju inte alls nöjda med den skattesänkning som blev följderna av Hagauppgrörelsen. Ni vill ha mycket större skattesänkningar för att löncuttaget skall bli lägre. Vilka konsekvenser kommer det att få för löntagarna? Hur mycket skulle de i så fall luras på i fråga om pensionspoäng?

Hela ert resonemang går ut på att lönerna är för höga, och ni menar att de måste vara höga därför att skatteuttaget är så stort. Det vill ni ändra på. Det slår lika ofördelaktigt i detta sammanhang som för löntagare.

Jag vill tillägga att Hagauppgrörelsen i alla fall innebar att det blir en lägre inflationstakt – det tror jag ingen kan förneka – vilket är till fördel för alla löntagare i detta land och inte minst för pensionärerna.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Det är riktigt att vi har betonat vikten av en ökad köpkraft för löntagarna. Vi har hävdat att en betydligt lägre marginalskatt ger en ökad köpkraft till resultat.

Vad Medelvennson fäster största vikten vid är hur och i vilken mån köpkraften ökar. Att exempelvis få 20 % löneökning, som resulterar i 3 % köpkraftstillskott, är inte mycket att hurra för.

Herr Fredriksson började med att slå fast att han inte kände sig illa berörd av att vi har tagit upp denna fråga. Jag tycker att herr Fredriksson borde känna sig illa berörd.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Efterlevandepen-
sionering m. m.*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Fridolfsson och Nisser, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fridolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej, har kammaren bifallit reservationen av herrar Fridolfsson och Nisser.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fridolfsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 254
Nej - 44
Avstår - 2

§ 16 Efterlevandepensionering m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:25 med anledning av motioner om efterlevandepensionering m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:355 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde utredning syftande till slopande av inkomstprövning av änkepension inom folkpensioneringen för de s. k. övergångsänkorna,

1975/76:405 av fru Skantz m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen gav regeringen till känna vad i motionen anförts om en smidigare övergång från hustrutillägg till änkepension,

1975/76:469 av fru Andersson i Hjärtum (c) och fru Göthberg (c).

1975/76:734 av fru Fränkel m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde förslag till ändring av gällande regler för erhållande av änkepension i syfte att avskaffa inkomstprövningen för dem som blivit änkor före den 1 juli 1960, och

1975/76:1217 av herr Turesson (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande efterlevandepensioneringen
att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:469 och 1975/76:1217,
2. beträffande inkomstprövning av änkepension
att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:355 och 1975/76:734,

3. beträffande utbetalning av hustrutillägg (änkepension) att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:405 hos regeringen begärde att motionen överlämnades till pensionskommittén.

Reservation hade avgivits beträffande inkomstprövning av änkepension av herrar Hyltander (fp), Fridolfsson (m) och Nisser (m) vilka ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:355 och 1975/76:734 hos regeringen begärde förslag till sådan ändring av gällande regler för erhållande av änkepension, att inkomstprövningen för dem som blivit änkor före den 1 juli 1960 avskaffades.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande efterlevandepensioneringen av herrar Fridolfsson (m) och Nisser (m).

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag känner mig som ett statsråd som svarar på frågor, eftersom jag går upp i talarstolen så ofta, men jag skall säga några ord om socialförsäkringsutskottets betänkande nr 25.

Beträffande rättvisekravet att inkomstprövningen slopas för dem som blivit änkor före 1960 har utskottets majoritet verkligen inget hållbart motiv för sin ovilja. Tvärtom är det fråga om dimridåer. Vad har framtida ställningstaganden om försörjarpensioner och invägningar i större sammanhang som gäller likställighet mellan könen med det här att göra? Riksdagen har för länge sedan gjort ett principuttalande att orättvisan skall röjas ur vägen. Gränsen 1958–1960 mellan inkomstprövning och icke inkomstprövning sattes av statsfinansiella skäl för 20 år sedan. De skälen finns inte längre – det är löjligt att påstå något annat. Dessutom kommer den drabbade gruppen att minska och slutligen att försvinna, därför att dessa människor blir ålderspensionärer, och då avlöses ju änkepensionen från folkpensioneringen av ålderspension. Riksdagen måste betänka att löften skall hållas även om utfästelserna är gjorda på 1950-talet, och det brådskar desto mera att göra rätt för sig nu.

På den här punkten vill jag alltså yrka bifall till reservationen.

Så några ord om det särskilda yttrande som fogats till betänkandet.

Herr Turesson har motionerat om sambandet mellan avgifter och förmåner inom socialförsäkringssystemet. Hans yrkande avser införande av ett sådant samband. Införande av t. ex. änklingspension är givetvis befogat, och det kommer också att ske genom s. k. försörjarpension. Men det finns fler brister i sambandet avgifter-förmåner, där Haga II nyligen till betydande del så att säga satt klacken på socialförsäkringssystemets logiska beståndsdelar och tryckt till. Man sparade visserligen ATP-systemet, men även där har logiken knäckts i det avseendet att undantagande inte kan ske för ATP-avgifter vid uppdragsinkomster.

Mot allt detta har vi moderater reagerat hårt. Partiet lämnade Haga II i protest, och vi kunde inte godkänna den uppgörelsen. Vi har mo-

Onsdagen den
17 mars 1976

*Efterlevandepen-
sionering m. m.*

tionerat flera gånger på mindre än ett år om både bibehållande och återinförande av avgiftstaket och för säkerhets skull om att ATP-avgifterna skall kunna skiljas ut vid uppdragsinkomster, i det fall den olyckan skulle ske att taket skulle "blåsa av" trots våra protester. Här har riksdagen redan tillmötesgått motionärer i andra sammanhang. Sambandet mellan avgifter och förmåner – dvs. att man skall få något för de pengar man betalat – är för oss moderater en helig princip.

Herr talman! Det skadar nog inte att jag än en gång återknyter till Astrid Lindgren, som ju också tycker illa om att man har tagit bort sambandet mellan avgifter och förmåner. I Aftonbladet framhåller man att Astrid Lindgren trots allt får behålla hela 15 % av sina 2 milj. kr. därför att hon är pensionär. Många tycker kanske också att det här är ointressant, det rör bara människor som har höga inkomster, och de får "skylla sig själva".

Resonerar man på det viset, kan man ta kontakt med t. ex. en trålfiskare och höra vad han betalar i skatt och avgifter på sin ofta obetydliga inkomst. Till råga på allt uppgår dessa avgifter – som icke ger förmåner; något samband finns icke – tillsammans med skattepålagor till belopp som överstiger den totala inkomsten.

Låt mig till slut, herr talman, göra ett tankeexperiment. Om jag i mitt lilla företag – jag är nämligen urtypen för en småföretagare – skulle anställa en person och säga till honom att "utöver ditt grundavdrag och avdrag för resor till och från arbetet drar vi hela din inkomst i skatt och avgifter. Men var inte ledsen. Om halvtannat år får du tillbaka några tusen." Hur skulle vederbörande då reagera? Jo, han skulle bli rosenrasande. Jag skulle få försöka lugna honom med att säga: "Du kan ju låna dig fram första året."

Herr talman! Om jag i egenskap av arbetsgivare uppträdde på det sättet, skulle jag riskera att bli omhändertagen enligt lagen om beredande av psykiatrisk vård. Men staten driver just denna politik mot ett stort antal egenföretagare. En av metoderna har varit att ta bort sambandet mellan avgifter och förmåner, vilket fått dessa helt orimliga konsekvenser.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Inkomstprövningen för vissa änkor är en fråga som år efter år har diskuterats i denna kammare. Herr Fridolfsson nämnde några data i sitt anförande. Låt mig dock mycket kortfattat rekapitulera vad som i Sveriges riksdag har hänt i denna fråga.

Änkepensionering enligt lagen om allmän försäkring infördes 1948. Änkepensionen var fram till 1960 alltid inkomstprövad.

År 1960 reformerades änkepensioneringen, och denna reform byggde på det beslut som 1958 års riksdag hade fattat. Reformen innebar att inkomstprövningen avskaffades för kvinnor som blev änkor efter den 1 juli 1960.

Enligt gällande bestämmelser utgår alltså änkepension till de kvinnor, som blivit änkor efter den 1 juli 1960, utan inkomstprövning, oavsett

hur deras inkomstförhållanden kan vara, under det att inkomstprövningen kvarstår för dem som blivit änkor före nämnda datum.

Berättigad kritik har allt sedan reglernas tillkomst riktats mot denna uppdelning av änkorna i två kategorier. Av rättviseskäl bör det inte förekomma att man – allra minst i ett allmänt pensionssystem – låter olika bestämmelser gälla för olika grupper försäkrade. De kvinnor som drabbas av den här inkomstprövningen kan inte gärna övertygas om att det är motiverat med en sådan ordning.

År 1960 uttalade riksdagen i enlighet med vad andra lagutskottet hade anfört i sitt utlåtande nr 20 att förslaget om att slopa inkomstprövningen för dem som blev änkor efter 1960 var ett steg i riktning mot att helt slopa inkomstprövningen inom folkpensioneringen. Utskottet anförde: ”De härför erforderliga reformerna bör genomföras så snart finansiella och andra förutsättningar föreligger.”

Även pensionsförsäkringskommittén uttalade i sitt slutbetänkande SOU 1971:19 att starka skäl talar för att inom ett folkpensionssystem samma regler skulle gälla för alla kategorier änkor oberoende av tidpunkten då de blivit änkor.

Antalet änkepensionärer uppskattades i januari 1976 till 95 000, och det beräknas under året sjunka med 12 000. Det antal som blivit änkor före den 1 juli 1960 utgjorde 9 300 i januari 1976. Det anses troligt att det antalet sjunker med 3 800. Att det blir så många kan sammanhänga med sänkningen av pensionsåldern till 65 år, som alltså träder i kraft i år. Då finns av dessa änkor maximalt 5 500 kvar!

De ekonomiska skäl som alltid tidigare i riksdagen har anförts mot en reformering av änkepensioneringen och borttagande av inkomstprövningen för dem som blev änkor före 1960 måste i dag sakna all betydelse. Vi har efter 1960 fattat beslut om många reformer, som har varit mycket mer penningkrävande än denna – och nog skulle man kunna finna en form för finansiering när det gäller de drygt 5 000 änkor som är kvar. Det är en rättvisenätgärd mot denna alltmer minskande grupp av pensionärer att de nuvarande begränsningsreglerna avskaffas.

Jag vill understryka att det är rättviseskäl som ligger bakom min uppfattning. Under alla dessa år har det alltså inte hänt någonting för dessa änkor – mer än att deras antal har minskat. Håller vi på några år till försvinner de alldeles. Men innan dess borde vi försöka skipa rättvisa.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr Hylltander (fp).

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Även när det gäller den här frågan kan jag fatta mig ganska kort. Anledningen är att den har prövats och diskuterats av riksdagen under en följd av år. Vid vissa tillfällen har vi haft både långa och utförliga debatter. Riksdagen har tidigare avslagit propäer i samma

Onsdagen den
17 mars 1976

*Efterlevandepen-
sionering m. m.*

riktning, och även i år yrkar utskottsmajoriteten avslag på motionerna. Det har inte framkommit något nytt, vare sig i motionerna eller i reservationen, som har föranlett oss att inta någon annan ståndpunkt. Jag tycker inte heller att så skett i de anföranden som här hållits.

Jag skulle därför kunna nöja mig med att kort och gott yrka bifall till utskottets hemställan. Men jag vill ändå säga till fru Fränkel, som så känsligt talade om att detta är en stor rättvisefråga, att det är ofrånkomligt att det uppstår vissa tröskelproblem när man stiftar nya lagar, och det gäller även på det här området. Vi har åtskilliga exempel på fall, då till följd av övergångsbestämmelser eller eljest vissa kategorier av människor inte kommer i åtnjutande av förmåner som ny lagstiftning erbjuder. Skulle man bifalla reservationen, avskaffar man vad fru Fränkel betecknar som en stor orättvisa, men samtidigt markerar man ju ytterligare den olikhet som enligt gällande regler föreligger mellan änkor med rätt till änkepension och andra utan möjlighet att erhålla motsvarande förmån.

Nu är inte alla änkor födda före 1960 utestängda från pension. Vi har för det första en övergångsregel som innebär att då mannen avlidit under tiden den 1 juli 1958 – den 30 juni 1960 är ett belopp, det s. k. garantibeloppet, fritt från inkomstprövning. Garantibeloppet utgör, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958 – den 30 juni 1959, som f. ö. också anges i betänkandet, en tredjedel och, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1959 – den 30 juni 1960, två tredjedelar av det belopp som skulle ha utgått utan inkomstprövning.

För det andra får ändå alla änkor som inte har några avsevärda inkomster pension. Inkomstprövningen gör att den som bäst behöver stödet, i detta fall i form av änkepension, också får det. Om änkans inkomstsituation ändras, får hon sin pensionsfråga omprövad. Minskar t. ex. inkomsterna för en änka utan pension, kan hon börja få pension.

Jag tycker inte, som fru Fränkel, att detta är en mycket stor rättvisefråga. Jag vill också påpeka att riksdagen aldrig tidigare gjort något bestämt uttalande om att just denna detalj skulle omprövas.

Det är riktigt att hela frågan om efterlevandepensionens utformning är under utredning, och jag tycker att det finns alla skäl att avvakta det yttrande från pensionsförsäkringskommittén som kommer i slutet av detta år.

Herr Fridolfsson uppehöll sig länge vid det särskilda yttrandet. Jag skall bespara kammarledamöterna en ytterligare diskussion om problemet med avgiftstak osv. Jag nöjer mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fridolfsson säger att riksdagen tidigare har avslagit den begäran det gäller. Det är verkligen ett dåligt motiv för att inte genomföra en ändring. Nog kan väl riksdagen ändra ett beslut som den tidigare har fattat.

Herr Fredriksson säger att det inte är fråga om någon stor orättvisa. Nej, som jag försökte visa, är den inte stor så till vida att den berör många människor, men ifrågavarande kategori av änkor upplever den som en stor orättvisa.

Jag vill påpeka att Pensionärernas riksorganisations tidning så sent som i november 1974 uttalade den meningen att denna kvardröjande orättvisa inom det sociala fältet borde elimineras.

Sedan säger herr Fredriksson att man bör invänta pensionskommitténs betänkande. Förra året hade vi en reservation där vi begärde att pensionskommittén skulle ta upp frågan med förtur. Denna hemställan avslogs. Det är därför som vi i dag begär ett omedelbart ställningstagande.

Herr FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag slog i mitt inlägg dels ett slag för principen, som vi finner naturlig och riktig, att ett samband skall finnas mellan avgifter och förmåner, dels försökte jag beskriva de helt orimliga och helt oacceptabla konsekvenser som ett borttagande av detta samband fått för många människor i och med att taket för socialavgifter tagits bort. Jag vet att vi på vårt håll varit tämligen ensamma om att påvisa sambandslinjen avgifter-förmåner. Vi har också varit tämligen ensamma om att påvisa de olyckliga konsekvenser som sloandet av taket har fått. Men jag är helt förvissad om att många människor – även här i riksdagen – under de senaste dagarna har nödgats tänka om sedan vi fått klara bevis hur snett det hela har gått.

Nu lovade herr Fredriksson att han skulle bespara kammaren en debatt med mig på den här punkten. Det visar att man försöker komma undan.

Man vill icke diskutera en sak som har gått snett och icke erkänna att många människor upplever situationen som orimlig och oacceptabel. Herr Fredriksson vill bespara kammaren att diskutera detta. Det är verkligen att "bättre fly än illa fäkta".

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Fränkel sade att det faktum att förslaget tidigare avvisats är ett dåligt argument att komma med. I och för sig kan jag väl hålla med henne om det, men det är ju inte detta som är anledningen till att vi har avstyrkt yrkandet även i år, utan anledningen är att vi inte har funnit några motiv för att ändra vår uppfattning. Visst kan man i och för sig ändra uppfattning, men då skall man väl ha ett motiv för det. Vi har, anser vi, haft sakliga motiv för att avslå yrkandena tidigare, och vi vidhåller den uppfattningen även nu, eftersom det som jag sade, inte har framkommit någonting nytt i ärendet som har föranlett oss att ändra vår uppfattning.

Herr Fridolfsson talade mycket arrogant om borttagandet av socialförsäkringstaket och om de orimligheter som har uppstått med anledning av detta. Jag tycker inte det är särskilt meningsfullt att fortsätta den debatten, eftersom detta vid det här laget har diskuterats så mycket i riksdagen, senast under finansdebatten, och det då har sagts att dessa

Onsdagen den
17 mars 1976

*Efterlevandepen-
sionering m. m.*

orimligheter kommer att rättas till. Därför förstår jag inte varför herr Fridolfsson är så förfärligt indignerad nu. Är det därför att han tycker så illa om det ATP-system som vi har, att han inte kan avhålla sig från att fortsätta att kritisera det på de punkter där han anser det finns några möjligheter att göra det?

Han säger också att det här särskilda yttrandet är så oerhört viktigt. Ja, men vad sägs då i det? Där säger ni ju bara att ni vill avvakta det betänkande som skall komma från pensionskommittén senare i år och att ni förutsätter att kommittén i sina överväganden skall beakta de synpunkter som har framförts i motionen. Det uttalandet tyckte jag inte gav mig anledning att ta upp någon större debatt om det här yttrandet.

Herr FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om kammarens ledamöter har noterat någon arrogant ton i mina inlägg. Jag har sakligt redovisat det förhållandet som alla människor vid det här laget känner till, nämligen att borttagandet av taket för socialavgifter åstadkommit ett sådant rabalder i samhället att det är länge sedan vi upplevt något liknande.

Jag måste naturligtvis tillstå, herr talman, att jag förstår att man är irriterad och orolig på den socialdemokratiska kanten. Det måste man bli när folk utanför det här huset med stor genomslagskraft påvisar orimligheten i Haga-uppgörelsen. Jag vill göra det tillägget – även om jag väl därmed inte precis lugnar herr Fredriksson – att ni aldrig kommer att få oss att tala tyst om det här. De här frågorna kommer vi att driva som vi hitintills har gjort. Vi kommer att påtala det oriktiga och orimliga i förhållandena och det kommer vi att fortsätta med till dess vi har fått en ändring till stånd.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Liksom herr Fredriksson skall jag fatta mig kort.

Jag har begärt ordet på denna punkt av den kanske litet originella anledningen att jag från socialförsäkringsutskottet har hört, att man där inte riktigt förstått vad jag menat i min motion 1217. Man har för mig nämnt vid namn ett antal människor som sägs ha denna dåliga fattningsförmåga. Jag måste säga att jag finner detta både märkligt, betänkligt och beklämmande. Det är ju bara fråga om att läsa innantill! Motionen är nämligen ett uttryck för det enkla förhållandet att det utan något som helst tvivel finns en mycket stor och mycket angelägen majoritet av svenska folket som anser, att om man betalar i förskott för en vara så skall man också få den i sin hand när leveransdatum är inne. Denna enkla sanning och regel bör naturligtvis gälla även i fråga om pensioner för vilka avgifter betalats under ett större eller mindre antal år. Det borde också vara lika självklart att dessa pensionsförmåner är desamma vare sig den som avgifterna betalas in för är man eller kvinna. Avgifterna beräknas ju efter samma grunder och på samma sätt för inkomsttagare av både könen. Då bör naturligtvis också förmånerna vara lika.

Så är det inte nu. Om i ett äktenskap med två förvärvsarbetande makar mannen avlider först får änkan pension efter honom på grund av den rätt som han har förvärvat genom de inbetalda avgifterna. Vid motsatt förhållande utgår inte någon pension till änkemannen, trots att efter precis samma grunder avgifter betalats in på hennes inkomster. Det är detta missförhållande som enligt min och väldigt många andras mening nu måste rättas till. Jag tycker inte att det borde vara så särskilt svårt att begripa det, åtminstone inte för alla rättänkande människor.

Så sade herr Fridolfsson att moderata samlingspartiet redan vid ett flertal riksdagar tillmötesgått mitt krav i det här fallet. Ja, det är bra i och för sig, och det känner jag till. Vi har självfallet inte heller varit med och stött galenskaperna från Haga II-uppgörelsen. Men man kan inte vara nöjd med att enbart det parti som herr Fridolfsson och jag tillhör försöker genomföra den här enligt min mening självklara och mycket rättvisa reformen, utan det gäller ju att få riksdagen att biträda kravet och fatta beslut i enlighet med det.

Utskottet säger att riksdagen redan för ett och ett halvt år sedan har fattat ett sådant beslut, innebärande att man överlämnar till pensionskommittén att utreda dessa frågor. Det skulle innebära en viss beställning från riksdagens sida. Är det nu så, får man väl t. v. vara nöjd med det och inskränka sig till att hoppas och kräva att pensionskommittén skyndar på med att åstadkomma detta skäligen enkla förslag. Det är angeläget ur mycket elementär rättvisesynpunkt, det är efterlängtat av en mycket stor del av svenska folket, och det är därför en reform som vi inte bör behöva vänta på någon längre tid.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Turesson talar i högstämnda ordalag om att utskottets ledamöter skulle ha så dålig fattningsförmåga att vi inte skulle ha förstått meningen med den här motionen. Han säger att det bara är att läsa innantill. Det har vi gjort, och jag tror också att vi har förstått vad herr Turesson syftar till.

När han nu talar om att pensioner skall motsvara inbetalda avgifter, så är jag inte så säker på att det vore så lyckligt om man skulle ändra det system som vi nu har till att bli en form av premiereservsystem. Skulle man gå in för en sådan lösning, så skulle många hamna utanför systemet. Många som nu får pension – tänk på alla människor som behöver förtidspension redan från mycket unga år – skulle ju inte kunna få några pensioner därför att de inte har betalat några premier. Jag tycker att det är väldigt viktigt och bra att pensionsförmånerna icke är knutna till inbetalda avgifter. Det är väl det som är det väsentliga, som är själva grunden i det här systemet.

Sedan talar herr Turesson om orättvisan i att änklings icke får pension

mén att änkor får det. Ja, detta är ett mycket stort problem, som kanske inte är så lätt att lösa. Pensionskommittén har fått denna uppgift, och i direktiven ingår, såvitt jag känner till, att kommittén skall försöka arbeta fram ett pensionssystem som skall vara neutralt i förhållande till kön, där man eventuellt skall lägga tonvikten vid försörjarbegreppet i stället för att som nu helt generellt ge pensioner till människor som kanske inte har behov av dem. Med hänsyn till att frågan ligger hos pensionskommittén tycker vi inte att det finns någon anledning att bifalla den här motionen. Jag tycker att det är ganska enkelt. Det är inte så svårt att fatta, hur det än är beställt med vår fattningsförmåga. Herr Turesson inkluderar ju för övrigt en mycket stor grupp av riksdagens ledamöter i detta sammanhang, eftersom han säger att det är galenskaper som man har åstadkommit i Haga II. Då måste väl herr Turesson mena att det är galna människor som har suttit där och träffat den här uppgörelsen.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att det är riktigt att det finns ett samband mellan avgifter och förmåner, åtminstone så till vida att den som betalat avgifter inte skall kunna gå miste om några förmåner. Det innebär inte att den som ej betalat några avgifter inte skall kunna få förmåner.

Det är naturligtvis tillfredsställande att herr Fredriksson och jag är överens om att man bör försöka skapa ett efterlevandepensionsskydd som är neutralt i förhållande till kön. Däremot delar jag inte alls herr Fredrikssons åsikt att rätten till pension skall vara beroende av någon sorts behovsprövning. Det är en för mig fullkomligt främmande tankegång.

Vad slutligen beträffar rubriceringen av det resultat som Haga II-uppgörelsen i det här avseendet gav upphov till, så kan man självfallet betrakta den uppgörelsen som en galenskap utan att betrakta de människor som stod för den som galna.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 25 behandlas också motionen 1975/76:405 som jag och några partikamrater väckt angående en smidigare övergång från hustrutillägg till änkepension. Med hänsyn till vad utskottet skriver på s. 8 och 9 och eftersom utskottet hemställer att riksdagen hos regeringen begär att motionen överlämnas till pensionskommittén, så finns det säkerligen flera här i kammaren som tror att jag har begärt ordet för att tacka för den välvilliga behandlingen av motionen. Det gör jag naturligtvis gärna. Men anledningen till att jag har begärt ordet är att jag hyser viss oro för att utskottet genom att hänvisa till motionen 1975:1200 kan få läsaren av utskotts-betänkandet att missa poängen i vår motion, och för att inte så skall ske vill jag göra några kommentarer.

Det problem som vi tar upp kan inte jämföras med det som togs upp i motionen 1975:1200. I den motionen begärde man en ändring av lagen

om allmän försäkring så att barnpension skulle kunna utgå för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Vi har i vår motion inte tagit upp frågan om den retroaktiva utbetalningen av änkepension och eventuella rättsförluster, utan vi pekar på och reagerar mot att det ofta uppstår en lucka mellan indragningen av hustrutillägget och utbetalningen av änkepensionen, vilket kan vålla ekonomiska bekymmer för många.

Vid mannens frånfälle skall hustrutillägget dras in och ersättas av änkepension. Indragningen sker snabbt – fr. o. m. månaden efter den då mannen avlidit. Frågan om änkepension kan däremot inte prövas av försäkringskassan förrän ansökan om sådan pension kommit till kassan. Detta kan dröja. När man mister sin make tänker man inte i första hand på att söka änkepension – man orkar inte alltid med vad man borde. Det kan följaktligen dröja någon eller några månader från det hustrutillägget dras in till dess änkepension utbetalas. Ett avbrott i utbetalningarna kan för många medföra betydande ekonomiska problem, i all synnerhet som detta inkomstbortfall sker samtidigt som utgifterna ökar i samband med makens jordfästning m. m.

Enligt vår mening bör det inte uppstå någon lucka mellan indragningen av hustrutillägget och utbetalandet av änkepension, utan hustrutillägget bör utgå utan avbrott till dess beslut om änkepension fattats. Eventuella skillnader borde kunna regleras senare. Änkepensionen är i allmänhet högre än hustrutillägget. I vissa fall kan det emellertid innebära att för mycket pension kommer att utbetalas. Omfattningen av dessa fall är svår att uppskatta, men det kan med säkerhet sägas att de är ringa jämfört med de fall där full änkepension beviljats.

Med vår motion har vi velat peka på att det snarast möjligt bör göras en sådan förändring i gällande bestämmelser att den som uppstår hustrutillägg och vars make avlider skall få kontinuerlig utbetalning av pension. Ingen skall behöva söka socialhjälp i avvaktan på änkepension. De problem som vi har tagit upp i vår motion hoppas jag därför att pensionskommittén har möjligheter att mycket snart ta upp till behandling och föreslå en lösning av.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Först ber jag att få instämma i vad fru Frænkel anförde om slopande av inkomstprövningen när det gäller änkepension inom folkpensioneringen för de s. k. övergångsänkorna.

Jag har begärt ordet närmast därför att jag under en lång följd av år har motionerat om ett slopande av inkomstprövningen för övergångsänkorna, men varje gång har utskottet avstyrkt mina motioner, och riksdagen har med ungefär samma motiveringar avslagit dem. Utskottet har sagt att ett avskaffande av inkomstprövningen för denna kategori änkor visserligen skulle undanröja den orättvisa som utan tvivel råder mellan olika kategorier änkor, men det skulle samtidigt ytterligare markera den olikhet som enligt gällande regler förelåg mellan änkor med rätt till än-

Onsdagen den
17 mars 1976

*Efterlevandepen-
sionering m. m.*

kepension och andra utan möjlighet att erhålla motsvarande inkomstförstärkning. Man kan dock inte bortse, herr talman, från att de regler som är förknippade med änkepensionen inom folkpensioneringen har inneburit en mycket stor orättvisa för en från början relativt stor grupp änkor.

Enligt gällande bestämmelser skall änkepension utgå utan inkomstprövning till kvinnor vilkas män avlidit efter den 30 juni 1960, och det innebär en stor orättvisa för de kvinnor som har blivit änkor före nämnda datum. Även om gruppen övergångsänkor med åren har blivit ganska liten till antalet – vi hörde av fru Fränkel att det rör sig om maximalt 5 500 – kvarstår ändå att dessa änkor upplever det som en klar diskriminering. Jag har haft kontakt med relativt många kvinnor som har blivit änkor före den 30 juni 1960 och alltså inte kommit i åtnjutande av änkepension utan inkomstprövning. Jag vet därför att de upplever detta som en stor orättvisa. Från rättvisesynpunkt – och det är just det som varit orsak till att jag tillsammans med några andra centerpartister under de senaste åren har motionerat om slopande av inkomstprövningen av änkepensionen inom folkpensionen för de s. k. övergångsänkorna – upplever jag det nuvarande tillståndet på detta område som en mycket stor orättvisa. Jag har därför i år återkommit med motionskravet. Jag vidhåller att den nuvarande ordningen innebär en orättvisa mot de s. k. övergångsänkorna. Jag upplever detta inte bara som en rättvise- och jämlikhetsfråga. Det är för mig också en samvetsfråga.

Herr talman! Jag vet att det båtar föga att upprepa vad som anförts i denna debatt och i tidigare debatter. Argumenten har framförts i dag och tidigare och är väl kända för kammarens ledamöter. Några nya argument kan inte förelbringas – möjligen det argumentet att antalet änkor blivit mindre sedan sist. Positionerna är tydligen låsta, i varje fall i utskottet. Men jag vill ändå ha sagt att antalet änkor som detta rör har minskat varje gång vi debatterar denna fråga i riksdagen. Det förhållandet kan man inte komma ifrån. Ej heller att alla rättviseskäl talar för att man inte bör skilja mellan olika kategorier änkor när det gäller rätten till en sådan pension som det här är fråga om. Det faktum att gruppen är liten talar för att samhällsekonomiska skäl inte kan utgöra något hinder för uppnående av jämställdhet mellan olika änkegrupper.

Herr talman! Med det anförda har jag velat markera att jag kommer att stödja reservationen, som innebär bifall till motion nr 355.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hyltander m. fl., och förklarades den förra propo-

sitionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Frænkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

Bidrag till trossamfund

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 25 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinnar nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hyltander m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Frænkel begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 218
Nej - 81
Avstår - 5

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölles.

§ 17 Bidrag till trossamfund

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:30 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till kyrkliga ändamål jämte motioner.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 2

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten C 9 (s. 169-170) föreslagit riksdagen att till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 19 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:221 av herr Ahlmark m. fl. (fp) såvitt gällde hemställan att riksdagen beslutade att under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1976/77 till Bidrag till trossamfund anvisa ett reservationsanslag av 20 milj. kr. (yrkande 1).

1975/76:225 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen

Onsdagen den
17 mars 1976

*Bidrag till trossam-
fund*

hos regeringen begärde utredning av frågan om statsbidrag till de fria samfundens teologiska seminarier,

1975/76:413 av herr Fälldin m. fl. (c) såvitt gällde hemställa att riksdagen till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr. (yrkande 1),

1975/76:577 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde att en utredning tillsattes med upp-
gift att skyndsamt lägga fram förslag om statsbidrag till de fria samfundens teologiska seminarier,

1975/76:1376 av herr Svensson i Kungälv m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde en utredning av frågan om samhälleliga insatser för att möta samfundens utbildningsbehov.

1975/76:1386 av herrarna Werner i Malmö (m) och Nordstrandh (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att anslag till den estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige skulle utgå ur kyrkofonden eller andra för kyrklig verksamhet utdebiterade medel, samt

1975/76:2017 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställdes att riksdagen beslutade att för budgetåret 1976/77 till Bidrag till trossamfund anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr. (yrkande 3).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och med bifall till motionerna 1975/76:221, yrkande 1, 1975/76:413, yrkande 1, och 1975/76:2017, yrkande 3, till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1386,

3. att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:225, 1975/76:577 och 1975/76:1376 hos regeringen skulle anhålla om utredning av frågan om statsbidrag till de fria samfundens teologiska seminarier.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas en motion som har väckts till årets riksdag av herr Werner i Malmö och herr Nordstrandh vari hemställdes att riksdagen hos regeringen anhåller att anslag till den estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige måtte utgå ur kyrkofonden eller andra för kyrklig verksamhet utdebiterade medel.

Jag var inte med vid justeringen av detta betänkande förra tisdagen. Flygplanet från Stockholm kom inte upp till Umeå, och därför blev det marktransport en del av vägen. Jag kunde alltså inte infinna mig i tid. Trots att jag tidigare hade anmält reservation kom den inte att framställas. Det är anledningen till att jag nu kommer att yrka bifall till motionen och begära rösträkning. Jag vill redan nu tala om det.

Motionen har väckts med ungefär samma lydelse vid tidigare riksdagar. Vid kulturutskottets betänkande 1975:11 fogade fru Mogård och jag en reservation, och det var meningen att vi skulle framföra ungefär samma

tankar som där också i år.

Kulturutskottet skriver i sitt betänkande att man kan tänka sig att den här kyrkan får de pengar den behöver från staten utan att man anvisar någon särskild väg. Utskottet menar att anslaget Bidrag till trossamfund kan vara den källa ur vilken man kan ösa. Utskottet avstyrker därför motionen. På sätt och vis är naturligtvis den estniska kyrkan ett samfund, men som det står i motionen tillhör denna kyrka inte de fria kristna trossamfunden i Sverige. Den är att betrakta som ett arbetsorgan inom den svenska kyrkans ram.

I andra världskrigets slutskede flydde drygt 65 000 lutherska trosbekännare från Estland. Mer än 20 000 av dem jämte biskop och präster tog sin tillflykt till vårt land och har under de förflutna 30 åren utgjort ett värdefullt och uppskattat befolkningsinslag. Esterna har som lutherska trosbekännare hållit samman i sju församlingar spridda över vårt land. Denna kyrka är mycket nära förbunden med vår svenska kyrka både i fråga om bekännelse och tro och i fråga om historia. Det är därför självklart att medlemmarna av denna kyrka inte betraktar den som en frikyrka. De anser också att arbetet i kyrkan så småningom kommer att upphöra och att medlemmarna kommer att gå över i svenska kyrkan eller andra samfund. Men så länge vi har det förhållande som råder, delar jag motionärernas uppfattning att det är riktigt att ett särskilt anslag utgår till denna kyrka.

Kammarkollegiet skrev i ett yttrande den 25 mars 1975 att kyrkofondens användningsområde under senare tid har vidgats. Det står i yttrandet: "Betecknande är dock att man hållit sig inom ramen för svenska kyrkans verksamhet." Nu begär alltså motionärerna att det skall utgå ett anslag ur kyrkofonden eller andra för kyrklig verksamhet utdebiterade medel. Ett anslag ur kyrkofonden till den estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige skulle väl motsvara det kriterium som kammarkollegiet anför.

Därför ber jag att få yrka bifall till motionen 1975/76:1386 av herrar Werner i Malmö och Nordstrandh.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Får jag bara komplettera herr Nilssons i Agnäs antörande på en väsentlig punkt. Den estniska evangelisk-lutherska kyrkan betalar svensk kyrkoskatt. Det gör man för att dokumentera att man vill tillhöra den svenska kyrkan, som man räknar med att i nästa generation helt uppgå i. Det är därför vi anser att det vore rimligt att man av dessa skattemedel, reserverade för kyrkliga ändamål, fick ett anslag för sina funktionärer.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! I den aktuella motionen hemställs, som herr Nilsson i Agnäs sagt, att riksdagen hos regeringen anhåller att anslag till den estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige måtte utgå ur kyrkofonden

Onsdagen den
17 mars 1976

Bidrag till trossamfund

eller andra för kyrklig verksamhet utdebiterade medel.

Nu är det emellertid riksdagen som bestämmer vad kyrkofonden skall få användas till. Jag kan inte finna att regeringen får ge några pengar ur fonden till andra ändamål än de som riksdagen har bemyndigat regeringen att använda fonden för. Att riksdagen hemställer till regeringen att utge pengar för det här ändamålet är inte förenligt med gällande bestämmelser. Utan riksdagens bemyndigande till regeringen att använda kyrkofondens medel för anslag till estniska evangelisk-lutherska kyrkan torde regeringen inte ha någon annan möjlighet än att ge denna kyrka pengar ur den fond som står till regeringens förfogande för extra utgifter. Den källan torde vara helt otillräcklig för ett stöd av den omfattning som motionärerna har i tankarna.

Utskottet har inte motsatt sig att anslag utgår. Jag vill erinra om att estniska evangelisk-lutherska kyrkan senast tilldelades ett belopp på 355 000 kronor som utgick ur anslaget Bidrag till trossamfund. Utöver det har kontanta bidrag utgått och utgår fortfarande till avlöning ur kyrkofonden av två pastorsadjunkter. Kostnaderna för detta uppgår till ca 80 000 kr. för vardera adjunkt. Det är alltså ett stöd på 515 000 kr. som utgår till vad herr Tore Nilsson kallade ett arbetsorgan inom svenska kyrkan.

I den andra delen av motionärernas hemställan säger man att bidrag skall utgå ur "kyrkofonden eller andra för kyrklig verksamhet utdebiterade medel." Det vill jag påstå knappast kan låta sig göras. Jag kan inte tänka mig annat än att det då skulle bli fråga om den lokala församlingsskatten och vad den skall användas till är reglerat i lag. Jag har mig inte bekant att den skatten får användas till bidrag åt den estniska evangelisk-lutherska kyrkan. Om det kan ske blir väl yrkandet i praktiken ändå omöjligt för då skall vederbörande församling bestämma sig för att använda sin församlingsskatt till bidrag åt denna kyrka. Regeringen lär knappast kunna besluta härom. Därför har vi också i utskottet ansett att vi måste yrka avslag på den här motionen.

Jag ber nu att få yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag uppfattar det som ologiskt att ett anslag avsett för trossamfundet utanför svenska kyrkan används för utbetalning av pengar till ett organ som arbetar inom svenska kyrkan. Om det är riktigt, som herr Mattsson i Lane-Herrestad säger, att 350 000 kr. från anslaget till trossamfundet utbetalats så har det inkräktat på de pengar som trossamfundet skall ha och ett kyrkligt organ får pengar på de andra trossamfundens bekostnad. Det är knappast tillfredsställande.

Jag förstod inte riktigt när herr Mattsson sade att regeringen inte kan bevilja det här anslaget utan att riksdagen i så fall måste säga till om det. Jag måste fråga: Är det inte motionens innebörd att riksdagen skall anhålla hos regeringen om detta? Jag anser det vara fullt möjligt både

för riksdagen att begära det och för regeringen att säga antingen ja eller nej.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1386 av herrar Werner i Malmö och Nordstrandh, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Agnäs begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1386.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Agnäs begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	236
Nej	–	54
Avstår	–	5

M o m. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18 Ökat stöd till jordbrukets rationalisering

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:32 med anledning av motioner om ökat stöd till jordbrukets rationalisering.

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Ökat stöd till
jordbrukets
rationalisering*

Onsdagen den
17 mars 1976

*Ökat stöd till
jordbrukets
rationalisering*

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig med anledning av behandlingen av jordbruksutskottets betänkande nr 32 få uttrycka min tillfredsställelse över den enighet som vi lyckats uppnå inom utskottet i de olika frågorna. Jag skall här endast ta upp den vidgade kreditgarantiramen för lån till jordbrukets rationalisering.

Bland samhällets insatser för jordbruket är stödet till rationaliseringen en viktig del. Det är därför angeläget att ramen för kreditgarantier till detta ändamål är så avpassad att efterfrågan på garantier kan tillgodoses. På grundval av uppgifter som inhämtats från lantbruksnämnderna i slutet av januari skrev lantbruksstyrelsen till regeringen och hemställde att regeringen skulle föreslå riksdagen att den för innevarande budgetår fastställda ramen för lånegarantier till inre rationalisering skulle ökas med 30 milj. kr. Det hade nämligen visat sig att det av nämnderna i januari beräknade behovet av garantier översteg tidigare bedömningar med närmare 30 milj. kr. Med anledning härav avsåg regeringen att lägga fram förslag till riksdagen i tilläggsstat III, vilket jag också nämnde vid utskottsbehandlingen av motionen 1693. Det normala förfarandet hade varit att utskottet väntat med behandlingen av de nu aktuella motionerna tills regeringen framlagt sitt förslag. Men eftersom vi är ense i sakfrågan och resultatet blir detsamma, har vi socialdemokrater i utskottet gått med på den handläggning som nu sker av frågan.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Jag skall bara be att få instämma i de synpunkter som utskottets vice ordförande här har framfört. Det var mycket glädjande och tillfredsställande att ett enhälligt utskott kunde ställa sig bakom dessa motionskrav. Det kan kanske röra sig om uppåt 300 nya arbetstillfällen som skapas på detta sätt. Man välkomnar ju gärna den situationen att en gång få uppleva att en kommande proposition kan undvaras tack vare redan bifallna motioner.

Med det ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

1975/76:35 med anledning av propositionen 1975/76:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 i vad avser Sveriges geologiska undersökning

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
17 mars 1976

Sveriges exportråd,
m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:36 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser vissa anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 6 (Sveriges exportråd)

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 12 (handelsdepartementet) under punkten B 1 (s. 21–23) föreslagit riksdagen att till Sveriges exportråd för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975/76:2122 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt här var i fråga (yrkandet B 7) hemställts att riksdagen för budgetåret 1976/77 till Sveriges exportråd anvisade ett i förhållande till budgetpropositionen med 3 559 000 kr. förhöjt anslag av 6 259 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:2122 yrkandet B 7 till Sveriges exportråd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.

Reservation hade avgivits

1. av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c) och Andersson i Örebro (fp) samt fru Hambræus (c) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:2122 yrkandet B 7 till Sveriges exportråd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 6 259 000 kr.

Punkten 7 (Handelssekreterare)

Regeringen hade under punkten B 2 (s. 23–25) föreslagit riksdagen att till Handelssekreterare för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 419 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:636 av herrar Andersson i Örebro (fp) och Sjönell (c), vari

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

hemställts att riksdagen anvisade medel till en tjänst som handelssekreterare i Köpenhamn med uppgift att främja de mindre och medelstora företagens export,

1975/76:647 av herr Lindberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde initiativ som syftade till att ett marknadssekreterarkontor inrättades i Trondheim i enlighet med vad i motionen anförts, och

1975/76:1751 av herr Börjesson i Glömminge (c), vari hemställts att riksdagen uttalade att ytterligare en tjänst som handelssekreterare snarast borde inrättas och att denna tjänst placerades på den afrikanska kontinenten.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:636 och 1975/76:647 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför om utbyggnad av handelssekreterarverksamheten i nordiska länder,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1751 om inrättande av ett handelssekreterarkontor i Afrika,

3. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Handelssekreterare för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 15 419 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. av herrar Börjesson i Glömminge och Gustafsson Byske samt fru Hambraeus (samliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1751 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför om inrättande av ett handelssekreterarkontor i Afrika.

Punkten 11 (Sveriges turistråd)

Regeringen hade under punkten B 6 (s. 40–42) föreslagit riksdagen att till Sveriges turistråd för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:1750 av herr förste vice talmannen Bengtson (c).

1975/76:1806 av herr Nordgren m. fl. (m) och

1975/76:2029 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att åtgärder vidtogs i syfte att utveckla en turistverksamhet i Mellan- och Nordsveriges glesbygder, baserad på charterförbindelser mellan främst kontinenten och vårt land.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Sveriges turistråd för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1750 om åtgärder för att stimulera till semestervistelse i Sverige,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1806 om utnyttjande av turistanläggningar för konvalescentvård,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2029 om ökad turistverksamhet i Mellan- och Nordsveriges glesbygder.

Reservation hade avgivits

3. av herrar Hovhammar (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2029 hos regeringen begärde åtgärder för ökad turistverksamhet i Mellan- och Nordsveriges glesbygder i enlighet med vad reservanterna anfört.

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! De flesta politiska meningsriktningarna i det här landet torde i dag vara överens om en sak, nämligen de mindre och medelstora företagens betydelse för näringslivet och för nationen i dess helhet. Man är överens om att om man önskar ett dynamiskt och fruktbart näringsliv, så kan man inte undvara de mindre och medelstora företagen. De intar helt enkelt en nyckelposition.

Vi har från centerpartiet under många år hävdad den uppfattningen att dessa företag måste stimuleras på olika sätt i sin utveckling. Man måste ge dem ökade möjligheter att göra samhällsnyttiga insatser inom de områden där de arbetar. Vi har följt upp den principiella uppfattningen vid en rad riksmöten i form av motioner och reservationer till olika utskottsbetänkanden.

I år har vi kanske lagt ned litet extra möda på just detta ämne och har i motionen 2122 behandlat de mindre och medelstora företagens möjligheter i dagens svenska samhälle. Vi har gjort en analys av deras situation och försökt fastställa vilka krav som måste resas, inte minst på samhället, om man önskar bibehålla dessa företag i full effektivitet och om man önskar en fortsatt utveckling av dem. I motionen anvisar vi en rad olika utvägar och förslag för att komma till rätta med denna utomordentligt svåra problematik.

Ett viktigt avsnitt i motionen 2122 rör den exportfrämjande verksamheten med särskild tyngd lagd på de mindre och medelstora företagen. Centerns och folkpartiets representanter i näringsutskottet har följt upp dessa synpunkter och krav i ett speciellt avseende i reservationen 1, som innehåller mittenpartiernas önskemål och förslag om att förstärka Sveriges exportråds möjligheter att ge just den stimulans som vi anser vara erforderlig för att de mindre företagen skall kunna utvecklas på den mycket viktiga sektor som heter exportområdet.

Enligt vår uppfattning, som framkommer i motionen och sedermera i den gemensamma reservationen från mittenpartierna, är det utomordentligt viktigt att vidga de mindre företagens exportmöjligheter. Det

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

kan ske bl. a. genom att man ger Exportrådet ökade resurser. Att det är så angeläget att öka de mindre företagens exportmöjligheter hänger samman inte bara med önskemålet och kravet om dynamik i näringslivet – de mindre företagen står för förnyelsen och dynamiken – utan också med ett i dag akut problem som de kan bidra till att lösa, nämligen den allvarliga situationen för handelsbalansen.

Jag vill, herr talman, erinra om att långtidsutredningen räknar med att man skall kunna nå balans omkring 1980 men att det krävs ytterligt stora ansträngningar för att nå det målet. Ett väsentligt inslag i de ansträngningarna måste vara att öka möjligheterna för de mindre företagen att komma ut på exportmarknaden och där göra sin insats. Ännu finns väldigt många hinder för de mindre företagen, såsom bristande språkkunskaper och fel exportteknik. De är inte heller utbildade på det speciella område som heter valutatransaktioner etc. Exportrådet har kommit till för att vara en serviceinstans på detta område. Vi har i riksdagen varit överens om att det innebar en tillfredsställande lösning att inrätta detta exportråd. Exportrådet kan alltså ta initiativ för att t. ex. åstadkomma ökad samverkan mellan dessa företag. Ett ökat stöd till Exportrådet med inriktning på de mindre företagens exportmöjligheter kan utformas så att Exportrådet får bättre förutsättningar att stimulera t. ex. samverkan men även göra andra insatser på detta område.

Jag erinrar åter om betydelsen för handelsbalansen av ökade valutainkomster. Här finns hos de små företagen en latent tillgång, som ännu inte har utnyttjats. Mycket stora exportinkomster skulle kunna göras, om man bättre utnyttjade dessa företag.

I motionen och i reservationen föreslås att anslaget skall höjas i enlighet med vad just Exportrådet självt har begärt. Vi anser det ganska självklart att Exportrådet bäst kan bedöma vad som krävs för att kunna göra dessa insatser. Anslaget vill vi uppföra till 6 259 000 kr., alltså en höjning med 3 559 000. Detta krav sätter sig utskottsmajoriteten emot.

Jag måste tillstå att jag finner utskottsmajoritetens argumentation ganska egendomlig. Skall jag uttrycka min uppfattning mycket enkelt, kan jag säga att utskottsmajoriteten faktiskt rider på formaliteter såsom den värsta skattefiskal: Det är visserligen sant att staten och Exportföreningen har träffat avtal om vilka principer som skall gälla för finansieringen av rådets verksamhet. Avtalet innebär grovt sett att finansieringsbördorna skall delas ungefär lika. Man kan emellertid inte topprida de bestämmelserna och det avtalet in absurdum som utskottsmajoriteten vill göra i detta sammanhang.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att i avtalet mellan staten och Exportföreningen har staten påtagit sig ansvaret dels för förvaltningen av handelssekreterarorganisationen, dels också enligt avtalets § 11 för Exportrådets kostnader för just den mindre industrin. Det är kostnader som man har övertagit från det särskilda Exportrådet för mindre industri som fanns på sin tid. Staten har alltså åtagit sig att svara för de kostnader som Exportrådet får vidkännas för att kunna ge service åt småföretagen.

Antag att samhället anser sig böra utöka handelssekreterarrepresentationen – det kan finnas samhällsekonomiska, företagsekonomiska och andra motiv för att göra det – kanske inrätta en eller ett par tjänster som handelssekreterare i Afrika eller att öka möjligheterna för den mindre industrin att exportera för att få in valutainkomster och förbättra handelsbalansen. Om samhället gör en sådan bedömning och ställer erforderliga finansiella resurser till förfogande, så betyder inte det här avtalet att staten kan gå till Exportföreningen och säga: Nu, mina vänner, får ni lov att höja abonnemangsavgifterna, så att vi kommer i balans igen! Det är så vitt jag kan se en absurd tolkning av avtalet. Det är inte fråga om att överge några principer i det här sammanhanget, och det är heller inte fråga om att principerna kan förhindra ökade insatser från samhällets sida, t. ex. för att förbättra den mindre industrins exportmöjligheter.

Herr talman! Den andra reservationen handlar om handelssekreterare i Afrika. Om den vill jag bara helt kort säga att vi har handelssekreterare i alla världsdelar utom Afrika, men Afrika är den kanske intressantaste världsdel. Det är en världsdel i oerhört dynamisk utveckling. Där skapas ständigt nya marknader. Det tillkommer ständigt nya nationer, som med friska viljeyttringar ökar sin handel, och det är väldigt angeläget att Sverige är med och inte blir akterseglat. Jag tycker inte att det finns anledning att vänta på utredningar i det här sammanhanget, utan det finns anledning att så snart som möjligt inrätta en tjänst även på den s. k. svarta kontinenten, som är en framtidsmarknad för alla exportnationer.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! I motionen 2029 har moderata samlingspartiet redovisat sin syn på turismen. Till näringsutskottets betänkande nr 36 har vi också fogat en reservation, nr 3, som jag något vill kommentera.

Det är ju ett känt faktum att den moderna turismen har utvecklats i mycket snabb takt under de senaste decennierna. Det bör vi hälsa med stor tillfredsställelse och detta av flera olika skäl. Turismen bidrar till ökad förståelse folken emellan och ger nutidsmänniskan en behövlig avkoppling i en många gånger stressad tillvaro. Det är därför som samhället bör stödja turismen och alldeles särskilt de delar av vårt land som har naturliga förutsättningar. Jag tänker då närmast på fjällvärlden men även på vår skärgård och vårt inland som har så många sevärdheter att visa upp.

För att turismen i Sverige skall kunna hävda sig och utvecklas krävs emellertid en ökad samverkan mellan staten, landstingen och kommunerna. En planering som bör vara långtgående måste självfallet göras i nära samverkan med företag, organisationer och enskilda som har praktisk erfarenhet av turistnäringen. Anläggningarna skall lokaliseras där de från konsumentsynpunkt bäst behövs.

Herr talman! Sverige bör ha goda förutsättningar för att bli ett verkligt

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

turistland. Vi har en natur som är ganska enastående i sitt slag. Antalet invånare per kvadratkilometer är mycket lägre hos oss än i flera andra länder.

Närheten till den europeiska kontinenten gör att turister utan alltför lång restid kan ta sig hit. Våra vidsträckta skogar och våra ännu så länge tämligen oförstörda sjöar och vattendrag bör kunna bli ett verkligt alternativ för många. Vi har stora ännu ej utnyttjade resurser som vi snarast bör ta till vara.

Men om folk från Centraleuropa i större omfattning skall kunna besöka oss och upptäcka vårt vackra land, krävs det att restiderna avkortas. Det betyder att vi måste bygga ut våra flygplatser, och det gäller särskilt de inre delarna av mellersta och norra Sverige, dit prisbilliga charterresor bör kunna ordnas. Från flygplatserna kan turister sedan med buss och tåg transporterats till närbelägna byar och småorter.

En turism organiserad efter dessa riktlinjer skulle helt säkert få utomordentligt stor betydelse rent ekonomiskt för glesbygderna, främst i Norrland och Mellansverige. Men givetvis kan andra delar av vårt land också komma i fråga, t. ex. sydöstra Sverige, som har rik tillgång på fina strövområden.

Vi moderater konstaterar att en aktiviering av turismen är högaktuell och att en sådan aktiviering bör komma till stånd snarast möjligt. Sveriges turistråd bör därför i samarbete med resp. landsting organisera ett nät av replipunkter, så att en utbyggd chartertrafik mellan den europeiska kontinenten och vårt land kan komma till stånd.

En turism som är organiserad efter sådana riktlinjer behöver heller inte bli alltför säsongsbetonad. Den kan med charterflygets hjälp vara i gång under så gott som hela året. Och då blir också lönsamheten bättre. Utvecklingen i vårt östra broderland Finland bekräftar detta.

Men vi skall inte tro att vi utan vidare får den turistström som vi alla eftersträvar. Det krävs ett hårt och målmedvetet arbete, särskilt när det gäller marknadsföringen. Den måste förbättras och förstärkas både i Sverige och i utlandet. För att åstadkomma en förbättring krävs ökat samarbete mellan turistnäringen och dess organisationer å ena sidan och landsting och kommuner å den andra.

För att trygga sysselsättningen bör företag och enskilda, som driver t. ex. campingplatser och stugbyar, stödjas och uppmuntras av det allmänna. Varje nytt jobb på svensk glesbygd är i dag värt stora pengar. Det finns många sätt att uppmuntra enskilt initiativ på inom det här området. Lantbrukare t. ex. borde i mycket större omfattning än nu kunna engagera sig i turistnäringen, om glesbebyggelsrätten återinfördes och om man minskade krånglet och byråkratin när det gäller byggnadslov. Men även smärre åtgärder kan betyda mycket. Tag t. ex. myndigheternas enligt min mening alltför starka restriktivitet när det gäller skyltar och vägvisare. Det finns exempel på att attraktiva turistställen fått order att ta ner sina skyltar, med sämre lönsamhet och sämre service för turisterna som följd. Detta kan inte vara riktigt. Därför bör tillståndsgivningen

för skyltar och vägvisare liberaliseras och förenklas. De enskilda initiativen skall uppmuntras. Det är krav som många i dag ställer och som jag gärna här vill ha framförda. Eftersom jag har varit i direkt kontakt med dessa problem, vet jag att svårigheterna är stora och att många önskar en förbättring. Det enskilda initiativet måste med andra ord uppmuntras.

För att turismen skall kunna byggas ut och bli en lönande näring för allt fler behövs det ökad aktivitet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 3.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! På företagareföreningarnas årsmöte i Börås i höstas framfördes ett exportspel, som var en utmärkt illustration av de svårigheter som möter ett företag som är nytt på exportmarknaden. Spelet var väldigt sakkunnigt framfört: det var Exportrådet som stod bakom. Det visade prov på många av de svårigheter som möter ett litet företag. Spelet rörde ett mindre företag i tekobranschen som skulle ge sig ut på en ny marknad och skickade ut en av sina medhjälpare för att knyta kontakt med någon konsult, som kunde se till att företagets produkter kom ut på marknaden. Medhjälparen skrev ett kontrakt med konsultföretaget, åkte hem och trodde att allt var frid och fröjd, att order skulle börja strömma in. Så var inte fallet. Man fick inga order från landet i fråga – i detta fall Tyskland. Man skickade ned samma representant igen, som hade en diskussion med konsultföretaget. Denne fick det klara beskedet att i kontraktet ingick sådana bestämmelser att företaget inte fick sälja varor annat än genom konsultföretaget. Sålde man till andra var man skyldig att erlagga skadestånd. Företaget var alltså uppbundet.

Det var ett utmärkt exempel på vad en orutinerad exportör kan råka ut för. Eftersom sådant förekommer är det naturligtvis så mycket mer glädjande att vi fått bra replipunkter på olika sätt i omvärlden, där svenska företag söker ta till sig nya marknadsandelar för den svenska exporten.

Norden har utgjort – och utgör fortfarande – den marknad som de mindre företagen i första hand har sökt sig till. Nu har vi fått handelssekreterare placerade i Norge och Finland. I näringsutskottets betänkande nr 36 i år behandlar utskottet också frågan om en handelssekreterartjänst i Köpenhamn. Utskottet har gjort en positiv skrivning, där utskottet säger att det är välmotiverat – som vi framfört i motionen – att en tjänst som handelssekreterare i Köpenhamn prövas i samband med övervägandena mellan Sveriges exportråd och regeringen om handelssekreterarorganisationen. Vi har ingen merkantilrepresentation i den bemärkelsen i Danmark, trots att Danmark är den fjärde exportnationen i ordningen. Vi sålde år 1974 för 5,9 miljarder kronor till Danmark och under tiden den 1 januari till 30 september 1975 sålde vi för samma belopp. Det är alltså betydande summor Sverige säljer för. Jag är glad över att utskottet skrivit positivt.

Reservationen 1, som är fogad till utskottets betänkande, behandlar

Onsdagen den
17 mars 1976

Sveriges exportråd.
m. m.

anslaget till exportrådet, som tas upp under punkten B 1 i bilaga 12 till budgetpropositionen.

Under de tre senaste åren har Exportrådet kommit att spela en viktig roll i det mångfasetterade arbete som utförs av staten och näringslivet i gemenskap när det gäller att utveckla svensk utrikeshandel. Vikten av Exportrådets roll bekräftas av att rådet nu har blivit permanent. Det är bara att konstatera att en fast organisation är en förutsättning för ett lugnt och effektivt arbete. Företagen får som abonnenter tillgång till service och rådgivning från hela exportfrämjandet.

Det allmänna statsbidraget, som utgått under de tre första åren, avlöses nu av ett bidrag för service för den mindre industrin. Behovet av ett statsbidrag i ungefär samma storleksordning som tidigare kvarstår till följd av verksamhetens omfattning och de senaste årens kraftiga kostnadsökningar. Herr Sjönell har tidigare understrukt detta i sitt inlägg.

Sveriges exportråd har begärt att anslaget för kostnader för den mindre industrin och till förvaltningskostnader för handelssekreterarorganisationen höjs till 6 259 000 kr. Föredragande statsrådet och näringsutskottets majoritet går på ett anslag som understiger detta belopp med 3 559 000 kr. Vi reserverar oss för föreslaget samma belopp som Sveriges exportråd, och det av följande skäl.

Ett mindre anslag än vad Sveriges exportråd har begärt medför att den uppsökande verksamhet som Exportrådet bedriver bland de mindre företagen avsevärt minskas. De mindre företagen, som ofta har en outnyttjad exportkapacitet, kommer då icke att få denna kontakt med Sveriges exportråd för att stimuleras till att försöka sig på utländska marknader. Även om de mindre företagens exportförsäljning inte alla gånger ger påtagligt utslag i vårt lands exportstatistik, är det viktigt att inte glömma bort att exportbeställningarna betyder mycket för sysselsättningen i de mindre företagen.

Under samma anslag inryms också en hel del administrativa uppgifter som Sveriges exportråd har att utföra åt handelssekreterarorganisationen, och dessa blir svåra att fullfölja med ett minskat anslag. Det gäller bl. a. personalfrågor, verksamhetsstyrning och vissa arbetsuppgifter som rör frågor av kommersiell karaktär vid ambassader och konsulat.

De här uppgifterna får, om det lägre anslaget godtages av riksdagen, handelssekreterarna själva sköta i fortsättningen. Det är ett arbete som handelssekreterarna skulle behöva bli befriade från för att i stället ha som sin uppgift att sköta de rent kommersiella frågorna.

Man skall självfallet alltid göra rimliga avvägningar i olika anslagsfrågor, men vi reserverar oss ifrågasätter, om det inte hade varit mycket välmotiverat att redan i propositionen tillstyrka Sveriges exportråds framställning. Vi tycker att det är viktigare att handelssekreterarna sköter just de uppgifter de är tillsatta för enligt den överenskommelse som har träffats mellan staten och Sveriges exportråd, och ej personalfrågor, rekrytering, verksamhetsstyrning och vissa sådana arbetsuppgifter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1.

Herr RASK (s):

Herr talman! När jag lyssnade på början av herr Sjönelles anförande, med dess stora svep över de mindre och de medelstora företagen, fick jag nästan en känsla av att vi i dag skulle föra en stor debatt om olika företagsformer. Herr Sjönell hamnade dock så småningom på betänkandet, och för min del skall jag strikt hålla mig till det betänkande vi nu behandlar.

Jag vill börja med att säga att oenigheten mellan utskottsmajoriteten och reservanterna är begränsad till tre punkter, nämligen punkterna 6, 7 och 11 i betänkandet. Dessa tre punkter har ju berörts av de föregående talarna, vilka också har lämnat redogörelser för punkternas innehåll. Kommentarer till utskottsmajoritetens ställningstagande kan jag därför begränsa.

Jag vill ändå när det gäller punkten 6 och reservationen 1 säga att det är en mycket kraftig anslagsökning till Sveriges exportråd som reservanterna föreslår – en dryg fördubbling av regeringsförslaget på 2,7 milj. kr. Visserligen sammanfaller reservationens yrkande med vad Exportrådet begärt i sin anslagsframställning för nästa budgetår – vilket herr Sjönell i sitt anförande underströk – men man bör då lägga märke till att anslaget under innevarande budgetår utgår med 2,3 miljoner. Detta anslag är grundat på en överenskommelse mellan staten och Exportrådet.

Vad som nu föreslås av departementschefen för kommande budgetår är alltså en uppräknig med 0,4 milj. kr. med hänsyn till bl. a. kostnadsläget. Detta är ingen toppridning på formaliteter, som herr Sjönell påstod, utan det är i stället en rimlig uppräknig i förhållande till den anslagsfördelning för Exportrådets finansiering som staten och Exportföreningen enades om före riksdagsbeslutet 1975. Därför bör riksdagen avslå reservationen 1.

Vid punkten 7 i utskottsbetänkandet finns det en reservation av centerpartister i utskottet. Reservanterna – tre till antalet – följer här upp motionen 1975/76:1751 med ett uttalande om att ett handelssekreterarkontor skall inrättas med placering på den afrikanska kontinenten.

Detta kan i och för sig låta bra, och som motionsuppslag för publicering i tidningarna är det förträffligt. Men nu är det ändå på det sättet – som utskottet framhåller i betänkandet – att flera handelssekreterarkontor vid skilda tillfällen funnits i Afrika. Av olika skäl har dessa lagts ner, men samtidigt har den kommersiella representationen vid ambassaderna i flera afrikanska stater förstärkts. Dessutom – och det bör både motionär och reservanter lägga märke till – pågår det en interdepartemental utredning om just hur den exportfrämjande verksamheten i framtiden skall bedrivas i u-länderna. Arbetsgruppen i denna utredning består av representanter för utrikes-, finans-, handels- och industridepartementen.

Utskottsmajoriteten anser därför att det inte finns någon anledning att nu förorda inrättandet av något handelssekreterarkontor på den afrikanska kontinenten.

Reservationen 3 vid punkten 11 följer upp motionen 1975/76:2029 –

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976

---

*Sveriges exportråd,
m. m.*

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

den motion och den reservation som herr Hovhammar nyss talade om. Självfallet skulle en ännu mera utvecklad turistverksamhet i Mellan- och Nordsveriges glesbygder ha betydelse för landet, både som motvikt till turistunderskottet i bytesbalansen och som ett ekonomiskt tillskott för de människor som bor i dessa bygder. Nu är det dock på det sättet att när riksdagen förra våren beslutade inrätta Sveriges turistråd fick Turistrådet som *en* uppgift just att främja den utländska turismen till Sverige. Under senaste året har det också anordnats ett antal charterresor till Nord- och Mellansverige, i en del fall med ganska goda resultat.

Man kan väl också förutsätta att ytterligare initiativ kommer att tagas från Turistrådets sida. Likaså är det väl troligt att Turistrådet kommer att ta de kontakter med kommuner och landsting som motionärerna och reservanterna talar om. Utskottet finner därför inte någon anledning till att riksdagen nu skall göra en hemställan om ytterligare åtgärder i detta fall

Med det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rasks anförande rubbar inte på något sätt den uppfattning vi reservanter har om det berättigade i våra krav. Herr Rask säger att vårt förslag innebär en fördubbling av anslaget. Det är klart att vid debatterna här i kammaren låter alltid en fördubbling av ett anslag som någonting ganska fruktansvärt. Men det är nog så, herr talman, att allting är relativt här i världen. Om jag röker en cigarett om dagen och fördubblar det antalet så tror jag inte att det är så förskräckligt farligt i praktiken. Röker jag däremot 60 cigaretter om dagen och fördubblar den ransonen, då är det någonting ganska fruktansvärt.

Fördubblar vi nu ett anslag från 3 miljoner till 6 miljoner i en budget som omspannar nära 100 miljarder kronor, då tror jag att detta är försumbart ur ekonomisk synpunkt. Det är däremot inte försumbart ur den synpunkten att man kan stimulera mindre företag till exportansträngningar. Det är i högsta grad angeläget att man kan göra på det sättet, och det är därför vi kommit med detta yrkande.

Min kritik mot utskottsmajoriteten kvarstår när det gäller det avtal som jag tidigare talade om. Man rider här på formaliteter. Om det är ur samhällets synpunkt angeläget skall man kunna göra en sådan här satsning utan att behöva springa till Exportföreningen och säga att de får höja sina abonnemangavgifter. Vi bedömer det som mycket angeläget för samhället att man kan få den mindre industrin ut på exportmarknaderna, inte minst ur sysselsättningssynpunkt, som herr Andersson i Örebro påpekade, utan även ur valutasynpunkt. Många bäckar små kan göra en stor å – och det är mycket värdefullt i det här sammanhanget.

När det sedan gäller handelssekreteraren i Afrika säger herr Rask – och jag uppfattar det som litet nedlåtande beträffande våra motiv – att motionsuppslaget är väldigt bra att publicera i tidningarna. Ja, herr Rask,

Onsdagen den
17 mars 1976

Sveriges exportråd,
m. m.

vi har verkligen en betydligt allvarligare och djupare bakgrund till våra motioner än att bara skaffa oss PR i tidningarna. Jag tycker att detta var en ganska onödig nedvärdering av våra motionsansträngningar, men herr Rask får ju själv stå för detta uttalande.

Herr Rask säger att sådana här representationer funnits tidigare men lagts ner. Ja, visst har så skett, herr talman. Men den afrikanska kontinenten har på bara de senaste två tre åren i grund förändrat struktur. Nationerna har fått en helt annan medvetenhet om utlandshandelns betydelse. Jag kan bara nämna ett sådant land som Nigeria, där en av världens största oljeförekomster finns i dag. Det är oerhört angeläget att vi i Sverige inte blir akterseglade när alla andra nationer är ute och försöker exploatera dessa nya staters resurser.

Jag vidhåller vad jag sagt tidigare att detta är så pass angeläget att vi inte kan avvakta några utredningar. Hur lång tid sådana tar det vet man aldrig. Jag yrkar åter bifall till våra reservationer.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tog upp den här samordningen med handelssekreterarorganisationen som Exportrådet har att ombesörja nu. Vid det första avtalet för Sveriges exportråd kom man överens om att rådet skulle svara för ledningen av den kommersiella verksamheten vid handelssekreterarkontoren. För att uppnå största möjliga effekt av de samlade insatserna hemma och utomlands föreslogs, att rådet borde svara såväl för ledningen av den operativa kommersiella verksamheten vid handelssekreterarkontoren som för deras personal och ekonomiska administration. Dessa funktioner sköttes tidigare av handelsdepartementet resp. utrikesdepartementet, vilka nu slipper de här uppgifterna.

Den 1 juli 1975 överfördes dessa förvaltningsuppgifter till Exportrådet. Från innevarande budgetår sker sålunda den totala planeringen liksom genomförandet och uppföljningen av verksamheten vid handelssekreterarkontoren och Sveriges exportråd. Detta betyder mycket i personalhänseende, och det är därför Exportrådet är i behov av den här anslagsramen som vi reserverar har föreslagit.

Herr RASK (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjönell's argumentering beträffande fördubblingen kan väl i och för sig vara bestickande. Men det rör sig ändå om miljoner – i det ena fallet 2,7 miljoner mot reservanternas nära 6,3 miljoner. Och miljoner slänger man väl inte ut – åtminstone inte jag – så där hur som helst. Hur herr Sjönell gör vet jag inte.

När det gäller reservation nr 2 må väl representationen i Afrika vara aldrig så angelägen. Men herr Sjönell vet lika bra som alla vi andra att det i en hel del av de afrikanska staterna inte råder normala förhållanden. Jag påpekade i mitt första anförande att samtidigt som handelssekreterarkontoren dragits in har man gjort förstärkningar av den kommersiella representationen på våra ambassader i Afrika. Jag tycker att detta räcker just nu.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rask och jag är rörande eniga om att man inte skall pytsa ut miljoner precis hur som helst. Det är en grundläggande inställning som jag har.

Men jag betonade i mitt förra anförande att i en budget där utgifterna är inemot 100 miljarder kan inte 3 milj. kr. – hur mycket det blir i promille kan jag inte räkna ut på en gång, men det är en utomordentligt liten del – anföras som något slags ekonomisk belastning på statsbudgeten, när det är ett så angeläget syfte som dessa 3 milj. kr. kan komma att fylla. Det är bara det jag vill ha sagt.

När det gäller de afrikanska staterna, herr Rask, är vi också eniga om att de har rätt oroliga förhållanden. Det görs olika kupper, och förändringar sker ibland med mycket korta mellanrum. Men det är ju ett skäl för att vi skall ha en fast representation och bevaka utvecklingen. De mindre industrierna – och även de större svenska exportindustrierna – kan inte själva ha en så bra bevakning som är erforderlig. Och just den omständigheten att det är så pass oroligt accentuerar behovet av service från handelssekreterare i en sådan situation.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c):

Herr talman! Det är många viktiga saker som behandlas i detta betänkande, och det är en punkt som kanske inte har kommit att framträda så starkt. Den gäller anslaget till Sveriges turistråd och turismen i det sammanhanget.

Turismen har dock stor betydelse för vårt land. Den har betydelse på det sättet att om andra länders invånare kommer hit, lär de känna vårt land. De får del av kulturella aktiviteter och kan kanske också knyta ekonomiska förbindelser med Sverige på det sättet. Det är den ena viktiga saken som jag vill framhålla.

Den andra är kallt och kort att resevalutan går till 2,6 miljarder kronor i år. Det kommer vi inte ifrån. Det förs ut 2,6 miljarder kronor från Sverige av svenskar som skall resa till andra länder. Det är en mycket stor och betydelsefull summa även för vår valutareserv.

Utskottet går nästa helt förbi den här saken. Utskottet säger:

”Sveriges turistråd har enligt sina stadgar till uppgift att särskilt söka tillgodose behovet av semester- och rekreationsmöjligheter hos en bred allmänhet i Sverige och i de övriga nordiska länderna.” Men Turistrådet har ju inga pengar för att ge några subventioner – det vill jag starkt understryka.

Hur skall man då lösa detta allvarliga problem med 2,6 miljarder till resevaluta? Jag tror inte att vi i större utsträckning kan få andra länders folk att resa till Sverige – vi har inte riktigt sådant klimat och sådana förutsättningar att vi kan locka hit så mycket turister. Och nog är det väl lättare att vidta den åtgärden, att man försöker behålla svenskarna i Sverige när de skall ut och ha semester? Det är detta jag menar att man framför allt skulle inrikta sig på.

Vi har försökt olika vägar. Varje år har här i riksdagen väckts motioner om skatt på resor till utlandet. Jag anser att det är en fullkomligt omöjlig väg, och riksdagen har varje år avslagit motionerna. Det finns ingen möjlighet att beskatta resor, för vi har grannländer som säljer resor, och då får man dit och köper sina biljetter så är saken klar. Den vägen går det inte att komma fram på.

Men hurdan är nu situationen för en svensk som tänker att han skall ha en veckas semester eller mera någonstans? Vad gör han för någonting? Jo, han tar diverse broschyrer och kommer kanske fram till att han gärna skulle vilja ha svensk semester i fjällen eller någon annanstans. Pris: ca 1 200 kr. per vecka med resa och allt. Men semester någonstans söderut kostar bara 500 kr. allt inkl.

Jag räknar nu på vissa av charterresorna, och jag vill tillägga att det finns ju vintervistelser som är mycket dyrare och inte jämförbara i detta sammanhang. Men det blir i alla fall så att svensken ser till kostnaden, och då är det omöjligt att konkurrera med dessa länder som har så låga priser.

Det kvittar vilken reklam vi gör för den svenska turismen. Jag är gärna med på att höja de svenska turistplatserna till skyarna, för de är utomordentligt angenäma och bra. Men den ekonomiska sidan av saken blir ändå till slut det avgörande. Är det så mycket billigare att ta ett charterplan söder ut någonstans gör man det, även om man om med beklagande säger: Jag ville så gärna resa till de svenska fjällen i stället.

Vem skall man då ge subventioner till och hur skall det ske? Ja, många sätt kan diskuteras. Skall man försöka ge hotell och pensionat vissa subventioner? Det går inte, för man får en gränsdragning som är alldeles omöjlig. Och när jag har spekulerat över detta under många år och funderat hur man skall göra har jag kommit fram till att individen bör få bestämma detta själv. Han får en viss subvention per dygn när han är ute på semester och kan själv avgöra vart han vill resa. Därmed är det han som avgör om han vill vara på den ena eller andra platsen, och så har man kommit ifrån svårigheterna.

Utskottet skriver att de svenska turistplatserna är maximalt utnyttjade. Ja, vissa tider är de kanske det, andra tider är de det inte. Men oavsett om de är maximalt utnyttjade eller inte borde vi för att klara vår valutareserv bättre bygga ut de svenska anläggningarna för att ge möjligheter för svenskar att vara i sitt eget land på semestern.

Jag tänker inte ställa något yrkande i detta fall, herr talman. Jag har väckt motionen och, hoppas jag, även väckt tanken på att vi måste ta itu med problemet för att åtminstone behålla litet av våra pengar i Sverige när det gäller resorna, så att det inte bara blir så att man ger sig ut till andra länder.

Jag är övertygad om att förr eller senare kommer vi med hänsyn till valutareserven att få gå in med någon form av direkta subventioner till den svenska turismen. Jag hoppas att man i fortsättningen överväger detta så att vi skall kunna få svenskarna att stanna i sitt eget land på semestern.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

Herr RASK (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara några ord till herr förste vice talmannen Bengtson.

Jag ifrågasätter mycket starkt om vi genom subventionering kan behålla de svenska turisterna inom landet. Och med en gång uppstår frågan: Hur mycket skall vi subventionera och hur långt skall vi driva subventioneringen? Hur många miljoner skall vi offra på detta område? Det är väl ändock alltid på det sättet när det gäller pengar, även från statens sida, att det blir fråga om prioriteringar.

Jag tror således inte på herr Bengtsons motionsuppslag.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rask frågar hur många miljoner vi skall offra. Ja, det kan jag inte säga direkt, men vi skall i varje fall ha i tankarna – även om det naturligtvis inte kan bli fråga om samma belopp – att det går ut ur landet 2,6 miljarder för närvarande. Då menar jag, att om man offrar en del pengar på det som jag har föreslagit, så är det helt enkelt en god affär för vårt land. Om vi kan decimera den jättelika summa som nu används för utomlandsresor, så är det god affär. Varenda miljon som vi kan skära ned det beloppet med är en vinst för Sverige. Därför menar jag att det vore förnuftigt att göra ett försök.

Hur mycket man skall ge i subventioner är svårt att säga, och därför nämnde jag inget bestämt belopp utan sade att frågan bör utredas. Men jag kan tillägga att om vi får en viss subvention, så kan en svensk turist säga så här: Om jag reser till en svensk turistanläggning, så får jag några tior per dag eller hur mycket det nu kan bli – och det är ju synd att inte ta ut de pengarna. Då får kanske denna subvention en något större effekt, eftersom människorna troligen reagerar så. Om de får ett visst bidrag till resan, så tar de det och reser till en svensk turistanläggning. Och vad kan vi annars göra åt det stora beloppet 2,6 miljarder? Är det någon som har ett förslag på hur vi skall decimera det beloppet?

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Låt mig med några ord kommentera näringsutskottets behandling av motionen 647. Där har vi motionärer framhållit vikten av att vidga avsättningsområdena för de mindre och medelstora företagen i Norrland, om sysselsättningen där skall kunna bibehållas och vidgas. I det sammanhanget har vi konstaterat att Tröndelagsområdena genom sin närhet utgör ett mycket intressant marknadsområde, speciellt mot bakgrund av den utveckling av näringslivet i Norge som kan tänkas ske. Med anledning härav har vi föreslagit att riksdagen hos regeringen begär initiativ som syftar till att ett marknadssekreterarekontor inrättas i Trondheim.

Jag noterar med glädje att näringsutskottet delar denna vår bedömning. Mindre glädjande är emellertid att utskottet trots detta har avstyrkt motionen. Men jag vill ändå tacka för utskottets välvilliga behandling av vår motion. Utskottet säger nämligen: "Förslaget om inrättande av en

marknadssekreterartjänst i Trondheim förtjänar enligt utskottets mening också att prövas närmare." Därefter säger utskottet att man inte är beredd att tillstyrka bifall till motionsyrkandena men tillägger: "Det synes emellertid angeläget att Sveriges exportråd och regeringen vid de fortsatta övervägandena rörande handelssekreterarorganisationen beaktar frågan om en sådan utbyggnad som här nämnts."

Detta är alltså utskottets motiv för att inte tillstyrka motionen. Utskottet har med andra ord inte anfört ett enda motiv för sitt avslagsyrkande. Skillnaden mellan utskottets skrivning och motionens krav är inte särskilt stor, och eftersom utskottet inte närmare har motiverat sitt avstyrkande finner jag det tämligen märkligt. Det måste bero på en överdriven nit att avstyrka motioner.

Nu hoppas jag att Sveriges exportråd och regeringen vid sin fortsatta prövning kommer fram till att ett handelssekreterarkontor bör inrättas i Trondheim. Om inte tolkar jag utskottet så att vi motionärer är välkomna tillbaka med motionen, eftersom utskottet ju har sagt att utskottet inte nu är berett att tillstyrka den. Det kan ju uppfattas så att utskottet är berett att göra det senare.

Herr talman! Jag är medveten om det meningslösa i att mot ett enigt utskott ställa något säryrkande, och jag förstår också att en fortsatt argumentation inte heller leder till någonting. Därför avstår jag från att nu ställa något yrkande.

Herr RASK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med herr Lindberg, när han säger att det är meningslöst att mot ett enigt utskott ställa något yrkande. Men herr Lindberg talade hela tiden om en avstyrkt motion. Då har han väl ändå läst utskottets betänkande ganska dåligt. Utskottet säger ju i klämman att utskottet hemställer "1. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:636 och 1975/76:647 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om utbyggnad av handelssekreterarverksamheten i nordiska länder," osv. Något direkt avstyrkande av motionen tycker jag inte att man skall läsa in i denna utskottets skrivning.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Då får jag bara ytterligare uttrycka min tacksamhet för en välvillig behandling av motionen, trots att det i utskottsskrivningen sägs att utskottet inte nu är berett att tillstyrka motionen.

Herr PETTERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde herr förste vice talmannen Bengtson berätta om detta kalla, förfärliga land som vi bor i. Jag skulle vilja rekommendera herr förste vice talmannen att studera Aftonbladets baksida några veckor tillbaka i tiden. Där talar människor om varför de älskar Sverige. Det gör man till den helt övervägande delen därför att detta land är så vackert och har sådana naturupplevelser att bjuda på.

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

Den stora svårigheten för rekreation och turism i Sverige kommer, om man ser framåt, inte att bli att locka utländska medborgare hit. Med en ordentlig marknadsföring därvidlag kommer problemet tvärtom sannolikt att bli det motsatta: att se till att det finns utrymme för rekreation och turism till vettiga priser för de egna medborgarna.

Detta beror på vissa sakförhållanden som är raka motsatsen till den bild som talman Bengtson gav. Han sade att man har att välja mellan en semester i Sverige och en semester vid Medelhavet. I ena fallet kostar semestern 1 000 kr. per vecka och i det andra fallet 500 kr. per vecka. Ingen av dessa siffror är riktig, framför allt inte uppgiften att man kan få en Medelhavssemester för 500 kr. Det förekommer bara i en typ av tröstannonser som finns.

Om man inom Sverige och till Sverige kan bygga upp paketresor av samma slag som man i dag har till Medelhavet, tror jag att Sverige skall kunna bli konkurrenskraftigt på detta område. Dessutom är den tiden förhoppningsvis snart förbi då vi profiterar på andra människors elände när vi firar vår semester. Vi kommer inte att kunna konkurrera med högserviceutbud. Men den speciella typ av utbud som föreslås i både turistutredningen och de propositioner som följde på den tror jag kommer att bli framgångsrik i konkurrensen. Med det arbete som nu är påbörjat inom ramen för Sveriges turistråd och med de beslut som riksdagen har fattat de två senaste åren tror jag att man väl skall kunna göra Sverige konkurrenskraftigt.

Det var den ena orsaken till att jag begärde ordet. Den andra var att jag inte lika kategoriskt som min partivän Rask vill avvisa tanken på ett bidrag till svenskar som skall rekreera sig. När man vet att mellan 15 och 20 % av de vuxna medborgarna här i landet aldrig har möjlighet att ta någon semester och att hälften av dem som har semester tillbringar den i hemmet, finns det skäl att börja diskutera någon form av bidrag, men då riktade till de människor som behöver stödet och inte ett generellt bidrag, som går ut till alla. Vad Torsten Bengtson föreslår är de facto något slags omvänd form av devalvering.

Jag säger detta till yttermera visso för att vi i fortsättningen inte skall behöva höra att det var Torsten Bengtson som hittade på förslaget om semesterbidrag. Det är nämligen gammalt. Vi har haft ett sådant bidrag tidigare i form av husmorsemester, rabatt till resande med barn m. m. Dessutom har LO, eller närmast LO:s ordförande, fört fram tanken att man i kommande förhandlingar skall diskutera möjligheten av en semesterlön som skulle göra det möjligt för dem som annars inte kan det att utnyttja semestern. Men jag tror att det också på sikt kommer att behöva kompletteras med någon form av rekreationsbidrag till dem som i dag icke har råd att som vi andra resa och rekreera sig på semestern.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Herr talman! Herr Pettersson i Malmö är ytterst sakkunnig i dessa frågor, och jag respekterar vad han sade. Men han har inget förslag till

att lösa problemet med de nära 3 miljarder kronor som turistunderskottet uppgår till – han ger bara uttryck för denna välvilja, som vi har hört under 25 år, hur vi skall göra den svenska turismen känd och hur vi skall få hit människor från andra länder. Det är inte det centrala. Gör så att svenskarna stannar i Sverige! Då kan vi lösa de flesta problemen.

Herr Pettersson i Malmö påstod att jag hade sagt att Sverige är ett kallt land osv. I de mest högstämnda ordalag prisade jag Sverige som turistland. Men tyvärr gör inte medborgare i andra länder det, och därför siktar jag mera på att vi skall få svenskarna att stanna i Sverige än på att vi skall få hit människor från andra länder. Herr Pettersson talade om artikelserien om hur mycket svenskarna älskar Sverige. Varför semesterar de inte här då? Turismen är ju som den är – nästan varje år går allt större belopp ut ur landet i form av resevaluta. Gjorde vi en kurva på utvecklingen skulle den te sig ganska förfärande. För inte så många år sedan var turistunderskottet 800 milj. kr., och nu är det uppe i 2,6 miljarder.

Det resonemang som herr Pettersson för har vi som sagt hört i 25 år nu. Det löser inte problemet. De subventioner som vi har haft tidigare – husmorssemester och sådant – är av en helt annan karaktär än de som jag antyder i min motion. Då tror jag mer på det förslag som LO har fört fram och som herr Pettersson hänvisade till. Det kan vara en möjlighet, om man binder subventionerna så att de ges för semester i Sverige. I annat fall får de ingen betydelse – då kan man ju resa till vilket land som helst.

Herr PETTERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Det är beklämmande att en ledamot av riksbankens ledning använder siffror på ett missvisande sätt. När herr förste vice talmannen Bengtson talar om ett turistutflöde på 3 miljarder vet han lika väl som jag att i den summan ingår också poster som inte har med den direkta turismen att göra.

Herr Bengtson säger att utlänningar inte har upptäckt Sverige. Förhållandet är det motsatta. De senaste tre åren har medfört en elakartad krissituation för turistresandet i hela världen. Framför allt har de gamla turistorterna och turistnationerna i Europa mycket kraftigt drabbats härav – Schweiz, Österrike, Frankrike, alla har haft en kraftig nedgång inom turismen. Det finns ett par undantag, och ett av dem är Sverige som i motsats till Europa i övrigt har en markerad ökning av den utifrån kommande turismen plus en ännu kraftigare ökning av resandet i Sverige. Jag tror det vore skäl att ta reda på detta innan man kommer med påståenden.

Vad vi försöker göra nu, herr Bengtson, är att ändra det välmenande talet om att genom turism försöka få balans i turistvalutarörelserna. Vi har ingen balans i våra affärer med apelsiner. Sättet att klara detta tror jag är att utveckla vår utrikeshandel så att den även tål de utgifter som det medför att svenskar reser ut. Jag har envetet bekämpat – och jag

Onsdagen den
17 mars 1976

*Sveriges exportråd,
m. m.*

kommer lika envetet att fortsätta med det – alla försök att med restriktioner eller pålagor hindra människor från att resa. Jag tycker det är bra att svenskar reser ut. Om inte annat lär de sig att det är ett fint land de bor i, men det är nyttigt från många andra synpunkter också. Jag har alltså inte alls den pessimistiska syn som herr Bengtson har. Men jag tackar på förhand för all den hjälp i det arbete vi nu skall bedriva som vi kan räkna med att få av herr Bengtson med den centrala position han har i sitt parti.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 6 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 199

Nej – 108

Punkten 7

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 7 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 223
Nej - 82

M o m. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

M o m. 1 - 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Hovhammar och Siegbahn, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 11 mom. 4 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Hovhammar och Siegbahn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 48
Avstår - 2

Punkterna 12-21

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 21 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1975/76:163 om en förbättrad utrikeshandelsstatistik, m. m.

§ 22 Anmäldes och bordlades

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1975/76:23 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser anslag för budgetåret 1976/77 till studiesociala åtgärder jämte motioner

§ 23 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 16 mars

1975/76:153 av herr *Fågelsbo* (c) till herr kommunministern om föreskrifter i brandordningar om sotningsfrister:

Brandlagens (1974:80) 7 § förordnar att i kommun skall hållas brandsyn och verkställas sotning. I brandstadgans 15 § sägs vidare att i kommuns brandordning skall intas bestämmelser om den tid som må förflyta från en sotning till nästa. Tiden skall för olika slag av eldstäder, förbränningsanordningar, rökkanaler och imkanaler bestämmas med hänsyn till bränsleslag, eldningssätt och andra på sotbildning och därav föranledd brandfara inverkan omständigheter samt må icke utsträckas längre än till två år.

Under förarbetena till 1962 års brandstadga tilldrog sig frågan om sotningsfristernas längd stor uppmärksamhet. I propositionen 1962:12 uttalade föredragande statsråd bl. a.:

”Med hänsyn till vad som förekommit anser jag att en allmän översyn av sotningsfristerna bör verkställas av statens brandinspektion. Till brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda förslag att sotningsfristerna i princip bör vara lika långa för en viss anläggning, oavsett om denna är belägen i tätort eller glesbebyggelse, ansluter jag mig. Jag anser också viktigt att sotningsfristerna bedömes enbart från synpunkten av det sotningsbehov för brandskyddsändamål, som föreligger under eldningssåsongen. I den mån icke de särskilda anläggningarnas skick och eldnings-sättet föranleder annat bör likformighet mellan kommunernas sotningsfrister eftersträvas.”

Den förordade likformigheten avsågs bli tillgodosedd genom att rekommendationer om sotningsfrister infördes i de exempel på brandordningar, som skulle utarbetas av statens brandinspektion. Sådana exempel har också utarbetats av dåvarande statens brandinspektion – Exempel på brandordningar (meddelande 1963:3).

I anledning av riksdagsmotioner uttalade tredje lagutskottet i sitt betänkande 1968:62 "att åtskilliga år gått sedan brandlagsrevisionen avgav sitt betänkande. Det är därför inte osannolikt att den tekniska utvecklingen på detta område nått så långt att det numera är möjligt att utreda sambandet mellan bränsleslag – eldningsfrekvens – sotbildning – brandfara. Enligt utskottets mening är det bl. a. från kostnadssynpunkt angeläget att bestämmelser om sotningsfrister så långt möjligt grundas på ett tillförlitligt underlag."

Ingenjörsvetenskapsakademien har på anmodan bl. a. avgivit följande yttrande: "Ett stort antal försök har utförts för att söka klarlägga sotbildningen. Dessa har givit upphov till en mängd olika teorier, av vilka en del är motsägande, vilket endast delvis kunnat förklaras av något skilda försöksbetingelser. Det är således mycket vanskligt att uttala sig om sotbildningen, som endast är en av många faktorer som bestämmer hur långa sotningsintervaller är de lämpligaste.

Då några väsentliga bidrag i form av vetenskapligt underlag i denna fråga ej synes ha framkommit efter brandlagsrevisionens utredning, finner akademien det ej möjligt att företa en utredning som skulle skilja sig från tidigare gjorda och därigenom ligga till grund för tillfredsställande vetenskaplig bedömning av vilka sotningsfrister som erfordras från brandförsvarssynpunkt."

I samråd med Svenska kommunförbundet, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund och Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet avgav statens brandinspektion i meddelande 1974:3 nya detaljerade sotningsfrister. Dessa frister har intagits i de Exempel på brandordningar som statens brandnämnd i meddelande 1975:6 givit till kommunernas ledning vid utarbetande av nya brandordningar med anledning av 1974 års brandlagstiftning.

Svenska kommunförbundet utgav 1974 Nya sotningstaxan. Anvisningar för beräkningarnas utförande i respektive kommun. Taxan har tillkommit med utgångspunkt i de av brandnämnden rekommenderade sotningsfristerna. Den nya sotningstaxan har medfört irritation hos allmänheten bl. a. beroende på den korta fristen för vedeldad värmepanna. Skorstensfejarmästare som saknar personella resurser att utföra sotning med så kort frist gör sig skyldig till brott mot bestämmelserna i resp. brandordning.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunministern få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att kommunfullmäktiges beslut att i brandordningen anta sotningsfrist som inte orimligt avviker från brandnämndens anvisningar eller inte innebär avvikelser från bestämmelse i brandlag eller brandstadga kan lämnas opåtalat vid länsstyrelsens fastställelseprövning av brandordningen?

Onsdagen den
17 mars 1976

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 17 mars

1975/76:274 av herr *Wikner* (s) till herr jordbruksministern om strukturrationaliseringen inom skogsbruket:

Vill statsrådet redogöra för omfattningen av strukturrationaliseringen inom skogsbruket, och anser statsrådet det önskvärt med ytterligare åtgärder för att påskynda denna?

1975/76:275 av fru *Swartz* (fp) till herr kommunikationsministern om avgifterna för pollettering av resgods på tåg:

Möjligheten att pollettera resgods på tågen har varit till särskilt stor nytta för pensionärer, som har svårt att bära sitt bagage långa sträckor och lyfta upp det på tåget. Också för barnfamiljer har denna möjlighet varit av värde. SJ:s beslut om höjning av polletteringsavgiften från f. n. lägst 12 kr. till 20 kr. innebär en ökning med 66 %. Två kollin på tillsammans 20 kg kostar i dag 12 kr. och efter höjningen 40 kr., en ökning med 233 %. Resan fördyras orimligt mycket, vilket måste bli speciellt kännbart för nämnda kategorier.

Anser statsrådet att SJ:s höjning av polletteringsavgifter är i linje med en serviceinriktad målsättning för kommunikationsverken?

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga i denna fråga?

1975/76:276 av herr *Persson* i Heden (c) till herr justitieministern om vidgad rätt till svenskt medborgarskap för utländska medborgares i Sverige födda barn:

Är statsrådet beredd medverka till att barn födda i Sverige, vilkas ena förälder är utländsk medborgare, automatiskt får svenskt medborgarskap?

1975/76:277 av herr *Nilsson* i Östersund (s) till herr försvarsministern om tidpunkten för utlokaliseringen av arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola:

Som ett led i regionalpolitiken beslöt riksdagen år 1971, i samband med utflyttningen av statliga verk, etapp 1, att arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola skulle förläggas till Östersund.

Med anledning av detta vill jag fråga herr försvarsministern om han kan ge närmare besked om tidpunkten för nämnda skolors utlokalisering till Östersund samt beräknat antal anställda vid dessa skolor.

§ 25 Kammaren åtskildes kl. 17.03.

In fidein

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 84

Onsdagen den
17 mars 1976
